

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN
VERGADERING VAN 23 SEPTEMBER 2015

1.	Opening, mededelingen en installatie nieuw Statenlid.....	2
2.	Regeling van werkzaamheden, vaststelling agenda en voorstel vreemd aan de orde	3
	<i>(ChristenUnie)</i>	3
3.	Bespreekpunten	4
A.	Voorstel vreemd aan de orde – Opvang vluchtelingen <i>(ChristenUnie)</i>	4
B1.	Voordracht ter vaststelling van de Begroting 2016	21
B2.	Voordracht wijziging Heffingsverordening opcenten motorrijtuigenbelasting per 1 januari 2016.....	65
C.	Convenant lichtuitstoot melkveestallen (motiedebat op verzoek van de Partij voor de	65
	Dieren).....	65
D.	Onafhankelijke metingen en onderzoek aardbevingen <i>(motiedebat op verzoek van</i>	69
	<i>de PVV)</i>	69
4.	Hamerstukken	75
5.	Ingekomen brieven	76
6.	Kortetermijnagenda volgende cyclus commissievergaderingen.....	76
7.	Notulen vergaderingen Provinciale Staten van 24 juni en 1 juli	76
8.	Sluiting	76

PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN VERGADERING VAN 23 SEPTEMBER 2015

Voorzitter: M.J. van den Berg, Commissaris van de Koning

Griffier: mevrouw H. Engels-van Nijen

Aanwezig 41 Statenleden: N. Bakker (VVD), B. Batterman (PvdA), mevrouw S.M. Beckerman (SP), J.J. Bijker (SP), mevrouw P. Blink (Groninger Belang), R.H. van der Born (ChristenUnie), M. Boumans (VVD), H. Brader (SP), G. Engelkens (PvdA), mevrouw S.J.F. van der Graaf (ChristenUnie), mevrouw D. de Haas (PvdA), H.H. Hensen (SP), R.M. Kaatee (PVV), G. Kamminga (D66), A.J.M. van Kesteren (PVV), F.A.M. Keurentjes (CDA), mevrouw A.G. van Kleef-Schrör (CDA), R.M. Knecht (CDA), mevrouw B.E.B. Kruize (D66), J.H. Mastenbroek (SP), H.A. Meendering (GroenLinks), H. Miedema (GroenLinks), A.J. Nolles (GroenLinks), M. Oosterhuis (VVD), mevrouw H.M. Oudman-Dam (ChristenUnie), mevrouw S.E. van de Par (SP), D. Ram (PVV), M.S. Scheffers (Groninger Belang), H.L.A. Schijf (D66), A. Schmaal (Groninger Belang), C.M.C. Serbanescu-Kele (SP), J.K. Star (CDA), G.J. Steenberghe (ChristenUnie), mevrouw E. Stolk (PvdA), mevrouw J.C. Voerman (PvdD), R.W. de Wit (CDA), J. Wolters (SP), mevrouw K. de Wrede (PvdD), mevrouw E.M. Wulfse (VVD), T. Zwartbroek (D66), B. Zwiers (Partij voor het Noorden)

Afwezig: R. Visser (PvdA), J.A. Vos (PvdA)

Aanwezige leden Gedeputeerde Staten: P.H.R. Brouns, E. Eikenaar, mevrouw F.Q. Gräper-van Koolwijk, mevrouw N. Homan-Brinkman, H. Staghoutwer

Afwezige leden Gedeputeerde Staten: ---

1. Opening, mededelingen en installatie nieuw Statenlid

De VOORZITTER: Ja, dan gaan we beginnen. Ik open deze Statenvergadering.

Welkom, we hebben geen gasten van de Staten. Wel hebben we afwezigheidsmeldingen ontvangen van de heren Visser en Vos van de Partij van de Arbeid.

We hebben ook een jarige in ons midden: Bianca Kruize. Bianca, van harte gefeliciteerd. De bloemen komen naar je toe en straks kunnen we je feliciteren. Ja, daar kunnen we wel even voor applaudisseren. [Applaus.] Ja, iemand zegt nu: 'Dat is geen gebruik hier.' Ik zeg: 'Nou, je hoeft niet elk gebruik gelijk te herhalen, maar je mag best wel iets nieuws doen.' Je hebt ook iets lekkers voor ons meegenomen, Bianca. Alvast bedankt daarvoor, daar zullen we van genieten.

Voordat we verdergaan met de agenda van vandaag nog even iets heel praktisch: er ligt wat uitgedeeld op uw tafels. Het staat op de iPads nu, maar niet iedereen zal ernaar gekeken hebben. Een aantal van de schriftelijke vragen dat de afgelopen week gesteld is naar aanleiding van de vluchtelingenkwestie – die ook vanochtend hier potentieel op de agenda staat – is schriftelijk beantwoord. En het is ook handig dat die antwoorden hier zichtbaar liggen, dus die hebben ook even uitgedraaid en op uw bureaus gelegd, hier in deze Statenzaal. Dat leek ons praktisch, dan hoeven we niet alles te herhalen.

Maar voordat we verdergaan met de agenda nemen we vandaag eerst afscheid van een lid uit ons midden, Jesse van der Horst, en installeren we een nieuw lid, Ronald Kaatee. Jesse, vandaag neem jij afscheid. Je was maar kort in ons midden en je hebt intussen een voltijdse baan gekregen. Gefeliciteerd daarmee overigens, dat is altijd natuurlijk heel prettig. Maar daardoor zie je je ook genooddaakt om met het Statenwerk te stoppen. Je schrijft in je ontslagbrief dat je het jammer vindt dat je je Statenlidmaatschap neer moet leggen, maar de nieuwe baan die je hebt gekregen, vraagt nu eenmaal al je aandacht en tijd. Je wilt je daar optimaal voor in kunnen zetten en het past niet om 'het Statenwerk er een beetje bij te doen', zoals je dit tussen aanhalingstekens schrijft. We kennen je als een betrokken Statenlid met kennis op het gebied van landbouw en natuur. Je hebt je *maidenspeech* helaas niet meer kunnen houden in de Staten, maar je hebt wel wat van je laten horen in de commissies en je ook laten zien bij diverse Statenactiviteiten. In je brief geef je aan dat dit niet een afscheid uit de politiek betekent, maar wel een tijdelijke stap terug. Voor wat betreft de politieke werkzaamheden blijf je een inhoudelijke bijdrage voor jouw partij leveren. Beste Jesse, we wensen je veel succes in je nieuwe baan en bedankt voor je inzet. [Applaus.]

Als je nog iets wilt zeggen, dan mag dat natuurlijk.

De heer VAN DER HORST (PvdA): Ik wil iedereen even bedanken voor de samenwerking en succes allemaal.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan gaan we over tot de installatie van de beoogd opvolger van de heer Van der Horst: dat is de heer Kaatee. Ik benoem als leden van de commissie voor het geloofsbrievenonderzoek de heer Brader, mevrouw Oudman-Dam en de heer Batterman.

Ik meld hier voor de volledigheid bij dat we deze ad-hoccommissie van drie Statenleden altijd proberen samen te stellen uit één lid, dat ook bij het laatste geloofsbrievenonderzoek betrokken is geweest – in dit geval de heer Brader. Dit ten behoeve van enige continuïteit in kennis. Vandaar dat de heer Brader dacht: ben ik nu alweer het slachtoffer? Maar zo zit dat.

Mag ik de commissie verzoeken haar werkzaamheden uit te voeren? Dan schors ik de vergadering en ik geloof dat u allen gewoon op uw plekken kunt blijven zitten, want dat onderzoek gebeurt meestal heel snel.

[Schorsing van 3 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Het woord is aan de commissievoorzitter.

De heer BRADER (voorzitter onderzoekscommissie geloofsbrieven): De commissie heeft het onderzoek naar de geloofsbrieven uitgevoerd en de commissie heeft het volgende geconstateerd. De heer Kaatee heeft de benoeming van het centraal stembureau geaccepteerd en de heer Kaatee heeft geen onverenigbare openbare betrekkingen. Uit het uittreksel uit de Basisregistratie Personen blijkt dat de heer Kaatee in de provincie woonachtig is, in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit en niet is uitgesloten van het kiesrecht. De commissie is van mening dat niets de toelating van de heer Kaatee tot deze Staten in de weg staat.

De VOORZITTER: Ik dank de voorzitter van de commissie onderzoek geloofsbrieven en ik verzoek de bode de heer Kaatee hier binnen te leiden en ik verzoek u allen te gaan staan. [Hierna neemt de voorzitter de verklaring en belofte af bij de heer Kaatee, waarna diens installatie als Statenlid een feit is.]

[Applaus.] Dan is er nu gelegenheid om snel even de heer Kaatee te feliciteren en misschien gelijk ook even afscheid te nemen van de heer Van der Horst. Als laatstgenoemde hier ook gelijk even bij komt staan, dan kunnen we dat in één keer doen.

Ik schors hiervoor even de vergadering.

[Schorsing van 4 minuten.]

2. Regeling van werkzaamheden, vaststelling agenda en voorstel vreemd aan de orde

(ChristenUnie)

De VOORZITTER: Akkoord. Dan heropen ik de vergadering.

Een van de punten dat voor deze vergadering nog niet vaststaat, is het voorstel vreemd aan de orde van de ChristenUnie-fractie over de vluchtelingenproblematiek. De vraag daarbij aan u is: kunt u instemmen met het toevoegen van dit onderwerp aan de agenda? Dat is het geval? Dan stel ik voor om dit onderwerp als eerste te behandelen.

Bij het onderwerp is ook een amendement aangekondigd met gevolgen voor de Begroting. Ik stel voor, even voor de praktische manier van werken, dat dat amendement wel ingediend wordt bij dat debat, zodat we daar ook onze mening over kunnen geven, maar dat we de stemming hierover doen bij het volgende agendapunt, de Begroting 2016. Dan zijn gelijk ook de gevolgen voor de Begroting helder. Dat lijkt ons praktisch, want dat heb je gelijk ook de dekking te pakken en kun je het beter in die context plaatsen.

Met dit extra bespreekpunt is ook een beetje extra spreektijd nodig. We hadden een hele ruime tijd bedeed voor iedereen van 8 minuten. Want die motiedebatten zijn heel kort, die zijn heel gericht. Maar als daar nu een onderwerp bijkomt, dan stel ik voor om van de maximale spreektijd 10 minuten te maken. Maar dan verzoek ik u mij wel te helpen om het dan ook echt bij die 10 minuten te houden, want voor je het weet zijn we tot diep in de middag bezig. Het College moet het dan met 55 minuten doen. Akkoord? Aldus.

Dan heb ik ook nog even een mededeling bij een van de hamerstukken op de agenda. Het gaat om de VIA-verordening bij punt 4.G inzake de versnelling van de innovatieve ambities. Die verordening stelt de kaders vast en het SNN voert die uit. Nu is het zo dat in die verordening nog geen datum van inwerkingtreding is opgenomen en dat is met een reden. Die datum is namelijk afhankelijk van het besluit in noordelijk SNN-verband dat in oktober zal plaatsvinden en om geen vertraging op te lopen bij de uitvoering vanaf medio oktober ligt de verordening nu reeds ter besluitvorming voor in de drie Provinciale Staten. En dan mag u erop vertrouwen dat het SNN de uitvoering oppakt conform de later vandaag vast te stellen verordening. Dat is dus even de praktische kant die ik hier even formeel moet vermelden, maar voor de rest is het dus gewoon een hamerstuk.

Zonder verdere beraadslaging of stemming wordt ingestemd met de voorstellen.

3. Besprekpunten

A. Voorstel vreemd aan de orde – Opvang vluchtelingen (*ChristenUnie*)

De VOORZITTER: Dan zit ik bij 3.A, voorstel vreemd aan de orde en daarbij hebben wij de opvang van vluchtelingen te bespreken en ik begin met de ChristenUnie, mevrouw Van der Graaf.

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): De nood in de wereld is hoog: 60 miljoen vluchtelingen wereldwijd. Vaak mensen zoals u en ik met een leven, een gezin, een opleiding en een baan. Maar zij hebben huis en haard moeten verlaten en een lange tocht naar een veilige plek moeten ondernemen, met alle gevaren die daar onderweg bij komen.

Onlangs nog bracht ik een bezoek aan Ter Apel en onderweg daarnaartoe belandde ik in een familiehereniging: een jong gezin uit Syrië met twee zoontjes en een dochtertje – kinderen van acht, zeven en vier jaar. Zij ontmoetten na lange tijd hun neef en hun tante die de reis eerder met geluk en succes hadden voltooid, gevlucht voor de verschrikkingen in hun verwoeste stad. Over zee in een boot, over land in een vrachtwagen en nu bijna op de voorlopige plaats van bestemming, het aanmeldcentrum in Ter Apel.

Meer dan ooit beseffen wij: als het elders in de wereld stormt of regent, dan druppelt het bij ons. In de afgelopen maanden en weken is het aantal vluchtelingen dat Nederland bereikt in korte tijd toegenomen. Bij het aanmeldcentrum in Ter Apel lopen de wachttijden, voordat mensen kunnen worden ingeschreven, snel op en de behoefte aan extra opvang is groot. Veel gemeenten zijn op zoek naar locaties voor noodopvang en opvang voor de langere termijn, ook in onze provincie. En dit is aanleiding voor mijn fractie – mede namens een groot aantal andere fracties in deze Staten – om dit onderwerp te agenderen. Niet om stil te staan bij wat we allemaal níét kunnen betekenen in dit vraagstuk – we gaan als provincie niet over het veiligheidsvraagstuk in Syrië, we gaan als provincie niet over de falende aanpak van de Europese leiders en lidstaten – maar om te zoeken naar de mogelijkheden die we wél hebben als provincie om onze rol in dit vraagstuk op te pakken. Zo hebben we taken op het gebied van openbaar vervoer, op het gebied van ruimtelijke ordening en een toezichthoudend taak op de gemeenten voor de huisvesting van statushouders en hebben we de ruimte binnen de open huishouding van de provincie.

Vandaag vragen wij opnieuw aandacht voor de busverbinding naar het aanmeldcentrum in Ter Apel. We hebben waardering voor de snelle actie van het College voor de inzet van extra bussen die aansluitend op de treinen rechtstreeks naar de hoofdingang van het aanmeldcentrum gaan. Voor de fractie van de ChristenUnie is het echter zaak dat er ook na half december in de nieuwe dienstregeling een permanente busverbinding blijft met het aanmeldcentrum. En volgens de huidige plannen verdwijnt die verbinding. Wij willen dat het College zich hiervoor inspant en daarom dienen wij een motie in, mede namens veel andere partijen – bijna alle in deze Staten.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 1, getiteld 'Bushalte AZC Ter Apel', ingediend door de fractie van de ChristenUnie, mede namens de fracties van de SP, de Partij van de Arbeid, het CDA, D66, GroenLinks, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- er tot aan 13 december 2015 extra bussen worden ingezet naar de hoofdingang van het AZC in Ter Apel om de in aantal toenemende vluchtelingen op een goede en veilige manier naar het aanmeldcentrum te brengen;
- na 13 december 2015 de dienstregeling naar de hoofdingang van het AZC in Ter Apel vervalt en de eerstvolgende bushalte op ten minste 1,5 kilometer afstand ligt van het AZC;

Overwegende dat

- het van belang is een goede busvoorziening te behouden voor de vluchtelingen die aankomen en verblijven in het AZC in Ter Apel;
- het onwenselijk is dat de eerstvolgende bushalte op ten minste 1,5 kilometer afstand ligt van het AZC;

Verzoeken het College om

1. met het OV-Bureau, het COA en de gemeente Vlagtwedde ervoor te zorgen dat er in de nieuwe dienstregeling een permanente bushalte komt bij de hoofdingang van het AZC in Ter Apel met een regelmatige verbinding;
2. de Staten uiterlijk in november te informeren over de voortgang en het resultaat;

En gaan over tot de orde van de dag!

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Wij zijn van mening dat we alle huidige en nieuwe opvanglocaties goed aangesloten moeten zijn op het busvervoer. En uit de inventarisatie van onze fractie blijkt dat de meeste AZC's die er al bestaan goed bereikbaar zijn, maar er is ruimte voor verbetering. Bij Onnen bijvoorbeeld: daar rijdt de bus precies voor de opvang langs, maar stopt daar niet. Wel een eind daarvóór en een eind verderop. De oplossing voor deze situatie lijkt ons snel gevonden. We vragen het College om er bij alle nieuwe opvanglocaties scherper op te zijn dat daar een goede OV-verbinding is en om in ieder geval bij Onnen ervoor te zorgen dat ook daar de busverbinding gewoon 'voor de deur' stopt. Wil het College zich daarvoor inspannen?

Als vluchtelingen asiel aanvragen, worden zij onder de huidige regelgeving beperkt in hun bewegingsvrijheid en ontwikkelingsmogelijkheden. Wij vinden het belangrijk dat er daarom oog is voor zinvolle dagbesteding en overige activiteiten voor vluchtelingen en asielzoekers ongeacht de duur van hun verblijf. Wij willen dat de provincie initiatieven ondersteunt die daaraan bijdragen. Te denken valt aan activiteiten op het gebied van onderwijs, sport, cultuur, muziek, maar ook aan educatieve projecten op scholen door vluchtelingen in de klas hun vluchtverhaal te laten vertellen. Het zijn veelal de vrijwilligersorganisaties die zich hiervoor inspannen. En vóór de zomer hebben in onze Algemene Beschoouwingen al gezegd dat het goed zou zijn als de provincie hiervoor bij de Begroting middelen ter beschikking stelt en daarom dient GroenLinks straks mede namens de ChristenUnie en meerdere fracties een amendement in om dit mogelijk te maken.

We willen het College daarnaast oproepen om binnen de mogelijkheden die de provincie heeft, gemeenten te ondersteunen bij de opvang van vluchtelingen. Wij denken dan aan het verlenen van tijdelijke ontheffingen binnen het ruimtelijke-orderingsbeleid voor snelle al dan niet tijdelijke opvang. Een vraag aan het College: heeft het College al zicht op locaties waar dit nodig zal zijn?

Ook vragen wij het College te bezien welke impulsen er mogelijk zijn op de woningmarkt om meer woonruimte voor statushouders te krijgen. Binnen de regio Groningen-Assen is dit blijkbaar onderwerp van gesprek, getuige de antwoorden op de schriftelijke vragen van de Partij voor het Noorden. Maar hoe zit dat eigenlijk bij andere regio's in onze provincie? Is daar ook sprake van afstemming en welke rol ziet het College daarin voor de provincie weggelegd? En staat het College open voor een lobby richting de rijksoverheid om de regels voor sociale huurwoningen te versoepelen om de druk op die sector te verminderen?

We komen tot een afronding. Hartverwarmend en overweldigend zijn de initiatieven die vanuit de samenleving opkomen. 'Gastgezin voor een Vluchteling', een indrukwekkende manifestatie op de Grote Markt, de inzameling van welkomstpakketjes en –goederen en 'Dekens voor Calais'. Vele Groningers laten hun hart spreken en komen in beweging voor de opvang van vluchtelingen. Vóór de zomer hebben wij opgeroepen een voorbeeld te nemen aan de Staten van Stad en Lande in de zeventiende eeuw, toen zij vluchtelingen met open armen verwelkomden in onze provincie en, om dat te benadrukken, het schilderij 'Religie en vrijheid' hier achter in deze zaal lieten maken. Vandaag herhalen wij die oproep: laten wij ook als provincie ruimhartig onze bijdrage leveren waar we maar kunnen.

Mevrouw BECKERMAN (SP): We kunnen nu niet weggijken, onverschillig zijn en denken dat dit niet ons probleem is. Miljoenen mensen zijn op de vlucht: alleen dit jaar al vielen er 2.900 doden op de Middellandse Zee, 4 miljoen Syriërs zijn gevlucht voor oorlog en geweld. Voor het overgrote deel worden de vluchtelingen opgevangen in de regio; 95 procent van de Syrische vluchtelingen vlucht

naar vijf landen in de regio: Turkije, Libanon, Jordanië, Irak en Egypte. In Libanon is inmiddels één op de vier mensen vluchteling, in Jordanië één op de vijf. Veel vluchtelingen willen niet vluchten, zoals de familie Raesh. Vader Ustad was advocaat in Syrië. Met zijn vrouw en twee jonge kinderen is hij op de vlucht. Ze weten dat ze hiermee hun leven riskeren, maar zijn toch gevlucht in de hoop hun kinderen een beter leven te kunnen geven. Moeder Sayem besloot te vluchten toen zij zag hoe een bom haar zwangere buurvrouw en vier kinderen doodde en ze de hersenen van de kinderen uit hun schedels zag lopen.

Slechts een heel klein deel van de vluchtelingen komt naar Europa, slechts een klein deel daar weer van komt naar Nederland. Maar de aantallen zijn de afgelopen tijd sterk gegroeid en zorgen voor grote druk op de gemeenten. De provincie heeft weinig directe taken als het gaat om de opvang van asielzoekers en vluchtelingen. Tegelijkertijd heeft de provincie een lange traditie van het welkom heten en steunen van vluchtelingen. Toen in 1685 de protestantse Hugenoten uit Frankrijk vluchtten doordat de Franse koning het Edict van Nantes herriep, werden ze niet alleen welkom geheten in Groningen, maar bestelde de provincie zelfs een schilderij om te laten zien hoe welkom de vluchtelingen waren en hoe belangrijk zij het vonden dat iedereen in vrijheid in Groningen kon leven. Het schilderij hangt hier prominent in de Statenzaal en herinnert ons aan de traditie en het belang van barmhartigheid en vrijheid.

Deze traditie wordt nu voortgezet. Vorige week maandag was er een zeer indrukwekkende manifestatie op de Grote Markt, waarbij zeer veel Groningers lieten zien dat zij mensen die vluchten voor oorlog en geweld, een veilige plek willen bieden. Vele Groninger gemeenten hebben nu en in de afgelopen jaren altijd meer dan een evenredig deel van de Nederlandse vluchtelingen onderdak geboden. Veel inwoners en organisaties zijn vrijwilliger en zamelen voedsel, kleding en alles wat verder nodig is, in.

De SP wil dat de provincie de gemeenten, het COA en de andere organisaties helpt om vluchtelingen welkom te heten en een goed verblijf te bieden. Het provinciebestuur heeft daadkrachtig gehandeld door met de gemeenten te overleggen waar en hoe we hen kunnen ondersteunen. Vanmorgen hebt u op de site van RTV Noord al kunnen lezen dat de SP vóór een voorstel zal stemmen om dat te blijven doen. Ook steunt de SP het voorstel om geld vrij te maken voor asielbeleid. Met dit geld kunnen we zorgen dat kinderen in en buiten asielzoekerscentra elkaar kunnen ontmoeten. Dit geld kunnen we eraan bijdragen om vluchtelingen een zinvol verblijf te bieden. Ook dienen wij mede het voorstel in, dat al is ingediend, om te zorgen dat er een frequente busverbinding is van en naar het COA in Ter Apel.

De heer ENGELKENS (PvdA): Kunnen wij hier vandaag als provinciale politiek ervoor zorgen dat oorlogen zoals bijvoorbeeld in Syrië en Eritrea gestopt worden? Volgens mij kunnen we dat niet, hoe graag we dat ook zouden willen. En de menselijke tragedies op de treinstations en aan de randen en grenzen van Europa: kunnen we daar iets aan doen hier in de Staten? Volgens mij ook niet.

Wat kunnen we wél doen? Dat is een warm welkom geven aan de vluchtelingen die hier naar Nederland en naar onze provincie komen en hun een veilige haven bieden. De PvdA heeft de afgelopen weken – ook via schriftelijke vragen – aangegeven dat we graag zien dat GS van de provincie de gemeenten die de komende tijd vluchtelingen opnemen, faciliteert, begeleidt en de zaken een beetje coördineert. Ik moet zeggen dat GS van de provincie dit voortvarend en daadkrachtig heeft opgepakt. Zo is de Commissaris van de Koning twee weken geleden al in gesprek geweest met alle gemeenten en daaruit is een aantal gemeenten voortgekomen dat vluchtelingen gaat opvangen. En zo heeft bijvoorbeeld in mijn eigen gemeente, Oldambt, GS gezegd dat grond beschikbaar wordt gesteld voor de bouw van een tijdelijk asielzoekerscentrum. Zo zien we het graag: GS dat faciliteert, coördineert, regisseert en misschien financieel ondersteunt.

Richting de moties en amendementen: de motie van D66 hebben wij ondersteund en ook mede ondertekend. De motie van de ChristenUnie gaat over een permanente bushalte bij het asielzoekerscentrum in Ter Apel en die hebben wij ook mede ondertekend – en dus ook ondersteund.

Bij het amendement van de ChristenUnie en GroenLinks zijn wij het in principe eens met de strekking hiervan. Alleen, we hebben als fractie nog wel een vraag over dat budget van 100.000 euro dat jaarlijks vier jaar lang beschikbaar wordt gesteld voor het asielzoekersbeleid. Vanwaar 100.000 euro? Waarom niet bijvoorbeeld 120.000 euro? Waar is die 100.000 euro op gebaseerd? Is het *Fingerspitzengefühl*, is het nattevingerwerk of is zit er echt een motivatie achter waarom dit 100.000 euro is? [Applaus vanwege deze *maidenspeech* van de heer Engelkens.]

De heer DE WIT (CDA): De verschrikkelijke beelden van de afgelopen maanden staan nog steeds op ons netvlies. Mensen zijn op de vlucht en gezinnen raken ontwricht. Het is een zaak van medemenselijkheid om deze vluchtelingen te helpen. Het CDA vindt dat Nederland – en daarmee ook

Groningen – zijn verantwoordelijkheid moet nemen. We hebben samen de morele plicht om vluchtelingen te beschermen tegen oorlog en terrorisme. Dat vraagt vaak om complexe oplossingen, maar in veel gevallen simpelweg om een warm welkom en een luisterend oor. Ondanks alle ellendige gebeurtenissen van de afgelopen periode is het CDA ook trots. Trots op die gemeenten die momenteel al vluchtelingen opvangen of zich erop voorbereiden om dat te gaan doen. Trots op de mensen die initiatieven opstarten om vluchtelingen te ondersteunen. Trots op kerken die spullen en voedsel inzamelen en trots op jongeren die zich in hun vrije tijd inzetten als vrijwilliger. Wij roepen onze inwoners op om hier vooral mee door te gaan. Ook vragen wij gedeputeerde Eikenaar om de Ideeënbank van de provincie Groningen verder uit te breiden, zodat wij de initiatieven en *best practices* van de inwoners van onze mooie provincie zoveel mogelijk kunnen verzamelen en delen.

Het is belangrijk te beseffen dat deze vluchtelingencrisis niet van vandaag op morgen voorbij zal zijn. Willen we werken aan een stevige langetermijnvisie, dan moeten we samen kijken naar de oorzaken en gevolgen van dit probleem. Ook de zorgen van onze inwoners moeten daarbij serieus genomen worden. De gemeenten zijn daarbij volgens het CDA de ogen en oren van onze provincie. Zij weten het beste wat er speelt op lokaal niveau en hoe er met deze problemen kan worden omgegaan. Ook op landelijk en internationaal niveau moet worden gewerkt aan oplossingen die toekomstbestendig zijn. Dit kost veel tijd en energie en wij beseffen dat dit veel vergt van onze inwoners en bestuurders. De provincie – ik hoorde het mijn voorgangers ook al zeggen – heeft weliswaar beperkte bevoegdheden, maar kan gemeenten en inwoners wel bijstaan om dilemma's aan te pakken en kansen optimaal te benutten.

Om de opvang in Groningen zo goed mogelijk vorm te geven moeten er voor wat het CDA betreft drie dingen gebeuren. Het eerste punt is huisvesting. Aangezien de provincie toezichthouder is, moet alles in het werk worden gesteld om de gemeenten en woningcorporaties te ondersteunen bij het zoeken naar geschikte huisvesting. Bijvoorbeeld door provinciaal vastgoed beschikbaar te stellen voor opvang. Ook roepen wij vastgoedbedrijven en makelaars op om in tijden als deze creatief te zijn en optimaal gebruik te maken van grond en gebouwen om vluchtelingen op te vangen. Dit biedt ook kansen voor de toekomst: huizen die nu gebouwd of verbouwd worden om het tekort op de woningmarkt terug te dringen kunnen in de toekomst worden ingezet voor de Groningers. Dat is ook hard nodig, want de druk op de sociale woningmarkt neemt toe door de toestroom van vluchtelingen. Bovendien moeten onze landelijke collega's ervoor zorgen en erop toezien dat minister Blok van Wonen op korte termijn met een gedegen oplossing komt voor deze groeiende problematiek.

Het tweede punt is de bereikbaarheid van de opvanglocaties en de AZC's. Wij zijn blij dat de provincie Groningen samen met de provincie Drenthe, de gemeenten Vlagtwedde en Emmen en het COA hebben besloten om extra bussen in te zetten, zodat we beter om kunnen gaan met de toestroom van asielzoekers. Hiermee kan de grote druk op de busverbinding Emmen-Ter Apel worden ontzien en is een belangrijke horde genomen. Wij roepen het College op om hier vooral aandacht voor te houden en vooral op deze manier door te gaan.

Het derde punt: werken en leren. Op termijn zullen deze vluchtelingen weer terugkeren naar hun land van herkomst om daar weer een toekomst op te bouwen. Tot die tijd moeten die mensen perspectief krijgen door te wonen, werken en leren in onze provincie. Wij pleiten daarom voor landelijke regelingen om leren en werken voor deze groep mensen gemakkelijker te maken. Daarnaast willen we het College vragen om samen met de gemeenten en het COA ondernemers, kennisinstellingen, vluchtelingenwerk, vrijwilligersorganisaties – noem ze maar op – te kijken naar de mogelijkheden om deze mensen op weg te helpen en ze een nuttige dagbesteding te geven in de provincie Groningen. En ik ben ervan overtuigd dat daarmee de leefbaarheid ook vergroot kan worden in de gemeenten.

Ik rond af. We hebben als politieke partijen geen pasklare antwoorden op alle vragen die op ons afkomen. Het CDA zal echter niet vluchten voor zijn verantwoordelijkheden en zal waar mogelijk ondersteuning blijven bieden aan gemeenten om te komen tot een gedegen vluchtelingenbeleid op de korte en lange termijn. Dit doen wij samen met bewoners, samen met bewoners en samen met u. [Applaus vanwege deze *maidenspeech* van de heer De Wit.]

De heer ZWERTBROEK (D66): Allereerst dank aan alle fracties die het mede mogelijk hebben gemaakt dat wij in dit huis kunnen spreken over de grote stroom vluchtelingen die onze provincie bereikt. Het is wat de D66-Statenfractie betreft van belang dat ook Provinciale Staten zich uitspreken en verantwoordelijkheid neemt.

De afgelopen weken zijn wij via tv en internet getuige geweest van grote groepen mensen die vanuit met name Syrië en Irak hun huis ontvluchten en uitwijken naar buurlanden en uiteindelijk aan de Turkse en Griekse kust staan. De levensgevaarlijke reis werd vaak te voet gevolgd door Macedonië, Servië, Kroatië, Hongarije en Oostenrijk met als doel West-Europa. Veel mensen hebben

inmiddels Nederland bereikt. Met heftige verhalen, maar vooral het verlangen naar een veilige, vredige omgeving. Het is nu aan ons om deze mensen op te vangen en te helpen en een waardig gastheer of -vrouw te zijn.

D66 wil samen met vele partijen een uitspraak doen: 'Vluchtelingen zijn welkom in Groningen.' Daarnaast willen wij Gedeputeerde Staten oproepen om alles te doen binnen de mogelijkheden van ons provinciale takenpakket om gemeenten te assisteren en te helpen bij de opvang van vluchtelingen en via deze weg ook de gevluchte mensen waardig op te vangen. Wij worden ook graag op de hoogte gehouden van de diverse ontwikkelingen.

Daarom dient mijn fractie – samen met de ChristenUnie, de SP, het CDA, de PvdA, GroenLinks, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden – de volgende motie in.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 2, getiteld 'Vluchtelingen welkom in Groningen', ingediend door de fractie van D66, mede namens de fracties van de ChristenUnie, SP, de Partij van de Arbeid, het CDA, GroenLinks, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- er door oorlog in het Midden-Oosten een grote vluchtelingenstroom is ontstaan door Turkije en Oost-Europa richting de Europese Unie;
- er op Rijks- en Europees niveau veel gesproken wordt over de gevolgen van deze vluchtelingenstroom;
- al grote groepen vluchtelingen Nederland hebben bereikt;

Overwegende dat

- er op dit moment enkele aanmeldcentra van het COA zijn in Nederland, waarvan de grootste in Ter Apel;
- onder andere de gemeenten Oldambt, Groningen, Pekela, Stadskanaal, Bedum, Winsum en Grootegast hebben aangegeven, vluchtelingen onderdak te willen gaan bieden;
- er nog meer gemeenten zullen zijn die hulp gaan bieden aan vluchtelingen;
- het huisvesten van vluchtelingen in onze provincie kan zorgen voor vragen naar hulp op de provinciale beleidsterreinen;

Spreken als hun mening uit dat

- vluchtelingen van harte welkom zijn in de provincie Groningen;
- de provincie Groningen al het mogelijke binnen haar takenpakket in het werk moet stellen om gemeenten te helpen bij de opvang van vluchtelingen;

Verzoeken het College om

1. al het mogelijke binnen haar takenpakket in het werk stellen om gemeenten te helpen bij de opvang van vluchtelingen;
2. Provinciale Staten op de hoogte te houden van de ontwikkelingen inzake de vluchtelingenstroom in onze provincie;

En gaan over tot de orde van de dag!'

Mevrouw WULFSE (VVD): De VVD hanteert zoveel mogelijk het adagium 'maximaal twee overheidslagen bemoeien zich met een onderwerp'. Dat is ook gebleken het meest effectief te zijn. Bij de vluchtelingen zijn dat het Rijk en de gemeenten. Onze eigen CdK was er snel bij om alle gemeenten bijeen te roepen en samen te overleggen over de aanpak. Daarmee is volstrekt duidelijk dat Groningen openstaat voor opvang van mensen die in hoge nood verkeren: dat signaal is duidelijk afgegeven. De motie met deze woorden van D66 wordt feitelijk dus al uitgevoerd en daarmee vindt de VVD deze motie overbodig.

Wat betreft de permanente buslijn naar het AZC in Ter Apel voor na december hanteert de VVD gewoon de beleidslijn die wij altijd hebben: namelijk, bij een nieuwe wijk of veranderende omstandigheden kijkt het OV-Bureau of de dienstverlening moet worden aangepast en aangepakt. Ik woon zelf bijvoorbeeld in Beijum en vlak bij mij stappen heel veel mensen uit de bus die in Zuidwolde wonen en die moeten anderhalf tot twee en soms tweeënhalve kilometer gewoon naar huis lopen. Dat is dagelijkse praktijk. In de krimpgebieden hebben ook veel mensen geen bus. Soms hebben ze een belbus, maar soms moeten ze ook een eind lopen. En voor de VVD zijn al deze mensen gelijk: ze zijn precies gelijk aan de mensen die in Ter Apel terecht komen.

Dan de motie over het jaarlijkse geld voor de vluchtelingen. Dit is aan het Rijk: het Rijk dekt alle kosten die de gemeenten moeten maken. En de VVD vindt dat er helemaal geen signalen zijn dat het Rijk daar krenterig mee is. Sterker nog: er komt zelfs nog veel meer geld. Asielbeleid, hoe nodig ook, is gewoon geen taak van de provincie. Gezien de kerntakendiscussie is het juist op dit soort

momenten van belang daaraan te denken. Wij vinden dat dit eigenlijk ook geldt voor alle voorstellen die gedaan zijn. Als ze passen binnen ons beleid en, zoals D66 zegt, 'binnen ons takenpakket', dan hanteren we dat, maar hoeven we geen nieuw beleid te maken – laat dat volstrekt helder zijn.

De VVD heeft geen enkele oproep gekregen dat deze zaken nodig zijn. We houden ons aan onze taak: strak beleid. Want van nieuw beleid zijn we geen voorstander.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dit debat van vandaag gaat over het tonen van medemenselijkheid, mededogen en barmhartigheid. Dagelijks ontvangen wij mails en brieven van verontruste mensen die vinden dat het bij de politiek niet ontbreekt aan mededogen, medemenselijkheid en barmhartigheid, maar dat de politiek hopeloos faalt als het aankomt op een adequaat beleid en gezond verstand. De Partij voor de Vrijheid heeft zeker mededogen, is barmhartig en is medemenselijk. Alleen kiezen wij heel duidelijk voor een ander beleid.

Er worden van de ene op de andere dag besluiten genomen, maar bestuurders lopen vervolgens weg voor hun verantwoordelijkheid, omdat ze geen garanties kunnen geven en dat wordt zo ervaren door burgers maar zeker ook door nieuwkomers, met wie we ook contacten hebben. De politiek en bestuurders hebben geen antwoorden op vragen en geven geen enkele garantie over het te voeren beleid. Vragen als: wie stop je allemaal bij elkaar in een opvang? En wat zouden daarvan de consequenties kunnen zijn? Zijn het gezinnen met kinderen? Of zijn het overwegend jonge mannen? Hoelang blijven de nieuwkomers in de opvang en gaan er ook mensen terug? Is er een noodnummer bij calamiteiten? Is er extra surveillance? Is de veiligheid zowel voor de nieuwkomers onderling als voor de omwonenden gegarandeerd? Welk perspectief kan de nieuwkomers worden geboden in Nederland, als je dit afzet tegen steeds meer mensen die onder de armoedegrens komen te leven, de toename van het aantal Voedselbanken en daklozen en de integratieproblematiek die almaar ernstiger wordt? Politiek en bestuurders weten het niet en kunnen vaak geen enkele garantie geven. Dus worden er ten aanzien van de veiligheid en het behoud van onze voorzieningen staat enorme risico's genomen. En dat zouden ook aandachtspunten moeten zijn in dit debat van mededogen, barmhartigheid en medemenselijkheid.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ik hoor hier een tegenstelling gecreëerd worden tussen mededogen voor vluchtelingen die na een lange, soms helse reis hier aankomen en de inwoners die naar de Voedselbank moeten. Waarom zou het niet gewoon én-én kunnen zijn? Zorgen dat we mensen humaan kunnen opvangen en zometeen bij de Begroting voorstellen doen en daarbij vóórstemmen, waarin al heel veel extra geld wordt vrijgemaakt voor werk, voor voorzieningen, voor sociaal beleid, voor leefbaarheid? Volgens mij creëert u een tegenstelling en zet u mensen tegen elkaar op, terwijl dat dat niet nodig is.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dat stigma wordt ons wel vaker door de SP opgeplakt. Ten eerste zouden wij niet spreken van de asielstroom van duizenden nieuwkomers en van allerlei mensen die gevlucht zijn voor oorlog en geweld. Dat bestrijden wij, daar verschillen wij van mening over. Bovendien vraag ik mij af, als de SP zegt dat zij pal voor de minder bedeelden staat die het minder hebben in dit land, waarom predikt zij dan ook de internationale solidariteit en haalt zij al het leed hier naar binnen? Terwijl je weet dat je de mensen die je hier binnenhaalt, ook perspectief moet bieden. Dat is namelijk de crux waar het om gaat: dat kan een land niet bieden voor deze mensen. En dat is het beleid dat de SP voorstaat. Het beleid van de PVV is een beleid van gezond verstand, maar zeker wel met mededogen en barmhartigheid – waarvan u zegt dat het de PVV daaraan ontbreekt. Maar ik vind wel dat dat onterecht is.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Wat mij betreft kunnen we ook sociale keuzes maken, dus én-én. Én zorgen dat we geld investeren in alle Groningers: nieuwkomers én ook voor mensen die er al zijn. U maakt die keuze niet en u probeert mensen tegen elkaar op te zetten en tegenstellingen te creëren. Wat mij betreft is dat niet onze lijn.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik bestrijd de opmerking van de SP dat wij mensen tegen elkaar op zouden zetten: dat is absoluut niet het geval. Wat de PVV wel voorstaat is beleid met nuchter en gezond verstand zoals ze dat in Australië ook hebben en dat is perspectief bieden voor de mensen die hier wonen, werken en recreëren en dan kun je niet door het hele wereldleed te dragen via internationale solidariteit – die de SP hoog in het vaandel heeft staan – en te roepen: 'Iedereen is welkom, hoe beroerd je het ook hebt.' Dat houdt dus in dat je plaats zou moeten bieden aan miljoenen mensen. En neemt u maar van mij aan: heel veel mensen die het nóg meer nodig zouden moeten

hebben dan al deze nieuwkomers, hebben de mogelijkheden en het geld niet om hier te komen. Dat kunt u van mij aannemen.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Volgens mij is het verschil tussen u en mij heel duidelijk. Wat de SP betreft kiezen we voor én-én en maakt u onderscheid tussen mensen en dat is volgens mij niet nodig. We zouden dat dus niet moeten doen en ook niet de zaak op deze manier op de spits drijven alsof iedereen hierheen komt. We kunnen voor dat hele kleine deel van de vluchtelingenstromen zorgen die naar Europa komen en mede veroorzaakt zijn door het handelen van het Westen, en tegelijk onze verzorgingsstaat op peil houden.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nog een laatste opmerking van mijn kant. De SP pretendeert dat zij alle ellende op kunnen lossen in dit land met heel veel nieuwkomers en aan de andere kant miljarden de grens over laat vloeien aan de EU, aan ontwikkelingshulp, aan massa-immigratie en allerlei andere zaken. Dan kan de SP niet beweren wat zij doet, namelijk voor de mensen in dit land die het al zo moeilijk hebben, opkomen. Dat is namelijk niet het geval, want dat kún je niet waarmaken. En dat staat los van mededogen en de barmhartigheid die wij als Partij voor de Vrijheid wel degelijk hebben,

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Toen wij de oproep kregen om mee te gaan in het ondersteunen van dit agendapunt was onze eerste reactie: wat is de rol van de provincie? Uiteraard ziet iedereen de beelden van de vluchtelingen omdat er oorlog is: er is een reden voor dat ze vluchten en naar andere plekken toe gaan. En dus ook naar Nederland. Maar als je dan denkt naar partijen die daarin een rol spelen, dan zijn het toch voornamelijk de gemeenten en het COA. Vandaar onze enige terughoudendheid: wij snappen dat dit onderwerp een probleem is, maar we kijken tegelijkertijd even naar de rol die wij hebben.

Natuurlijk moeten wij iets doen: we moeten zorgen dat de vluchtelingen goed onderdak hebben. En als je dan kijkt naar de busverbinding, zoals voorgesteld door de ChristenUnie en een aantal andere partijen, dan zou het OV-Bureau dat eigenlijk met vraag en aanbod al zelfstandig moeten doen. Dat dat niet gebeurt en dat de motie daar extra bij kan meehelpen: prima. Blijkbaar moeten we daarvoor een extra motie indienen. Die zullen wij dus ook ondersteunen.

Als we dan de andere motie 'Vluchtelingen welkom in Groningen' leest, dan is die heel sympathiek en zou je in eerste instantie daarmee akkoord moeten gaan. Maar wat staat er nu eigenlijk? Dat de Staten van mening zijn dat de provincie alle mogelijke dingen binnen haar takenpakket in het werk moet stellen om gemeenten te helpen bij de opvang van vluchtelingen. En vervolgens staat dat ook in het verzoek aan GS in een veel verder uitgekleden versie. Als we dan kijken naar de hulp aan vluchtelingen – Marc Scheffers van onze fractie heeft onder anderen kleding ingezameld voor de vluchtelingenproblematiek – dan moet je ook echt hulp gaan bieden aan de gemeenten. En dat gebeurt hier niet. Want concreet: als een gemeente vraagt aan de provincie dat zij extra contingenten nodig heeft om mensen met een bepaalde status te huisvesten, dan blijft in deze motie de vrijheid over voor GS om dat te kunnen weigeren of toe te staan. Als er staat 'moet', 'draagt op' of een soortgelijke term, dán pas help je de gemeenten en dan kunnen ze bijvoorbeeld ook honderd gezinnen met een status gaan huisvesten. Dan kan nu niet omdat ze nu in die woningbouwcontingentendiscussie terechtkomen van de provincie, waar de gemeenten met deze motie nog steeds een grote rol in speelt. Dus dat is onze afweging: dat deze motie dus niet duidelijk genoeg is en dit dus te veel in het algemene laat. Daarom zullen we niet met deze tweede motie meegaan.

Voor de rest erkennen wij dat er wat moet gebeuren, maar wat ons betreft gaat dat nog een stapje verder dan deze motie.

De heer MEENDERING (GroenLinks): De wereld is in beweging. Grote groepen mensen verlaten huis en haard op zoek naar een veilige omgeving om hun leven te kunnen voortzetten. Op de vlucht voor oorlogen en ander geweld. En een klein deel van deze mensen zoekt zijn toevlucht tot ons land. Er wordt al gesproken over 'gelukszoekers'. Ja, geluk dat ze veilig ons land hebben bereikt. Maar verder moeten deze mensen hun geluk weer ontdekken. In een totaal vreemde omgeving met andere gewoonten een nieuw leven proberen op te bouwen: dat valt niet mee. Uit directe contacten met vluchtelingen weet ik persoonlijk hoe moeilijk dit is.

Het is dan ook hartverwarmend om te zien hoe de Groninger gemeenten meewerken aan de opvang van vluchtelingen en hoe door de inwoners van onze provincie veel initiatieven worden ontplooid om de vluchtelingen welkom te heten en bij te dragen aan de integratie in onze samenleving. Welkomspakketten worden uitgereikt, kleding en slaapzakken worden ingezameld en wat te denken bijvoorbeeld van de Stichting De Vrolijkheid, die activiteiten voor kinderen organiseert

om de glimlach op hun gezicht terug te krijgen? We laten zien dat we over onze grenzen heen kunnen kijken.

Dat we als provincie onze gemeenten moeten helpen met de realisatie van opvangmogelijkheden, heeft het College opgepakt. Voor ons als Staten liggen er nu mogelijkheden om ook de particuliere initiatieven te ondersteunen. GroenLinks zal samen met de ChristenUnie, het CDA, de SP, de Partij voor het Noorden, D66 en de Partij voor de Dieren een amendement indienen om initiatieven die hulp aan vluchtelingen bieden, financieel te ondersteunen door hiervoor structureel gelden op te nemen in de begroting voor de jaren 2016 en verder. Wij vinden de integratie van vluchtelingen en het creëren van draagvlak hiervoor van groot belang. Het amendement heeft betrekking op de Begroting van 2016, maar wordt hierbij ingediend.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Het amendement met nummer A1 is bij dezen ingediend met als titel 'Budget asielzoekersbeleid' door de fractie GroenLinks, mede namens ChristenUnie, CDA, Partij voor het Noorden, SP, Partij voor de Dieren en D66,) en zal worden verspreid. Dit was het amendement waarvan ik bedoelde dat het straks in stemming komt bij de Begroting. Dus u kunt bij dit agendapunt uw mening hierover geven en dan stemmen we erover bij de Begroting, bij het volgende agendapunt.

Amendement A1 'Budget asielzoekersbeleid'

Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015 ter behandeling van de Voordracht van GS ter vaststelling van de Begroting 2016 bij agendapunt 3.B.1

Besluiten:

Het bij de voordracht horende ontwerpbesluit onder 2 aanvullend te wijzigen, zodat deze als volgt komt te luiden:

2. Vast te stellen de Begroting 2016 (geïntegreerde Programma- en Productenbegroting 2016) provincie Groningen, met dien verstande dat uit de vrij besteedbare begrotingsruimte de komende vier jaar jaarlijks een bedrag wordt onttrokken van 100.000 euro voor het voeren van asielzoekersbeleid door middel van een subsidieregeling, gericht op ondersteuning van activiteiten met betrekking tot de integratie van vluchtelingen in de Groninger gemeenschap en het leveren van een bijdrage aan een zinvol verblijf van asielzoekers in de provincie Groningen, ongeacht de duur van dat verblijf, en voorts de betreffende passages of verwijzingen in de Begroting, voor zover van toepassing, dienovereenkomstig te wijzigen.

Toelichting:

Veel gemeenten in onze provincie dragen actief bij aan de opvang van vluchtelingen. Door diverse instanties worden thans initiatieven ontplooid om de integratie van vluchtelingen in de samenleving te bevorderen en hiermee tevens het draagvlak onder onze inwoners te vergroten.

Doel van dit amendement is het ondersteunen van deze initiatieven, die veelal ontstaan vanuit vrijwilligersorganisaties, die bijdragen aan de integratie van vluchtelingen en het leveren van een bijdrage aan een zinvol verblijf van asielzoekers in de provincie. Te denken valt aan een bijdrage leveren aan zinvolle activiteiten op het gebied van onderwijs, sport, cultuur, recreatie en (vrijwilligers)werk. Maar ook aan educatie of het bestrijden van sociaal isolement bij oudere vluchtelingen.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Om dan direct ook antwoord te geven op de vraag die de Partij van de Arbeid stelt waarop het bedrag van 100.000 euro is gebaseerd: dat is opgenomen in het amendement. Dit bedrag is afkomstig van bestaand beleid dat tot het jaar 2015 van toepassing was in deze provincie, waar een bedrag van 88.300 euro was opgenomen. Daar is deze 100.000 euro op gebaseerd, een basisbedrag. Maar of dit genoeg is, weten we niet. Als we kijken naar hoeveel partijen op dit moment achter het amendement staan door dit gezamenlijk in te dienen, ben ik ervan overtuigd dat er als meer geld nodig is, we dat dan ook weer bespreekbaar kunnen maken in deze Staten. Dus het is een basis, maar niet gefundeerd op écht onderbouwde cijfers.

Dan de gemeente Vlagtwedde, een gemeente met een heel bijzondere positie door de aanwezigheid van het grootste asielcomplex, tevens aanmeldcentrum van Nederland. Wij vinden het van groot belang dat dit centrum voor het openbaar vervoer bereikbaar is zonder dat asielzoekers

anderhalve kilometer ervoor hoeven te lopen. Dit kan wat ons betreft bereikt worden door een trajectaanpassing van lijn 73, bij voorkeur in combinatie met de handhaving van buslijn 273. Wij roepen de Staten dan ook op, het College te steunen in deze strijd die wij als GroenLinks al lange tijd voeren in zowel de gemeente Vlagtwedde als in deze Staten.

Dan spreken we nu vooral over de actuele situatie. Maar deze krijgt uiteraard een vervolg. Een groot deel van de vluchtelingen zal een status krijgen die een langdurig verblijf in Nederland mogelijk maakt. Als provincie zijn wij toezichthouder met betrekking tot de huisvestingsopgave van de gemeenten. Wij roepen het College op, nu reeds met gemeenten en woningbouwcorporaties in gesprek te gaan over hoe hier invulling aan te gaan geven. En wellicht dat het College kan aangeven of er daarbij al stappen gezet zijn.

Samengevat: we moeten de vluchtelingen gastvrij ontvangen en moeten helpen de integratie te bevorderen met voldoende draagvlak onder onze inwoners. Met ons genoemde amendement willen we de hiervoor noodzakelijke middelen beschikbaar stellen om particuliere initiatieven mede te ondersteunen. We hopen hierbij op een brede ondersteuning vanuit deze Staten.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): De vluchtelingen zijn ook voor de Partij voor de Dieren welkom en daarom dienen wij mede het reeds besproken amendement in. Het is belangrijk dat mensen elkaar leren kennen van verschillende culturen. Onbekendheid leidt tot angst, tot agressie, tot een hekel hebben aan elkaar. En het is een grote kans dat de vluchtelingen blijven. Daarbij: als wij ons land wat minder intensief bewerken, is er ook ruimte genoeg voor meer mensen. De stroom van mensen is niet waartegen we moeten vechten, dat zijn de belangen van de wapenindustrie en de mate waarin wij zelf deels verantwoordelijk zijn voor migratiestromen.

Eerst iets over die wapenindustrie. Toen midden jaren negentig het Schengen-akkoord in Europa werd gesloten, werd de buitengrens belangrijk. En dat werd voor het eerst een begrotingspost van de Europese Unie. Er werd een denktank opgericht: The Group of Personalities met vertegenwoordigers van waterbedrijven en technologische bedrijven. Zij voerden ook de meeste opdrachten uit. Dan moet u denken aan satellietoplossingen zoals de identificatie van vluchtelingenboten, surveillance aan de grens, het scannen van vingerafdrukken en robotvoertuigen. En de defensie-industrie, die traditioneel meer gericht was op de Sovjet-Unie, ging zich nu meer richten op mensensmokkel. En het gaat om honderden miljoenen euro's, meer dan een miljard, en het stijgt nog ieder jaar. Nederland betaalt hier significant aan mee. Wij zouden dat geld nu beter moeten investeren in opvang in de regio of in de opvang van vluchtelingen hier in dit land: helaas ligt dat buiten onze macht.

Waar wij wel iets aan kunnen doen en wat een van de oorzaken is van migratiestromen – onder het motto 'verbeter de wereld, begin bij jezelf' – is die andere oorzaak van migratiestromen: de klimaatverandering. De Syrische oorlog wordt wel De Eerste Klimaatoorlog genoemd. In de jaren 2007-2008 is er een enorme droogte geweest in Syrië zoals nooit tevoren. In combinatie met wanbeheer door de overheid heeft dit ertoe geleid dat miljoenen mensen van het platteland naar de steden zijn getrokken. Op hetzelfde moment speelde er een oorlog in het buurland en de situatie escaleerde hierdoor. De droogte en de daardoor stijgende voedselprijzen hebben hier een belangrijk rol in gespeeld. De Verenigde Naties, het International Panel on Climate Change, heeft hier al jaren voor gewaarschuwd. Ook al op een directere wijze hebben wij westerlingen invloed op de levensomstandigheden van mensen in ontwikkelingslanden. Denk aan het voorbeeld van de rijstboeren in Mali, die hun jonge plantjes opgegeten zien worden door de grutto's, die hier hun jongen niet meer groot kunnen krijgen door het te dikke, eiwitrijke raaigras en die tegenwoordig veel vroeger naar Mali trekken. De klimaatverandering wordt voor een groot deel veroorzaakt door de veehouderij en de Verenigde Naties heeft dan ook al vele malen opgeroepen om minder dierlijke eiwitten te produceren. Daarom vraag ik u nu eens een keer niet op basis van dierenwelzijn of redenen van milieu of biodiversiteit, maar omwille van medemenselijkheid om het goede voorbeeld te geven en in principe hier binnen deze muren vegetarisch te eten. Terwijl de motie die ik hier wil indienen, de keuzevrijheid niet belemmert. Als u wilt, kunt u nog altijd vis, vlees of gevogelte eten – op verzoek.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 3, getiteld 'Vlees noch vis', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015, Constatende dat

- diverse gremia aangeven dat klimaatverandering een belangrijke rol speelt bij huidige en toekomstige migratiestromen;

- een substantieel deel van de mondiale broeikasgasemissies voor rekening komt van de veeteelt vanwege de ontbossingen voor veevoer en vanwege de uitstoot van methaan¹);
- het UNEP, de milieuorganisatie van de Verenigde Naties, nog in 2013 heeft opgeroepen tot vleesvermindering in het rijke Westen, zodat het recht op voedsel voor mensen in ontwikkelingslanden niet in het gedrang komt;

Overwegende dat

- het klimaatprobleem hiermee letterlijk op ons eigen bord ligt;
- dit ons een positieve en eenvoudige mogelijkheid biedt om een bijdrage te leveren aan het verkleinen van toekomstige migratiestromingen;

Verzoeken het College om

1. het verband te erkennen tussen klimaatverandering, migratiestromen en de consumptie van dierlijke eiwitten;
2. een voorbeeldfunctie te vervullen door bij lunches en diners tijdens Statenvergaderingen en -commissies standaard vegetarisch eten te serveren; vlees, vis en gevogelte kunnen als dieetwens worden opgegeven;

En gaan over tot de orde van de dag!

¹) Volgens de Wereldvoedselorganisatie in haar rapport 'Livestocks long shadow' (2006) bedraagt dit deel 18 procent.

Ik zou zeggen: dit is motie nummer 3, maar ik aarzel er zelf een beetje over of die bij dit debat adequaat is. Ik laat dit even aan uw eigen wijsheid over.

De heer ZWERTBROEK (D66): U gaf het al even aan en ik heb hier ook even een vraag over. Ik ken uw passie om te strijden voor dit soort doelen. Maar vindt u het wel kies om bij zo'n onderwerp het te gaan hebben over hoe wij dat in dit huis doen? Want het gaat nogal over wat er gebeurt in de wereld en ook wat er in Ter Apel allemaal gebeurt. En is het dan wel netjes om het dan te hebben over iets wat wij hier in dit huis doen?

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Het is júíst kies om dit nu bespreken. En ik vind het heel erg niet-kies om niet onder ogen te willen zien wat ons voedselpatroon aanricht in de wereld. Ik heb zonet klimaatverandering genoemd, maar het is niet alleen klimaatverandering. Overal op de wereld komt dit voor.

Laat ik eens een concreet voorbeeld nemen: denkt u bijvoorbeeld eens aan de landen in Midden-Amerika, waar inheems volkeren hun landen kwijtraken aan onze veevoederplantages. Dat wat wij eten, heeft direct invloed op de leefomstandigheden van landen waar nu heel veel vluchtelingen vandaan komen. En let wel: niet alleen de Partij voor de Dieren zegt dit, al jarenlang wordt er opgeroepen door de Verenigde Naties, door het International Panel on Climate Change, door een bepaalde militaire adviesgroep om minder dierlijke eiwitten te consumeren, omdat het een directe aanleiding is voor klimaatverandering en klimaatverandering zal leiden tot vele tientallen miljoenen vluchtelingen. En natuurlijk zijn niet al die oorzaken even direct aan te wijzen. Maar droogte leidt tot hongersnood, tot hogere voedselprijzen, tot een trek naar de stad. Dat leidt tot interne onrusten en burgeroorlogen. Nou, ik hoop dat ik mijn punt een beetje duidelijk heb gemaakt.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik zal het kort houden: ik ontken ook niet de problematiek die er plaatsvindt in deze wereld. En ook daarin hebben wij het debat over biologisch produceren en dat soort zaken. Maar om in een motie over dit onderwerp zo'n thema aan te snijden, vind ik flauwekul.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Nou, ik vind het in het geheel geen flauwekul. En ik vind dat u uw ogen bijzonder sluit voor de realiteit. Wij zijn allemaal direct verantwoordelijk voor de klimaatverandering en ons voedsel is daarvan de belangrijkste oorzaak.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik doe afstand van de uitspraak dat ik ergens mijn ogen voor sluit. Integendeel, u kent mij ook als iemand die hier in deze Staten vaak pleit voor duurzaamheid en dat soort zaken. Dat debat gaan wij nu niet voeren, maar ik wil hier wel even tegenin gaan.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Het verschil is duidelijk, denk ik. En ik neem mijn uitspraken niet terug.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ja, de discussie gaat veel over of dit wel of niet onder de provincie valt. De Partij voor het Noorden vindt in ieder geval dat als er zulke ernstige dingen gebeuren, je maar eens een keer overheen moet stappen en je verantwoordelijkheid moet nemen. Dat

gaat verder dan te beoordelen of iets wel of niet tot je taken behoort, dus ik vind wel dat het hier te bespreken is en dat we het hierover moeten hebben. Ja, op dit moment gebeuren en vreemde en vreselijke dingen op onze aardbol. En we moeten ook niet vergeten dat dit niet alleen het heden is, maar dat het al eeuwen gebeurt en ook nog wel eeuwen op ons af zal komen. We zijn allemaal mensen en vergeet niet dat dat – misschien zeg ik het heel cru – wel altijd zo zal blijven.

Vroeger werden mensen zelfs in schepen gestopt door de westerse naties om te werken in overzeese gebieden. Dit waren dus gedwongen economische vluchtelingen, Nou, dat was ook onze beschaving waar wij aan meegedaan hebben, dus daar mogen wij ons niet over op de borst kloppen. Dat soort dingen is ook gebeurd. En nog niet zolang geleden waren er in de Eerste en Tweede Wereldoorlog ook gedwongen vluchtelingen. Er werden zelfs groepen mensen vernietigd. Kijk nu wat er in Syrië gebeurt: hoeveel onschuldige mensen er bij bombardementen omkomen. Dus dat zijn ook dingen waar we goed aan moeten denken. Dat kan dus niet. Na de Tweede Wereldoorlog zijn er ook wel voorbeelden te noemen, denk aan Vietnam, Korea en dergelijke. Maar ik ga niet alle voorbeelden noemen.

Nu hebben we te maken met oorlogsgebieden in Afrika en het Midden-Oosten. Ongeacht wat er ook gebeurt: het is een tragedie en de vluchtelingen hebben ook ons land bereikt. Óf ze staan op onze grens óf ze zijn al in ons land. Dus hoe we het ook bekijken, we kunnen ze niet meer wegsturen. We zullen voor deze mensen opvang moeten regelen en dat is ook vanuit een heel humane gedachte. Een aantal gemeenten heeft al aangegeven hieraan mee te willen werken bij de tijdelijke opvang en dat is heel erg belangrijk. Ik heb al vragen gesteld over de contingenten, eigenlijk was dat ook de bedoeling. Ik hoor de provincie zeggen: 'Wij gaan niet over de woningbouw als provincie.' Maar u ging altijd wél over de woningbouw, vooral in krimpgebieden. Er is niets mis mee dat u daar sturing aan geeft. De vraag van de Partij voor het Noorden was: kijk daar vanuit sociaal oogpunt naar – ik ga er ook vanuit dat dit uw sociale beleid is. En als er ruimte is, ga dan ook goed om met leegstaande kantoorpanden en al die dingen meer om dit soort dingen goed te gaan benutten. Dan kunnen we een heel eind komen, denk ik. Dit is even in afwachting van een definitief besluit over wat er met de mensen gebeurt die nu aan de grens staan of al in Ter Apel of in die tijdelijke kampen zijn.

Verder begrijpt de Partij voor het Noorden goed dat er bij de lokale bevolking ook enige argwaan is ten aanzien van deze opvang. Hier moet je niet zomaar aan voorbijgaan, we kunnen allemaal wel heel mooie verhalen houden, maar ook in mijn eigen familiekring hoor ik weleens mensen discussiëren op een manier waarvan me de haren overeind gaan staan. Maar het gebeurt, het is toch een wroeging die onder de mensen komt. Dus dat moeten we niet vergeten, daar moeten we aan denken en aandacht aan besteden. Hoe kun je daar aandacht aan besteden? Dat is ook aan de bestuurders en de mensen van het CAO hoe je daarmee omgaat. Ik woon toevallig in de gemeente Oldambt met een opvang van 1.000 asielzoekers in het gebied van Blauwestad – laat ik het zo zeggen. Laatst is daar een heel goede voorlichting geweest. Mensen gingen daar argwanend heen, heel veel mensen zijn daar toch met een positief gevoel weggegaan. Men heeft daar afgesproken om daar maandelijks een terugkoppeling te geven van wat daar gebeurt en hoe men daar bepaalde problemen zou kunnen oplossen. Dus dat zijn goede dingen om daarmee om te gaan.

Met de definitieve plaatsing is het ook wenselijk om goed te kijken waar we onze medeburgers – ik zeg bewust dat het onze medeburgers zijn – plaatsen, dus rekening houdend met hun achtergrond enzovoort, enzovoort. Ik heb in het verleden weleens meegemaakt op het werk dat er een conflict was tussen één persoon die uit Eritrea kwam en één uit Ethiopië. Dat zijn dus dingen die je moet zien te voorkomen en waar je dus zorgvuldig bij moet nadenken over waar je mensen plaatst en hoe je met hen omgaat. Ook moet men evenwicht zien te vinden tussen de wensen van de plaatselijke bevolking en de mensen die geplaatst worden. Dit zal volgens de Partij voor het Noorden het beste resultaat op kunnen leveren: samen gaan voor de oplossing en er open en degelijk over communiceren. Een gezamenlijk belang is een algemeen belang. Dus dat is het standpunt van de Partij voor het Noorden en wij steunen natuurlijk een aantal amendementen en moties hierin.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan is het woord aan het College, de heer Eikenaar. En u maakt maar even met uw collega's uit wie nog meer het woord wenst te voeren. Maar ik neem aan dat dat zeker gedeputeerde Gräper zal zijn.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): De meeste partijen hebben mooie woorden gesproken. Ook het College heeft de verschrikkelijke beelden gezien van de mensen die op de vlucht zijn voor oorlog en geweld. En zulke mensen kun en mag je niet in de steek laten. Dat wil het provinciebestuur dan ook zeker niet. Dat was ook de reden dat wij eerder het initiatief namen om de gemeenten bij elkaar te brengen en te kijken wat we samen kunnen doen om de vluchtelingen op te vangen en wat wij ook vooral voor de gemeenten kunnen doen om hen te helpen dat in goede banen te leiden. Een aantal

mensen heeft het gezegd: de provincie heeft natuurlijk een beperkte taak in het opvangen van vluchtelingen. We kunnen natuurlijk wel al het mogelijke doen wat in onze macht ligt om gemeenten de mogelijkheid te geven om die taak die zij hebben, uit te voeren.

Als ik zie hoe in de provincie Groningen wordt gereageerd door de gemeenten maar ook door de inwoners op de komst van deze vele vluchtelingen, dan ben ik daar trots op. Het werd net ook al genoemd: 1.500 tot 2.000 mensen op de Grote Markt die vluchtelingen van harte welkom heten, gemeenten die zich massaal aanmelden om opvangcentra te herbergen. Dat zijn zaken waar we volgens mij allen trots op kunnen zijn. Tegelijkertijd – daarbij was ik het wel eens met de Partij voor het Noorden – moet je natuurlijk ook oog hebben voor het feit dat sommige mensen argwanend tegenover vluchtelingen. Maar als ik dan zie dat er gisteren een bijeenkomst was in de gemeente Groningen over een vluchtelingencentrum dat daar gehuisvest wordt en waar 600 mensen zijn, waar eerst nog wat gemor was, maar waar aan het eind van de avond 200 mensen zich aanmelden om als vrijwilliger hun werk te doen, dan denk ik dat wij buitengewoon trots mogen zijn op de provincie en haar inwoners en op wat zij doen om de vluchtelingen op te vangen.

Wat wij als provincie kunnen doen is natuurlijk in die zin beperkt. Het zit vooral in de ondersteuning van gemeenten. Dan gaat het bijvoorbeeld over vrijstellingen in de ruimtelijke ordening waarvan wij zullen kijken naar de aanvragen die binnenkomen en op dat moment zullen wij die beoordelen, maar uiteraard vanuit het idee om die vluchtelingen te huisvesten. Grond beschikbaar stellen bij Blauwestad voor 1.000 vluchtelingen: dat soort zaken is wat wij doen.

En dan kom ik op de woningcontingenten: daar zullen wij dat ook doen. In zoverre dat als gemeenten contingenten als knellend ervaren bij de opvang van vluchtelingen, wij dan met hen samen kijken naar een oplossing tussen de knelpunten. Dat kan bijvoorbeeld gaan om leegstaande kantoorpanden en dat soort zaken. Dat wil niet zeggen dat we dan tegelijkertijd dat contingent als geheel loslaten, het gaat om specifiek maatwerk hoe we die knelpunten kunnen oplossen, zodat we op een goede manier de vluchtelingen kunnen opvangen. Zo hebben we ook overleg met gemeenten – dat is *as we speak* aan de gang – en met corporaties om te kijken hoe we vluchtelingen die al een status hebben, zo kunnen huisvesten dat er ook weer ruimte ontstaat in de bestaande asielzoekerscentra. Kortom: wij helpen gemeenten daar waar wij kunnen met kennis en expertise en waar het nodig is ook de mogelijkheden scheppen zodat de vluchtelingen worden opgevangen.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ik had nog even een vraag ten aanzien van de plaatsing van de mensen die al een status hebben. We hebben ook aangegeven dat we het heel belangrijk vinden dat er een goed evenwicht is tussen de burgers en de medeburgers – die al Nederlanders zijn. Maar er zijn ook burgers die al jaren wachten op een huurwoning. Wordt daarbij ook gekeken of daar een goed evenwicht tussen is? Want dan kweek je *goodwill* naar alle bevolkingsgroepen toe.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Uiteraard kijken wij naar dat evenwicht en wij kijken naar de woningmarkt als geheel waar we uitzonderingen moeten maken. Maar ik zou dat toch wel een beetje los van elkaar willen zien: dat je uitzonderingen maakt daar waar je die nodig hebt om vluchtelingen te huisvesten en tegelijkertijd kijkt naar de woningmarkt als geheel wat je daar moet doen. Dat je dat enigszins los van elkaar koppelt en niet te veel vermengt. Het mag niet zo zijn dat we straks in een situatie komen dat we de contingenten enorm hebben uitgebreid terwijl de markt daar eigenlijk niet rijp voor was. Dat moeten we niet doen, we moeten specifiek kijken naar hoe we vluchtelingen op moeten vangen, daar uitzonderingen op maken en voor de rest los daarvan kijken we naar de woningmarkt als geheel.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Nee, dat klopt. Ik begrijp uw redenering ook. Maar mij gaat het om het volgende. Je hebt altijd contingenten nodig om statushouders te plaatsen, die verplichting hebben de gemeenten. Je merkt onder de plaatselijke bevolking vaak ontevredenheid als die mensen in de dorpen geplaatst worden: 'Onze kinderen kunnen er niet in en zij kunnen er zomaar in.' Nee, ik zeg het zo maar even. Dat leeft onderhuids en daar moet je gevoel voor hebben – of het terecht is of niet laat ik maar even in het midden. Maar ik vind het wel heel belangrijk dat je daar gezamenlijk naar kijkt en je daar bepaalde oplossingen voor krijgt. Dan kom je gezamenlijk tot *goodwill*, dat is mijn idee erachter.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Nee, dat snap ik en dat ben ik ook met u eens. Je moet juist die uitzonderingen maken om te voorkomen dat elders knelpunten ontstaan. Dat is natuurlijk ook de wisselwerking die met elkaar is.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Wat is 'de woningmarkt loszien van dit probleem'? Volgens mij is dat erg moeilijk. Want als je nu de regio als nullijn aanhoudt en er komen honderd gezinnen erbij die statushouders zijn en toch gehuisvest moeten worden, dan kún je dat niet los van elkaar zien. Dus wat gaat het worden: wel of geen contingenten erbij?

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Ik maakte net ook al duidelijk dat we die zaken niet los van elkaar kunnen zien. De uitzonderingen heb je nodig om ervoor te zorgen dat er geen knelpunten op de woningmarkt – in die zin is het niet los van elkaar te zien. Alleen, als we vanwege de vluchtelingenproblematiek de hele manier laten bepalen waarop we omgaan met het bouwen dan wel slopen van huizen, dan komen we in de toekomst in de problemen. En in die zin zie ik dat wel los van elkaar. Je maakt nu uitzonderingen om de ruimte te scheppen zodat er vluchtelingen opgevangen kunnen worden. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om een specifiek geval waarbij een kantoorlocatie geschikt gemaakt moet worden voor de huisvesting van vluchtelingen en die niet past in het contingent. Dan maak je daar een uitzondering voor om te voorkomen dat er meteen een knelpunt op de woningmarkt komt. Maar tegelijkertijd kijk je wat de woningmarkt zelf betreft naar wat de langetermijnoplossingen zijn. Daar ga je dus verstandige oplossingen voor verzinnen en dan houd je de contingenten dus wel vast: dat zijn de contingenten die door gemeenten gezamenlijk zijn afgesproken en daar moeten we ons volgens mij aan vasthouden. We moeten er wel voortdurend naar kijken hoe de woningmarkt zich ontwikkelt, maar los daarvan moeten we naar de huisvesting van vluchtelingen kijken.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Dank voor het antwoord. En over de fundamentele visie denken wij echt anders.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Dat kan het geval zijn.

Ik kom op de vragen die gesteld zijn. Het CDA opperde nog om de Ideeënbank uit te breiden met initiatieven voor vluchtelingen. Ik ben wel bereid om daarnaar te kijken. Ik weet niet hoe gemakkelijk of simpel dat gaat – dan kan ik zo niet beoordelen – maar ik wil daar best een blik op werpen en dan gaan we daar eens even naar kijken wat we daarin kunnen.

Dan kom ik toe aan de motie van vele partijen gezamenlijk: die zie ik als ondersteuning van beleid. Ik snap heel goed dat u die uitspraken ook als Staten wilt doen. Dit is ook precies hoe wij daar als College naar kijken: wij doen alles binnen onze mogelijkheden om vluchtelingen op een goede manier op te vangen.

Dan kom ik bij het amendement, ook ingediend door vele partijen. Ik begrijp deze wens heel goed. Ik snap ook dat de Staten willen dat de vluchtelingen hier een nuttig verblijf hebben. Tegelijkertijd, in de grotere context, is het natuurlijk ook zo dat op het moment dat we daarvoor geld uit de Begroting gaan halen, we dat in een grotere context moeten zien. Dus inhoudelijk kan ik uw wens heel goed begrijpen, maar misschien zal ik daar straks bij de Begroting nog op terugkomen. Want het geld dat we nu hieraan zouden besteden, kunnen we niet aan andere dingen besteden. Dus dat vraagt misschien ook wel een integrale afweging tegenover andere punten.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Zoals u ook in de antwoorden van het College aan de fractie van de ChristenUnie op haar vragen hebt kunnen lezen, heeft het College gemeend – ook mede naar aanleiding van de discussie die er was – om goed te kijken hoe we er ook goed in het openbaar vervoer voor zorgen dat de mensen ook daadwerkelijk op de plekken komen waar ze moeten gaan komen. En dat leidde ertoe, constateerden wij, dat er met name in Emmen problemen ontstonden omdat de bussen niet aansloten op de treintijden en de bussen ook niet mee bleven rijden met de treinen. We hebben toen als College het initiatief genomen om samen met het College van GS in Drenthe te kijken hoe we die problematiek konden oplossen, zodat de mensen op een goede wijze vanuit Emmen naar het AZC toe gebracht konden worden. Een van de redenen waarom we dat ook parallel aan de huidige lijn 73 doen en hebben ingevuld, heeft er ook mee te maken dat we daarmee ook de gewone reiziger van lijn 73 niet willen duperen voor het feit dat er nu een zo grote toename is op die lijn en we daar ook op een goede manier mee om kunnen blijven gaan. We hebben daar nu middelen voor gevonden en daarvan zult u zodadelijk de financiële consequenties terugkrijgen bij de Integrale Bijstelling. Maar dat zijn middelen die er natuurlijk zijn tot aan 13 december 2015, het moment waarop de nieuwe dienstregeling voor 2016 ingaat.

Zoals ik ook al in de discussies rond die dienstregeling 2016 heb aangegeven, speelt daarnaast natuurlijk nog een tweede discussie, namelijk over hoe bereikbaar het AZC in Ter Apel nu is, ook op de lange termijn. Ik heb daarover vorige week en de week daarvóór in de commissie aangegeven dat ik heel erg bereid ben te zoeken naar een goede oplossing daarvoor, zodat het

asielzoekerscentrum in Ter Apel op een goede manier bereikbaar is. Ik herken wel de woorden die mevrouw Wulfse daarover sprak als het gaat om hoe zich dat nu verhoudt tot de andere mensen in onze provincie. Ik denk dat het daarbij wel goed is om te realiseren dat mensen vaak maar twee tot vijf dagen soms in het AZC zitten en daarmee ook veel minder alternatieven hebben voor vervoer dan bijvoorbeeld de andere inwoners in onze provincie. Dus dat we daar op een andere manier naar kijken dan de andere inwoners van onze provincie vind ik persoonlijk wel passen bij het feit dat deze mensen ook minder alternatieven hebben en vaak ook maar voor zeer tijdelijke momenten in zo'n centrum zitten. Dus dat we daar op een goede manier naar zullen kijken, zeg ik ook toe en de inzet van de motie die door vele partijen is ingediend, ondersteun ik. Ik zeg er daar meteen ook wel bij dat we daarmee ook nog niet meteen het antwoord daarop hebben, maar ik zal deze Staten nog erover informeren hoe die zoektocht uitpakt. En daarbij houd ik ook nadrukkelijk rekening met de effecten daarvan voor de overige gebruikers van lijn 73, want die moeten we natuurlijk ook niet uit het oog verliezen.

Als het gaat om andere asielzoekerscentra, dan is het denk ik goed om te blijven bewaken dat ook daar de busvoorziening goed op orde is. We hebben met het OV-Bureau inmiddels al afgesproken dat we de reeds bestaande lijnen die langs de twee locaties die nu bekend zijn, lijn 19 langs Blauwestad en lijn 6 de Van Swietenlaan hier in de Stad, extra zullen monitoren om te zien of die buslijnen voldoende capaciteit hebben om ook in die vraag te kunnen voorzien. En zoals de VVD-fractie ook al aangaf: zodra dat niet zo is, zijn er binnen het OV-Bureau mogelijkheden voor om daar op een goede manier naar te kijken. Maar wij kijken daar dus zorgvuldig naar.

Als het gaat om het AZC in Onnen, een van de bestaande AZC's, dan snap ik de vraag heel goed in die zin dat we natuurlijk ook niet moeten vergeten dat er al bestaande AZC's zijn. Tegelijkertijd is de situatie in Onnen een specifiek geval waarbij het niet zo gemakkelijk is om een stop aan te leggen. Dat heeft met twee dingen te maken: het AZC heeft daar een halte en in de spijtijden stopt daar ook een bus voor de deur. Dat heeft ermee te maken dat op dat moment de bus komt uit Emmen en doorrijdt naar Zuidlaren. Buiten de spits echter, stopt die bus in Onnen en rijdt hij níét door naar Zuidlaren. Want buiten de spits is er gewoon veel minder vraag naar die bus. Op het moment dat wij die bus zouden willen laten doorrijden naar het AZC, dan vraagt dat óf om een keermogelijkheid nabij het AZC – en daar is op die locatie eigenlijk geen ruimte voor – óf om die bussen te laten doorrijden naar Zuidlaren, maar dan zouden dat dus lege bussen zijn en daar zitten enorme kosteneffecten op. En ik denk dat het dan ook goed is om te weten dat de halte in het centrum van Onnen 500 meter lopen is van het AZC. Dan moet je het ook wel een beetje blijven beschouwen van wat daar nu de toegevoegde waarde is. Ik denk dat we in dit geval, met het feit dat er in de spijtijden wel degelijk een stop voor de deur is én de aanwezigheid van een halte in de omgeving, dit AZC daarmee op een goede en adequate wijze hebben ontsloten. Maar dat we daar scherp op moeten blijven en daar scherp naar moeten blijven kijken, dat spreekt natuurlijk vanzelf. Mochten er nu andere gemeenten zijn die ook willen bekijken of zij locaties in hun ontwikkelplanning willen opnemen, dan zullen wij natuurlijk ook op dat moment daarbij kijken hoe die busverbinding op die locatie eruitziet en of die meegenomen kan worden in de reguliere lijndiensten die er al zijn of niet. En als dat niet zo is, dan zullen we daar nog naar moeten kijken, maar dan zal ik die andere pet op mijn hoofd zetten, namelijk die van gedeputeerde RO, en met die gemeente in gesprek gaan over of dat wel de juiste en meest geschikte locatie is om daar ook zo'n centrum te ontwikkelen binnen de totaalafweging die je natuurlijk ten aanzien van dat soort locaties maakt. Mijn collega heeft het net ook al gezegd: wij zullen daar soepel in meegaan en meewerken, waarbij we een aantal aspecten zoals bijvoorbeeld bereikbaarheid en – ook al is het een tijdelijke voorziening – de mate van inpasbaarheid in het landschap blijven meewegen. U kunt zich voorstellen dat een tijdelijke voorziening op wat nu in een bestemmingsplan nog een bedrijventerrein is, een andere situatie is dan wanneer we het hebben over een locatie die in het open landschap ligt.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik dank de gedeputeerde voor de specifieke antwoorden, ook richting de VVD. Om het nu even scherp te krijgen: komt het er concreet qua busverbindingen eigenlijk op neer dat het College vindt dat als je een eindje moet lopen, 500 meter goed te doen is, maar anderhalve kilometer net te lang is? En waar baseert u dat nu op?

Een vervolgvraag even over de RO, omdat u dat nu zelf ook net aanhaalde. Het blijkt inderdaad betrekkelijk ingewikkeld, laat ik het zo zeggen: er zijn meer uitzonderingen denkbaar. We hebben een behoorlijk ruimtelijke-orderingbeleid waar we goed over nadenken, waar we soms jaren mee bezig zijn en stellen dat vervolgens vast. Dat is bij Blauwestad, om een voorbeeld te noemen, het geval geweest waarbij we jaar na jaar benoemen dat de kwaliteit op een bepaald niveau moet zitten en er geen sociale huurwoningen of woningen voor nog armere mensen mogen komen. En op een achternamiddag komt er toch ineens een asielzoekerscentrum. Dus hoe moet je dat nu wegen binnen

het algemeen beleid en waarom wordt hier een uitzondering gemaakt en voor andere mensen die wat willen, niet? Op grond waarvan beslist het College dat? Dat is echt een essentiële vraag voor ons.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Om met uw tweede vraag te beginnen: een van de afwegingsfactoren die daar voor een deel in zit, is die tijdelijkheid van een bepaalde voorziening. Het moment dat we daar woningbouw toepassen, is dat iets wat je voor de rest van tijd doet. Dus daar zit natuurlijk wel een verschillend afwegingskader aan vast.

Mevrouw WULFSE (VVD): Een tussenvraagje: hebt u dat ook gewaarborgd? Want u weet ook dat wij een land van gedogen zijn. En zelfs Halbe Zijlstra heeft ook aangegeven over de tijdelijke centra dat de vluchtelingenstromen niet zijn gestopt – sterker nog: er wordt verwacht dat ze volgend jaar nog veel groter worden. Dus waarborgt u die tijdelijkheid met die grond en is het echt over een halfjaar of jaar weg, ondanks de nood? En op grond waarvan maakt u die afweging dan? Dat is best wel ingewikkeld.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Dat is een ingewikkelde afweging, dat is een continue puzzel en een continue discussie die de provincie met name met gemeenten voert. Want laten we vooral niet vergeten dat niet altijd wij een rol spelen als het gaat om ruimtelijke-orderingsbeleid, maar gemeenten daarin natuurlijk ook nadrukkelijk een rol te spelen hebben. Dus dat is een afwegingskader dat wij samen met hen ingaan. Die tijdelijkheid zit nu natuurlijk voor een deel in de ontheffingen die je daarvoor verleent en daarbij zul je ook moeten blijven bewaken dat dit op een goede manier gaat. Dat betekent ook dat als wij met elkaar op gegeven moment tot de conclusie komen dat die toestroom een soort permanent karakter gaat krijgen, we dan misschien op zoek moeten gaan naar andere locaties en andere inschattingen daarbij. En dat zou dan ook kunnen betekenen dat je dan dus op gegeven moment die tijdelijke locaties sluit omdat we daarmee ook weer voldoende tijd hebben gecreëerd voor onszelf om elders te komen tot een permanentere locatie waar je de opvang op een goede manier kunt doen. En die moet je dan wel weer, zoals terecht werd opgemerkt, binnen de strakke kaders regelen die je met elkaar hebt afgesproken bij de ruimtelijke invulling. Dus het verschil van de afweging zit voor een deel wel in die tijdelijkheid versus die permanentheid van de plannen. Wij hebben nu ook met de gemeente Oldambt ook nadrukkelijk afgesproken dat die tijdelijkheid komt te zitten in het centrum dat bij Blauwestad opgericht wordt. Dus dat zit ook daarin verankerd.

Ten aanzien van uw tweede vraag. We hebben met elkaar het beleid vastgesteld over wat de reële loopafstanden zijn tot de haltes. U gaf daar zelf ook voorbeelden van, er zijn natuurlijk veel meer plekken waar een anderhalve kilometer naar een halte geen uitzondering is. Tegelijkertijd heb ik u meegegeven dat de situatie in Ter Apel wel een bijzondere is: dat heeft voor een groot deel te maken met het feit dat bij veel van de inwoners die daar in het aanmeldcentrum zitten, dat slechts tijdelijk het geval is. Dan is 'tijdelijk' echt heel erg tijdelijk: minder dan een week. Dat betekent dat de mogelijkheden van deze mensen om een fiets te bezitten of op een andere manier in hun vervoer te voorzien, veel beperkter is dan die voor andere mensen is. Dus dat creëert in die zin wel een andere situatie en daar zullen we dus ook op een andere manier naar moeten kijken en wegen. De reden waarom er nu voor gekozen is om buslijn 73 rechtstreeks door te laten rijden naar Ter Apel heeft te maken met – wat ik net al zei – het feit dat we op die manier de belasting van de normale lijn 73 zo beperkt mogelijk willen houden. En op het moment dat wij constateren dat een bus in zijn geheel – als je kijkt naar de mensen die erin zitten – naar een bepaalde locatie moet, dan zou het ook wel raar zijn om die bus daar ook niet netjes te laten stoppen. Dus het is een voorziening die past in hoe je daar op een logische en constructieve manier mee omgaat. Maar het heeft ook te maken met voornamelijk het feit dat we de gewone reizigers van lijn 73 ook de mogelijkheid wilden bieden om ook zo daar op een goede manier mee om te gaan.

Mevrouw HOMAN (gedeputeerde): In de aanloop naar de Statenvergadering – dat geldt voor mij, mijn collega's en misschien ook u – probeer je een soort beeld te creëren waar we het over gaan hebben, helemaal als er een extra onderwerp geagendeerd is dat heel actueel is. En in aanloop naar deze vergadering had ik eigenlijk niet verwacht dat ik hier vanuit mijn rol van gedeputeerde facilitaire zaken zou staan. Hoe belangrijk ik het ook vind om over klimaatverandering te spreken, ik had niet verwacht dat ik hier vanuit facilitaire zaken voor het cateringdossier zou staan. Dus rest mij u aan te geven – zoals ik reeds bij vergelijkbare moties heb gezegd – dat dit vanuit de catering mogelijk is, maar dat het aan de Staten is wat zij hiermee willen doen.

De VOORZITTER: Akkoord. Dan kijk ik eens even rustig – hoewel, niet al te rustig – rond en zelf heb ik het gevoel dat alles wel zo ongeveer alle inhoudelijke punten gewisseld zijn, ook omdat ik bij de

interrupties iets meer heb toegestaan dan vraag en antwoord. Dat wil niet zeggen dat we alles nog niet een keer kunnen herhalen in tweede instantie, maar volgens mij zitten we er zo niet in met elkaar. Je kijkt dan vooral naar of het al dan niet allemaal reeds gewisseld is. Dus ik wilde even vragen of er nog behoefte is aan een woordvoering. Men zou dat ook eventueel met een stemverklaring kunnen afdoen. Want een aantal fracties heeft reeds heel duidelijk gemaakt hoe men tegenover een aantal voorstellen staat. Maar als u nog behoefte heeft aan een tweede ronde, dan moet u dat gewoon doen. Dus ik kijk even: is er iemand die daar nog behoefte aan heeft?

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Wat ons betreft een korte, concluderende ronde.

De VOORZITTER: Een korte concluderende ronde. Dat betekent toch een tweede ronde voor iedereen. Dan begin ik weer bij de ChristenUnie, mevrouw Van der Graaf.

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Uit dit debat blijkt dat er brede steun is binnen deze Staten om een statement te maken, maar ook om binnen de mogelijkheden die we hebben, een bijdrage te leveren als provincie. Dat vinden we echt geweldig.

De partijen die aangeven dat er daarbij geen rol is weggelegd voor onze provincie, ontkennen wat ons betreft de primaire taken van de provincie bij bijvoorbeeld het openbaar vervoer en de ruimtelijke ordening. De VVD hoor ik bijvoorbeeld zeggen dat er maximaal twee overheidslagen betrokken mogen zijn, maar dan moeten ze dat ook wel doen. Of de provincie er nu wel of niet over gaat, u bent in ieder geval consequent: de VVD doet er in onze ogen écht te weinig aan. Bij de motie die bij de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer voor extra geld voor opvang van vluchtelingen in de regio maar ook in Nederland, gaf u niet thuis. Gelukkig is er wel een meerderheid voor gevonden.

En het beeld dat door de PVV werd geschetst is onterecht: er komen geen miljoenen mensen naar Nederland. Vooralsnog neemt Nederland slechts 7.000 mensen op en op een bevolking van 17 miljoen kunnen we dat zeker dragen – althans, dat is onze stelling.

Dank aan het College voor de beantwoording van onze vragen. Het College gaat aan de slag met de opdracht van de Staten om een permanente busverbinding te realiseren bij het AZC in Ter Apel. We wensen het College succes bij die inspanningen en we hopen dat we in november kunnen concluderen dat die opdracht is geslaagd.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Realiseert mevrouw Van der Graaf zich ook – ze is eurofiel in hart en nieren – dat die stroom nieuwkomers ook in de EU komen?

Voor de rest wil ik nog even opmerken dat mevrouw Van der Graaf samen met de ChristenUnie glansrijk is geslaagd voor de competitie 'Meest Barmhartige Partij in deze Staten'. Bent u het eens met deze stelling en kunt u het zich voorstellen dat wij dit naar voren brengen?

Mevrouw VAN DER GRAAF (ChristenUnie): Om even op uw eerste punt in te gaan: zeker, er komen inderdaad uiteindelijk ook vluchtelingen naar Europa – dat zien wij ook. Net is al door mevrouw Beckerman geschetst hoeveel dat er zijn op het totaal en daarvan komen er ook mensen naar Nederland. Wij vinden dat de stap die gisteren is gezet echt nog maar een eerste stap is binnen Europa. Er is nog echt veel meer nodig, zicht op een langetermijnoplossing is er in ieder geval nog niet. U vindt ons aan uw zijde als u zegt dat we als Europa daarin op dit moment tekortschieten.

Dan de competitie 'Meest Barmhartige Partij': dat is een uitspraak die ik niet voor mijn rekening zou willen nemen. Wij staan hier ook vanuit onze overtuiging. En ja, wij vinden het belangrijk om er te zijn voor onze medemens. Maar gelukkig is dat niet voorbehouden aan de minderheid van christenen in dit land, maar is dat echt breed gedragen in de samenleving. Ik denk dat ik dat ook in mijn eerste bijdrage daarover een terecht beeld heb geschetst.

Fijn ook dat het College oog heeft voor goede busvoorzieningen bij de andere locaties en dat men met enige creativiteit daarbij zal bekijken wat wel of niet mogelijk is om de busverbindingen te optimaliseren.

En binnen het ruimtelijke-ordeningsbeleid is wat ons betreft de aanpak van het College redelijk en men neemt ook een goed afwegingskader ter hand – daar vertrouwen wij op.

De Staten spreken vandaag vanuit medemenselijkheid en met rede. Laten we daarbij het goede doen naar ons beste kunnen.

De heer DE WIT (CDA): In eerste instantie wil ik graag het College hartelijk danken voor zijn heldere antwoorden. We zijn ook blij dat de heer Eikenaar aan de slag wil met de Ideeënbank om te kijken wat daarbij mogelijk is.

Verder heb ik in eerste termijn opgeroepen om richting minister Blok aan te geven dat er een oplossing moet komen voor het probleem van de sociale huurwoningen. Het CDA zou het heel prettig vinden als het College hier iets mee zou willen doen.

Verder hoorde ik meneer Schmaal van Groninger Belang bij de tweede motie zeggen dat er een stap moet worden gezet, maar dat deze stap voor zijn fractie nog niet gezet is. Ik vroeg me af hoe hij die stap ziet.

Tot slot hoorde ik de VVD zeggen dat wij geen provinciale taak hebben voor het vluchtelingenbeleid. Het CDA denkt daar anders over: ik heb die taken in eerste termijn genoemd, dus ik zal die niet herhalen. Ik ben heel erg blij dat het overgrote deel van de andere partijen wel heeft gezegd dat het een provinciale taak is.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik wil graag nog even antwoord geven op de zojuist gestelde vraag. Volgens mij heb ik dat al duidelijk genoeg aangegeven: het College staat er té vrijblijvend in ten aanzien van de woningbouwcontingenten. Ik heb het antwoord gehoord. Wat ons betreft geven wij vertrouwen aan die gemeenten, maar laat het dan gewoon los. Dan kun je echt vanuit de provinciale rol de gemeenten maximaal ondersteunen met hun probleem.

De heer DE WIT (CDA): Dank u wel.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik hoor het CDA en ook eerder zeggen dat de VVD zou hebben aangegeven dat de provincie geen taak heeft richting asielzoekers. Maar we hebben natuurlijk wel gewoon onze vaste wettelijke taken, het gaat ons om de extra dingen die we doen. Dat wilde ik even gecorrigeerd hebben, want die taken erkennen wij.

De heer DE WIT (CDA): Ik ben blij dat mevrouw Wulfse aangeeft dat er dus wél taken liggen voor de provincie. Wij denken over de inhoud van die taken iets anders, maar dat is op zich geen probleem.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik heb geen behoefte aan een woordvoering, voorzitter. Wij hebben ons punt gemaakt.

De heer MEENDERING (GroenLinks): Wij zijn blij te kunnen constateren dat er brede steun lijkt te zijn in deze Staten voor het amendement dat ingediend is. We hopen dat de Partij van de Arbeid ook op basis van de beantwoording die we hebben gedaan, met het amendement kan instemmen straks bij de begrotingsbehandeling.

Dan de beantwoording van het College: die stemt ons tevreden. Wel nog even het bedrag van 100.000 euro waar we straks bij de Begroting over zullen spreken. We kunnen het geld inderdaad maar één keer uitgeven, maar 100.000 euro voor de integratie van vluchtelingen is wat ons betreft geen probleem en dat zullen we straks ook nog een keer bevestigen.

Dan nog als reactie op de VVD, die refereert aan de situatie rond buspassagiers vanuit Beijum richting Zuidwolde. Ja, ook dat is een vervelende situatie, dat zullen we niet ontkennen. Maar dat is wat ons betreft een heel andere situatie: er is een heel groot verschil als we kijken naar het aantal passagiers – het zijn er honderden – die bepakt en bezakt hun weg in Ter Apel moeten vinden, anderhalve kilometer lang.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): De vier pijlers waar de Partij voor de Dieren haar beleid op baseert – duurzaamheid, mededogen, individuele vrijheid en verantwoordelijkheid – komen nergens zo samen als bij dit vluchtelingendebat.

Ik merk verbazing over onze introductie van het belang van ons voedselpatroon voor de migratiestromen en daarom wil ik toch nog even één concreet voorbeeld noemen van een rapport, waar ik zonet even over sprak. In 2013 riep de UNEP, United Nations Environmental Problem, op tot vleesvermindering in het rijke Westen, zodat het recht op voedsel van mensen in ontwikkelingslanden niet in het gedrang zou komen. En de UNEP deed dat door middel van zijn rapport *'Our nutrient world'* – dit voor iedereen die nog wat huiswerk wil doen over dit onderwerp.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): De discussie ging over de moties en amendementen. Ik ben altijd gewend dat het College aangeeft of men ermee meegaat of afkeurt. Kunt u daar alsnog duidelijk in zijn? Graag daar een antwoord op, want dat uitsluitsel ik vind ik altijd heel belangrijk voor de discussie.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan nog even het College op die laatste vraag – voor zover dat nog nodig is.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Voor wat betreft dat laatste: excuus dat ik niet helder ben geweest. De motie van vele partijen die aangeeft dat we alles moeten doen en alle mogelijkheden moeten benutten die in ons takenpakket zitten. Nou, daar was ik volgens mij vrij helder in: die motie ondersteun ik. Dus dat laat ik verder aan de Staten.

En dat geldt ook voor het amendement.

Er zijn nog maar enkele korte vragen gesteld. Het CDA vroeg mij naar de problemen in de sociale huursector en wat ik daaraan doe richting minister Blok. Ja, daar was ik al mee bezig eigenlijk, los van de vluchtelingenproblematiek. Ik kan me voorstellen dat die problematiek een extra reden is, maar de sociale huursector heeft het niet al te gemakkelijk en daar zijn allerlei redenen voor aan te voeren en die breng ik ook onder de aandacht bij minister Blok. Zeker daar die problemen bijvoorbeeld in Oost-Groningen heel duidelijk zijn, dus u kunt erop vertrouwen dat dat gewoon gebeurt en wel los van de problemen die er zijn rond de opvang van vluchtelingen.

Dan de woningcontingenten: daar hebben we al een hele discussie over gevoerd en daar hoeven we denk ik niet nog verder op door te gaan.

En aan het standpunt van de Partij voor de Dieren heeft mijn collega al de nodige woorden gewijd, dus dat lijkt me dan ook ruim voldoende.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan sluit ik eerst de beraadslagingen en kunnen we volgens mij overgaan tot de stemmingen.

Zijn er nog stemverklaringen? Volgens mij is zo ongeveer alles wel gezegd. Niet meer?

Mooi, dan ga ik naar motie 1 'Bushalte AZC Ter Apel'. Wie is daarvoor? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden. Wie is daartegen? Dat zijn de PVV en de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Dan motie 2 nummer 'Vluchtelingen welkom in Groningen': wie is daarvoor? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor het Noorden, de SP, D66, GroenLinks, de ChristenUnie, de Partij voor de Dieren en het CDA. En wie is daartegen? Dat zijn de PVV, Groninger Belang en de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Dan hebben we motie 3 'Vlees noch vis'. Wie is daarvoor? Dat is de fractie van de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Alle andere fracties. Dan is deze motie verworpen.

Het amendement A1 wordt straks in stemming gebracht bij de Begroting en daarmee is dit agendapunt afgehandeld.

We hebben het nu tien voor halftwaalf. Als we nu even niet te lang pauzeren, dan kunnen we daarna vers aan de Begroting beginnen en kunt u ondertussen even van de zoetig- c.q. hartigheden van de jarige Bianca Kruize genieten. Om vijf over halftwaalf beginnen we het debat over de Begroting. Ik schors nu de vergadering.

[Schorsing van 13 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering.

Als iedereen zijn of haar plaats weer wil innemen, dan beginnen we met het begrotingsdebat 2016.

B1. Voordracht ter vaststelling van de Begroting 2016

Mevrouw BECKERMAN (SP): Fractiegenoot Jan Bijker typeerde in de commissievergadering de eerste begroting van het nieuwe College als 'gedurfd, maar verantwoord'. Wij zijn trots op deze Begroting: er staat voor 15 miljoen aan nieuw beleid in, de Begroting is sluitend en er is een flexibel budget van 2,4 miljoen. Deze Begroting is gedurfd maar verantwoord. Het College toont lef en maakt moedige keuzes, maar doet dat verantwoord.

Het College toont lef door veel harder te strijden voor meer werkgelegenheid, banen die zo hard nodig zijn. Met een werkloosheidspercentage van 8,5 procent staat Groningen nog steeds op de tweede plaats van het land. 25.000 Groningers zijn werkloos, van wie 5.000 jongeren. Per vacature zijn er acht tot negen werklozen volgens recente cijfers van het CBS. Dit College gaat veel harder aan de slag: er komt 25 miljoen per jaar extra in het MKB-fonds, per regio wordt een economisch plan gemaakt, de jeugdwerkloosheid wordt bestreden. Gedurfde en forse investeringen, maar verantwoord.

Geen subsidie waar bedrijven niets voor terug hoeven te doen, maar leningen zodat we meer mensen kunnen steunen.

De SP wil een provincie met werk voor zoveel mogelijk mensen, maar ook een provincie met overal goede voorzieningen voor iedereen. Een leefbare provincie is een provincie met bijvoorbeeld overal goede zorg, buurthuizen en sportaccommodaties. Het College toont lef door fors te investeren in leefbaarheid. Er wordt fors meer geld uitgegeven aan leefbaarheid, 22 miljoen extra. Ook wordt er 10 miljoen gestopt in een accommodatiefonds voor zorgcorporaties, gebiedscorporaties en dorpscorporaties. Een leefbare provincie is een provincie waarin een voldoende goede en veilige woningen zijn voor iedereen. De provincie zal zich de komende periode hier meer voor moeten inzetten.

Het Partij van de Arbeid-VVD-kabinet kiest, nu er meer te besteden is, er toch weer voor chronisch zieken en gehandicapten er weer meer op achteruit te laten gaan. Het PvdA-VVD-kabinet kiest ervoor om bijstandsgerechtigden op de nullijn te zetten. En uit het rapport 'Kinderen in tel 2014' blijkt dat steeds meer kinderen opgroeien in armoede. Sinds 2009 is het percentage kinderen in armoede met 10 procent gestegen. Dit College toont lef door zijn nek uit te steken voor sociaal beleid. Dat is geen kerntaak van de provincie, maar we mogen niet wegstijven als zoveel Groningers dat nodig hebben. Het College toont lef door te blijven investeren in armoedebeleid, zodat de gemeenten en maatschappelijke organisaties de armoede kunnen bestrijden en sociale uitsluiting kunnen tegengaan – zeker voor kinderen. Ze doen dit bijvoorbeeld door 90.000 euro te investeren in Stichting Leergeld en 25.000 euro in het Jeugdsportfonds. De SP wil dat er nog meer gebeurt. De tweedeling groeit: steeds meer Groningers zijn aangewezen op Kledingbanken en Voedselbanken. Deze krijgen veel steun van gemeenten en inwoners maar hebben het desondanks financieel moeilijk. Zo worden hoge logistieke kosten om te zorgen dat er in de hele provincie een netwerk van Kleding- en Voedselbanken is. De SP wil met de steun van andere partijen de Kleding- en Voedselbanken hierin ondersteunen en dient daarom het volgende amendement in.

De VOORZITTER: Dat is het amendement met als titel 'Steun aan Kleding- en Voedselbanken' en dat zal onder nummer A3 worden verspreid. Deze is ingediend door de fractie SP, mede namens ChristenUnie, PvdA, Groninger Belang, PVV, GroenLinks, CDA en Partij voor het Noorden.

Amendement A3 'Steun aan kleding- en voedselbank'

Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015 ter behandeling van de Voordracht van GS ter vaststelling van de Begroting 2016 bij agendapunt 3.B.1

Besluiten:

Het bij de voordracht horende ontwerpbesluit onder 2 aanvullend te wijzigen, zodat deze als volgt komt te luiden:

2. Vast te stellen de Begroting 2016 (geïntegreerde Programma- en Productenbegroting 2016) provincie Groningen, met dien verstande dat uit de vrij besteedbare begrotingsruimte de komende drie jaar een investering wordt onttrokken van 30.000 euro voor de logistieke kosten van de gezamenlijke Voedselbanken in de provincie Groningen en 10.000 euro voor de logistieke kosten van de gezamenlijke Maxima-Kledingbanken in de provincie Groningen en voorts de betreffende passages of verwijzingen in de Begroting, voor zover van toepassing, dienovereenkomstig te wijzigen.

Toelichting:

Veel Groningers leven in armoede. Zo groeit de helft van de Groningse kinderen op in achterstandswijken. Voedselbanken en Kledingbanken bieden deze mensen ondersteuning. Maar liefst 1.950 huishoudens en in totaal 5.067 personen maken gebruik van de voedselbank. Provinciale ondersteuning is nodig gezien de hoge logistieke kosten die zowel de gezamenlijke Maxima-Kledingbanken als de Voedselbanken maken.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Dank u wel. Later wordt met de steun van de SP een motie ingediend waarmee we ook de Voedselbank nog extra zullen steunen bij het zelf verbouwen van groente, zodat het voedselpakket voor de allerarmsten gezonder wordt.

In heel Nederland leven 17.000 minderjarige MBO-leerlingen in armoede. Vorig jaar hadden zij nog recht op een tegemoetkoming studiekosten van maximaal 1.700 euro. Het kabinet heeft die

voor dit jaar afgeschaft. De schoolkosten, bijvoorbeeld scharen voor een kappersopleiding of messen voor een koksopleiding, kunnen oplopen tot boven de 1.000 euro. Leerplichtige leerlingen uit minimagezinnen komen noodgedwongen thuis te zitten, doordat de ouders hun schoolkosten niet meer kunnen betalen. De SP vindt dat er geen financiële drempel mag zijn voor een goede opleiding. De provincie kan wellicht niet alle ellende van dit kabinet opruimen, maar kan wel proberen deze groep te helpen via het Studiefonds en door te inventariseren wie nu noodgedwongen thuiszitten en hier met de gemeenten protest tegen aan te tekenen.

Het provinciebestuur maakt de gedurfd keuze zich uit te spreken voor een dekkend basisnet waarmee we voor tien jaar lang de basisbereikbaarheid met het openbaar vervoer garanderen. Dit is gedurfd, want het regionaal openbaar vervoer staat onder grote druk. Uit gelekte plannen blijkt dat er mogelijk fors bezuinigd wordt op het regionale spoor. Dit terwijl het kabinet de NS lijkt te ontzien. Wij hopen op actie van onze gedeputeerde. Ook staat de rijksuitkering voor openbaar vervoer onder druk.

Deze Begroting is gedurfd, maar verantwoord. Dit College toont lef door veel meer bondgenoten van inwoners en gemeenten te willen zijn. Dit College toont lef door niet aan de leiband van het kabinet te willen lopen. Het College toont lef op de gaswinning door te pleiten voor fors mindere gaswinning. Het College toont lef en noemt het enige aantal waarvan we nu zeker weten dat de veiligheid voorop staat, 12 miljard kuub per jaar. Het College toont lef door hiervoor zelfs naar de Raad van State te gaan.

Het College toont lef op windmolens. De SP en dit College willen een duurzaam Groningen waarin energie enkel duurzaam wordt opgewekt. De SP en dit College zijn voorstander van wind- en zonneparken. Maar tegelijkertijd willen we dat mét de inwoners doen en niet zonder de steun van de inwoners. Het College wil meer tijd om samen met de inwoners een plan te maken en gedeputeerde Homan heeft lef getoond door tegen minister Kamp te zeggen niet een slecht plan te willen slikken over de rug van de inwoners. Dit is geen besluiteloosheid maar lef, omdat je door te besluiten niet mee te doen met Kamp, zijn werkwijze laat zien en niet accepteert dat er een besluit wordt genomen zonder de steun van onze bewoners.

Hetzelfde geldt wat de SP betreft voor de herindelingen. Van bovenaf opleggen scheelt wellicht tijd en lastige discussies, maar op de lange termijn zijn besluiten met de steun van de inwoners beter dan besluiten óver de inwoners.

Deze Begroting is gedurfd maar verantwoord. Een verantwoorde, sluitende begroting met gedurfd voorstellen voor werk, leefbaarheid, zorg, sociaal beleid, veiligheid en duurzaamheid. Een begroting waar wij als socialistische fractie trots op zijn. En ik verwacht eigenlijk ook alleen kritiek van rechts.

Mevrouw STOLK (PvdA): *'Wie geen vertrouwen in anderen stelt, zal ook nimmer het vertrouwen van anderen winnen.'* U herkent de ondertitel van het Collegeakkoord. Vóór ons ligt de eerste Begroting van dit nieuwe College. De ambities zijn onverminderd hoog en waar wij vóór de zomer nog in spanning moesten afwachten of de dekking wel rond zou komen kunnen we nu vaststellen dat dat is gelukt. En dat is mooi.

Maar de Partij van de Arbeid stelt vast dat de dekking voor die plannen voor het grootste deel uit incidentele middelen wordt ingevuld en dat nieuw beleid gefinancierd moet worden uit meevallers. Op onze vraag welke dat dan waren, antwoordde de gedeputeerde dat hij geen glazen bol had. Wij ook niet, vandaar dat wij ons zorgen maken hoe hier dat beleid van gefinancierd kan worden.

Wij maken ons dus zorgen, want hoe zorgt het College dat na deze periode beleid dat is gefinancierd met incidenteel geld en hopelijk wat meevallers, verder kan gaan? Of is het 'wie dan leeft, wie dan zorgt'? Wij zien in de Begroting veel beleid dat algemeen is omschreven en nog niet is uitgewerkt in doelen en activiteiten. Op veel onderdelen is nog onduidelijk wat het College precies gaat doen om de dingen voor elkaar te krijgen. Zo lezen wij bij programma Energiek Groningen bij de doelen: *'Groningen wil een koploper blijven op het gebied van energietransitie. Wij willen vooroplopen met de productie van duurzame energie en dit doen in nauwe samenspraak met de bewoners, bedrijven, gemeenten en coöperaties. We streven naar een circulaire energie-economie in een innovatieve energiesector.'* Helaas staat eronder nu nog een blad met lege vakken. Juist in onze provincie, waar de Groningers nog elke dag de gevolgen van de gaswinning aan den lijve ondervinden, moet dit programma wat de Partij van de Arbeid betreft de aller-, allerhoogste prioriteit krijgen. Een energietransitie is voor Groningen van levensbelang. De Partij van de Arbeid wil in Groningen de energie-economie verder ontwikkelen: schone energie in combinatie met nieuwe, groene banen. Er is nu gepland om in april 2016 met een uitwerking te komen. Wij vinden dat te laat. Wij roepen het College daarom ook op om nog in 2015 te komen met een provinciaal energieprogramma, zodat wij in 2016 echt kunnen starten. En daartoe dienen wij samen met

Groninger Belang, de Partij voor de Dieren, de Partij voor het Noorden en de VVD de volgende motie in.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 1, getiteld 'Energieprogramma 2016-2019', ingediend door de fractie van de Partij van de Arbeid, mede namens de fracties van de Partij voor de Dieren, Groninger Belang, de Partij voor het Noorden en de VVD:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Overwegende dat

- het College van Gedeputeerde Staten heeft aangegeven in het Coalitieprogramma en de Begroting 2016 dat:
 - Groningen een koploper wil blijven op het gebied van energietransitie;
 - Groningen voorop wil lopen met de productie van duurzame energie in nauwe samenspraak met bewoners, bedrijven, gemeenten en coöperaties;
 - Groningen een circulaire energie-economie nastreeft in een innovatieve energiesector;
- het gezien de aardbevingsproblematiek een noodzaak is deze transitie hoogste prioriteit te geven;
- een uitwerking van het Energieprogramma 2016-2019 in april 2016 gepland staat;

Roepen het College op om

1. het Energieprogramma hoogste prioriteit te geven;
2. voortvarend aan de slag te gaan met de uitwerking van het voorstel;
3. nog in 2015 een voorstel Energieprogramma 2016-2019 aan de Staten voor te leggen inclusief tijdspad;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik heb toch nog wel even een vraag naar aanleiding van deze motie. Over de doelen verschillen wij niet zoveel van mening en die zijn breed in deze Staten gedeeld. U had het net over spreken met allerlei partners: inwoners, gemeenten en dat soort zaken. Bent u het niet met mij eens dat het ook juist tijd vergt om die gesprekken goed te voeren om te kijken wat anderen doen en wat we uit de samenleving kunnen halen? En dat het dan beter is om dat zorgvuldig te doen dan met haast?

Mevrouw STOLK (PvdA): Daar zijn we het helemaal over eens. Alleen, er moet zo snel mogelijk een plan moet komen en daarin kan ook staan wanneer je precies met die bewoners spreken en hoe je dat precies doet. Dus ook dat moet gepland worden. Maar ik denk dat we het daar wel over eens zijn.

Eerder is de Partij van de Arbeid-motie om het beleid zoveel mogelijk SMART te formuleren door het College, overgenomen en daar waren we blij mee. Er komt nu een pilot en we vragen het College om hier nu ook echt wel vaart mee te maken, want voor je het weet is het begin 2016 en dan is alweer een kwart van deze periode voorbij.

De PvdA kan zich zeker vinden in een groot deel van de ambities van dit College. Wij vinden het creëren van werk, investeren in de economische structuur, in groene energie en in leefbaarheid heel belangrijk – daarbij zijn we het helemaal eens met het beleid.

Wij zijn ook tevreden over de extra middelen voor cultuur en sport en over het programma Bereikbaar Groningen. Maar we zien daar een klein aandachtspuntje. Het College geeft aan, het OV te willen versterken maar trekt geen extra middelen uit. Sterker nog: de accressen worden bevroren, waardoor het OV-Bureau uiteindelijk met minder toe moet.

Wij zijn vóór het sociaal beleid, dat aandacht heeft voor mensen in nood en daarom steunen wij dus ook het amendement dat net door de SP is aangekondigd en de motie die daarover straks nog gaat komen als het gaat om de Voedselbanken.

Het College stelt de PvdA met deze Begroting toch wel een beetje voor een dilemma. Want veel van het beleid kunnen wij ondersteunen maar er zijn ook nog niet-ingevulde stukken. Dus in onze bespreking tijdens de fractievergadering stelden wij dat wij niet precies wisten waar wij 'ja' op zouden gaan zeggen als wij zouden instemmen. Wat te doen? vroegen wij ons af, want het is wel gemakkelijk om 'nee' te zeggen. Maar dat is te gemakkelijk, dat willen wij ook niet doen. Want wij willen onze verantwoordelijkheid nemen, zoals u van de PvdA gewend bent. Ik denk dan aan wat ik heb geleerd in het onderwijs: heb hoge verwachtingen, dan worden de prestaties hoger. Dat noemen ze het Pygmalion-effect. De PvdA-fractie heeft hoge verwachtingen van dit College. Op dit moment wordt daar nog niet helemaal aan voldaan, maar omdat wij geloven in dat Pygmalion-effect, stemmen wij in met deze Begroting. Wij willen daarbij wel graag de toezegging van het College dat men een nadere uitwerking van die onderdelen die nog niet ingevuld zijn, steeds aan ons voorleggen. Alleen op die manier kunnen wij ook onze verantwoordelijkheid nemen. Ik hoor graag de reactie van het College.

De PvdA-fractie zal haar uiterste best doen om dit College vanuit de Staten te voorzien van constructieve inbreng maar ook een kritische noot en ervoor te zorgen dat zo snel mogelijk die witte vlekken in de Begroting worden ingevuld. Alleen zo kunnen wij voor de Groningers zorgen dat het provinciebeleid ook zo goed mogelijk daar helpen waar we het voor bedoelen.

Ik wil tot slot nog een kleine overdenking aan dit College meegeven en dat is het volgende. Hoe wilt u in 2019 herinnerd worden? Als het College dat zo aardig was, lef toonde, met iedereen ging praten en het daarbij liet? Of als het College dat zo aardig was, lef toonde, met iedereen ging praten en als het nodig was, ook knopen doorhakke en echt dingen voor elkaar kreeg? De PvdA hoopt samen met vele Groningers en voor alle Groningers op het laatste.

De heer KNEGT (CDA): Het vorige agendapunt relateert onze inbreng enorm. In het licht van de wereldproblematiek praten we nu over het geld. De belangrijkste uitdagingen gaan echter niet over het geld, die gaan over het scheppen van veiligheid en zekerheid. En die moeten we gaan bieden in een onzekere wereld. Die gaan over de foto van dat jongetje op dat Turkse strand, een beeld dat mij persoonlijk erg geraakt heeft.

Daarnaast zijn er nog meer zaken aan de orde: wij hebben van de week in de pers vernomen dat er met name sprake is van bezuinigingen op het regionaal OV. Wij schrikken daarvan en hebben daarom ook een heel aantal concrete vragen aan mevrouw Gräper om ons te duiden hoe dat nu zit. Want wat vindt u nu van de voorgestelde maatregelen die bezuinigen op het regionale spoor? Gaat u daarop actie ondernemen? Hoe gaat u dat doen en hoe gaat u dat borgen richting Den Haag? Kunt u ons toezeggen om die acties uit te voeren en ons ook op een adequate manier op de hoogte te houden?

De afgelopen periode stonden vooral de plannen en de bestuursstijl van dit nieuwe College centraal. Daar hebben we behoorlijk veel over gewisseld in deze zaal. De afgelopen week is daar de financiële onderbouwing bij gekomen. Die onderbouwing staat. Het startpunt was een tekort van 5,4 miljoen euro, het eindpunt is een gedekt verhaal met een gemiddeld overschot van 2,4 miljoen euro. En daar is gisteren nog een brief bij gekomen, u hebt hem allemaal gezien: die kwam om tien over vijf, geloof ik, binnen. De septembercirculaire valt positief uit en dat overschot verdubbelt zelfs tot – laten we zeggen – 5 miljoen euro. Dat overschot biedt perspectief voor ons allen hier in deze zaal. Eenieder die hier spreekt, gaat in op die nieuwe bestuursstijl en dat lijkt echt te lukken. Het is nu en straks aan alle partijen in deze zaal om te komen met gedragen voorstellen, zodat we met dit overschot samen investeren in onze provincie en onze inwoners. De dekking wordt gerealiseerd door op te schonen in onze bestemmingsreserves: stilstaand geld dat wordt aangewend voor de inwoners van onze provincie. Dat vinden we een goede zaak. Dood geld in potjes: daar heeft niemand iets aan. De accressen worden bevroren, de subsidie die niet worden benut worden aangewend en de apparaatskosten zijn tegen het licht gehouden.

Ook lezen we in de pers over de eerste wapenfeiten: de *businesscase* voor snel internet, groot 48 miljoen euro, komt begin volgend jaar naar ons toe, waardoor we glasvezel in de hele provincie kunnen realiseren. Dan ook nog de revolverende fondsen en de gelden voor het MKB. Niet alleen het stuwende MKB maar ook de bakker op de hoek en de fietsenmaker in onze stad of dorp gaan een zet in de rug krijgen van deze centen.

Wat betreft de aanwending van deze revolverende fondsen hebben wij ook nog een vraag aan dit College. Zou u bij deze revolverende fondsen ook kunnen meenemen dat werkgelegenheid door het inzetten van deze middelen wordt geborgd? En dan doel ik met name op werkgelegenheid voor de minder hoog opgeleide Groningers in onze provincie.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik kom nog even terug op iets wat al eerder is uitgesproken door u. Maar ik moest dat even verwerken en nazoeken. U zei eigenlijk dat omtrent het resterende flexibele budget allerlei voorstellen uit de Staten kunnen komen en het op die manier ingevuld kan worden. Heb ik dat zo goed begrepen?

De heer KNEGT (CDA): Ja.

Mevrouw WULFSE (VVD): Maar nu heb ik in de voordracht gelezen – het kan zijn dat ik die niet goed begrepen heb – over een voorstel voor het resterend flexibel budget, namelijk tweeledig: 50 procent van de meevallers gaat naar de structurele verhoging van het budget Provinciale Meefinanciering en de overige 50 procent zal tot en met 2019 worden ingezet voor vier ambities van het College waar nog geen geld voor is. Dus volgens mij moet ik dat lezen als een soort voorbeslag en blijft er dan voor wat uw voorstel betreft niets meer over. Hoe ziet u dat?

De heer KNEGT (CDA): Nee, mevrouw Wulfse. Ik zie dat heel eenvoudig: het College heeft aangegeven dat met name uit het overschot op de middelen geld beschikbaar komt voor nieuw beleid. Dat nieuwe beleid legt men ook heel sterk hier in de Staten en zegt daarbij dat als wij goede voorstellen hebben die gedragen zijn, het College daarin mee kan gaan inclusief de dekking. Dus als u een goed voorstel hebt waar u een goed verhaal bij hebt, dan is het aan u om daar een meerderheid voor te zoeken in deze Staten en dan wil het College daar ook in mee. Dat is de belofte die ik van dit College heb begrepen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Die belofte heb ik ook gehoord. Alleen, als wij met deze voordracht instemmen, staat er iets anders in dan wat u nu zegt. Dus wellicht kunt u daar in tweede termijn nog even naar kijken, dan kan het College daar ook op antwoorden of dat nog klopt.

De heer KNEGT (CDA): Prima.

Er zijn ook aardig wat p.m.-posten. In onze optiek hoort dat bij het aanvangen van een nieuwe bestuursperiode: nog niet alles is ingevuld. Als alles ingevuld zou zijn, dan kon het College ook wel naar huis. Ja toch? Ik bedoel, dan is het klaar.

Ook is het voorstel om de Begroting SMART te maken. Als voorbeeld is de Doelenboom van de provincie Flevoland opgenomen. Het College stelt ook de nadrukkelijke vraag aan onze Staten om mee te denken. Laten we dat doen. Ik zou aan GS willen vragen om apart voor deze exercitie een bijeenkomst te plannen, zodat we Statenbreed de uitgangspunten voor onze eigen rol, het controleren van GS, kunnen aangeven en we ons werk zinvol en efficiënt kunnen invullen.

Het zal u niet verbazen dat de CDA-fractie de Begroting goedkeurt.

Ten slotte: een begroting is een begroting, een papieren werkelijkheid – mevrouw Wulfse duidde daar net al op. Wij zullen kritisch zijn op de uitvoering en de realisatie: hoe vertaalt deze papieren werkelijkheid zich in de complexe en veranderende context van deze provincie? We zullen het zien, *'kop d'r veur'*.

De heer ZWERTBROEK (D66): De Begroting 2016 is de eerste begroting van dit nieuwe College van Gedeputeerde Staten. Dat is een felicitatie waard, zeker omdat deze structureel sluitend is. In de Voorjaarsnota van 2015 was er nog een tekort van circa 5 miljoen, maar door kundig werk van de ambtelijke ondersteuning is er nu zelfs een flexibel budget van meerdere miljoenen. Dit alles zorgt ervoor dat er op 40 ambities nu de daad bij het woord kan worden gevoegd: meer geld voor leefbaarheid, natuur, cultuur, economie en de nodige andere zaken. Op een aantal ambities komen later separaat voorstellen of ze worden zichtbaar bij de Voorjaarsnota van 2016. Dit is niet bijzonder, maar gebruikelijk: een College zit immers voor vier jaren. Het valt te prijzen dat er een ware opschoonactie heeft plaatsgevonden in de bestemmingsreserves, waardoor wij in deze Begroting een reëler beeld krijgen van de financiële staat van de provincie. D66 kan deze Begroting dan ook van harte ondersteunen.

Tijdens de Algemene Beschouwingen heeft D66 in de woordvoering een aantal thema's benoemd. Allereerst de economie: mijn fractie is verheugd dat er al dit jaar met rasse schreden wordt gewerkt aan de stevige ambities van deze coalitie. Zo komt er extra geld voor het MKB beschikbaar en zullen er stappen worden gezet in de ontwikkeling van een visie op toerisme en de regelluwe grenszone. Verschillende voorbeelden waarbij de arbeidsmarkt en de economie bij gebaat zijn.

Daarnaast haalde mijn Statenfractie infrastructuur aan. D66 diende een motie in om te komen tot een provinciale fietsstrategie. Die is voortvarend opgepakt: dit politieke jaar kunnen wij hier al over spreken.

Ondanks de teleurstelling rond het besluit dat ProRail voorlopig geen geld meer investeert in regionale spoorlijnen, zijn we toch blij te horen dat het geld voor onder meer de lijn naar de Eemshaven, Stadskanaal en de verdubbeling naar Leeuwarden binnen is. Geld is er ook voor de spoorlijn Groningen-Bremen – u kent mijn fractie als een passievol voorstander van dat project. Graag een reactie.

Ook Europa is een belangrijk speerpunt. Ik noemde net al de regelluwe grenszone en daarnaast had D66 tijdens de Algemene Beschouwingen een motie ingediend over de Groninger Messe. Wij hopen ook dat dit onder de aandacht van Gedeputeerde Staten blijft liggen.

Dit is een kort resumé van de Algemene Beschouwingen 2015 van D66. Tegelijkertijd is mijn fractie zich ervan bewust dat er een aantal thema's zal blijven spelen in onze Staten met als stip op één de energieagenda in brede zin. De gaswinning zal onze blijvende aandacht houden: met name de Dialoogtafel en de verschillende regelingen zullen onderwerp van gesprek zijn.

Ten tweede het onderwerp dat wij zonet besproken hebben: de crisis rond de vluchtelingen die richting de Europese Unie blijven komen. Wij kunnen als provinciale overheid niet bijster veel

betekenen op Europees vlak, maar dat ontslaat ons niet van de verantwoordelijkheid om een goede gastheer of –vrouw te zijn voor de mensen die hier arriveren. Wij moeten de gemeenten daar helpen waar nodig en mogelijk. Enfin, ik heb dat vanochtend ook al gezegd.

Naast de ambities verwoord in de Begroting 2016 zal het aankomende politieke jaar in het teken staan van belangrijke beleidsstukken en onderwerpen. We krijgen te maken met een nieuw programma voor energie, cultuur en landelijk gebied, er komt een voorbereiding op de nieuwe concessieverlening voor het openbaar vervoer en niet onbelangrijk: de nieuwe Omgevingsvisie.

De fractie van D66 wenst het College van Gedeputeerde Staten succes met de uitvoering van de ambities van deze coalitie. Wij zien alles met interesse tegemoet en zullen, zoals u dat van ons kent, dit met positief-kritische grondhouding beoordelen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Vóór de zomer heeft de VVD de Voorjaarsnota, de opmaat naar deze Begroting, een 'gatenkaas' genoemd. En vandaag is voor ons dan ook de vraag: zit er al kaas tussen die gaten? Oftewel: zijn die p.m.-posten al ingevuld en is die voorspelde dekking gevonden? En is het College zijn beloftes bij de Voorjaarsnota nagekomen? De VVD heeft de Begroting positief-kritisch bekeken. Maar we zijn natuurlijk wel teruggeslagen naar onze eigen uitgangspunten en hebben bekeken hoe die er nu vanaf komen in deze Begroting. Dat betekent dat voor ons bedrijvigheid, bereikbaarheid en veiligheid de speerpunten zijn geweest waarop we de Begroting hebben bekeken.

Kijkend naar die bedrijvigheid bijvoorbeeld kunnen we vaststellen dat er heel veel programma's geschrapt zijn. Daar hebben we een heel mooie lijst van gekregen, ik noem een paar programma's: Promotie Vestigingsklimaat van 85.000 euro, Versterking van de Toeristische Infrastructuur van 375.000 euro, Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt van vier keer 55.000 euro, de post Marktsectoren van vier keer 220.900 euro, Algemene Economische Zaken vier keer 6.100 euro, Recreatie en Toerisme van vier keer iets meer dan 13.000 euro en bijvoorbeeld *'Economie en Ecologie In Balans'* van drie keer 150.000 euro. Dat betekent opgeteld dat op het gebied van bedrijvigheid volgend jaar een kleine 310.000 euro en de jaren daarna meer dan 460.000 euro per jaar wordt geschrapt. Dat zou onze keuze niet zijn. Het verdienenmodel voor de akkerbouw, voor de VVD altijd belangrijk – we hadden ook een verdienenmodel voor de intensieve veeteelt: dat is geschrapt –, staat wel in het programma, maar er is geen dekking ingevuld. Voor biologisch boeren wél, dus dat maakt duidelijk dat door het College echt een keuze daarin is gemaakt.

Ook valt ons op dat bijvoorbeeld de streefwaarde bij het aantal banen in het toerisme niet omhooggaat: er staat gewoon hetzelfde aantal banen als vorig jaar. Dat valt ons tegen van een College dat het altijd over werk heeft. Een beetje meer ambitie in de prestaties, vindt de VVD. Doe dat ook. In de rubriek Ondernemend Groningen op bladzijde 283 vinden we ook nog een aantal plannen zonder dekking. Bijvoorbeeld de regionale economische plannen, internetbreedband en de regelluwe zone grensgebied – daar werd net ook al over gesproken. We hebben dus geen enkele garantie dat die plannen doorgaan en geen idee hoe ze gefinancierd gaan worden.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Ik wilde u iets voorlezen: *'Versterken Toeristische Infrastructuur' p.m., 'Extra Middelen Arbeidsbeleid' p.m., 'Promotie Vestigingsklimaat' p.m., 'Extra Middelen Provinciale Meefinanciering' p.m., 'Innovatie en Duurzaamheid' p.m., 'Fietsbeleid' p.m., 'Innovatie Kwaliteitssprong Landbouw' p.m., 'Initiatieven voor Groene Energievoorziening Dorpen en Buurten' p.m., 'Regio van de Smaak' p.m., 'Energy Valley' p.m., 'Versterking Energiesector' p.m., '100.000 Woningenplan' p.m., '100.000 Voertuigenplan' p.m., 'Revolving Fund Energiefonds' p.m., 'Participatieproject Voorkoming Sociale Uitsluiting' p.m.* Herkent u dit lijstje?

Mevrouw WULFSE (VVD): Ja, dat herken ik als een lijstje waar nog geen dekking voor is ingevuld.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Dit lijstje heb ik gehaald uit de eerste Begroting van het College waar u de vorige periode in zat. Dus blijkbaar is het heel normaal om in zo'n eerste jaar nog een aantal p.m.-posten te hebben. We hebben nu een College dat voor veel meer nieuw beleid kiest. Aangezien u hier vier jaar geleden ook mee akkoord ging, zou ik u nu willen oproepen dat nu weer te doen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik dank mevrouw Beckerman voor dit commentaar. Bij het Collegeakkoord vier jaar geleden hebben wij ook een meerjarenbegroting gepresenteerd en daar stond geen enkele p.m.-post in. Dus die hele meerjarenbegroting was dekkend inclusief alle middelen. En u schudt van nee, maar ik kan u dat later nog wel even laten zien. Het CDA heeft dat bij de Voorjaarsnota ook aangegeven en toen heb ik deze reactie ook gegeven. Dus ik wou dat toch even corrigeren.

Dit lijstje dat ik noemde met geld dat is geschrapt – want dat is natuurlijk ook heel anders: Promotie Vestigingsklimaat en Toeristische Infrastructuur – hebben wij van de afdeling Financiën. Dat

vindt u niet zo direct in de Begroting, dat moet u zelf eruit lichten. Wij hebben de posten opgevraagd die geschrapt zijn. En ik heb het hier dus over schrappen en niet over p.m.

Dan ben ik bij het razendsnelle internet. De VVD was de eerste die meer dan twee jaar geleden al aangaf dat het razendsnelle internet in de hele provincie noodzakelijk is. Er zijn heel veel moties over aangenomen en die plannen komen er, schijnt het. Daar zijn we natuurlijk heel erg blij om, maar waar vindt het College nu dat geld?

Bij de dekking is het ook anders gelopen dan het College had aangegeven bij de Voorjaarsnota: er is behoorlijk wat geschoven. De bezuiniging op autonome taken wordt lang niet gehaald en dat vinden wij natuurlijk prettig voor de ambtenaren. Maar dat betekent wel dat de reserves flink moeten worden aangesproken en dat er bijvoorbeeld 3,5 miljoen euro bezuinigd wordt de komende jaren via het bevroren van accressen, gemeenschappelijke regelingen, subsidies en kredieten. Daar staat een aantal gemeenschappelijke regelingen in waarvan de VVD denkt dat als het College daar een voorstel over doet, wij dat begrijpen.

Maar er zit ook eentje in dat over het instrument van de Staten gaat. Dat is namelijk de Noordelijke Rekenkamer, een instrument van de Staten dat bij hun controlerende taak hoort. Wij kunnen de rapporten van de Noordelijke Rekenkamer regelmatig verwelkomen. Wij denken niet dat dat boze opzet van het College is dat men op de instrumenten van de Staten wil korten en daarom hebben we een amendement gemaakt. Wij gaan natuurlijk over onze eigen instrument. Grijp uw kans, College, aanvaard dit amendement en herstel dit even.

De VOORZITTER: Het amendement heeft als titel 'Accres Noordelijke Rekenkamer' en krijgt nummer A4. Gaat u voort.

Mevrouw WULFSE (VVD): De veiligheid: een schoon en veilig Groningen. Ook het verbeteren van toezicht, handhaving en het verbeteren van het milieuklachtenstelsel staan nog niet op geld. Hoe gaat het College dat beleid uitvoeren? Kunnen wij er wel van op aan als er geen geld voor is begroot? Wij zien een van die posten bijvoorbeeld staan bij 'Aanvullende ambities'. De VVD vindt het milieubeleid van groot belang en stelt voor, een fonds op te richten om bedrijven die ernstige overlast te geven, te verplaatsen. Daarvoor hebben we ook een amendement gemaakt, samen met Groninger Belang.

De VOORZITTER: Het amendement heet 'Milieuverplaatsingsfonds' en krijgt als nummer A5. Gaat u voort.

De heer KNEGT (CDA): Ja, mevrouw Wulfse, de amendementen zijn uiteraard vooraf verspreid, dus ze worden niet voorgelezen. Maar ik heb daar wel een vraag over. U stelt voor om een milieuverplaatsingsfonds op te richten en dat te financieren uit de middelen die dit College anders aanwendt. Maar mijn verduidelijkende vraag aan u is eigenlijk: vindt u dat geen bedrijfsrisico?

Mevrouw WULFSE (VVD): Natuurlijk zit er voor een groot gedeelte bedrijfsrisico in en u weet dat wij daar ook zo'n twee jaar geleden uitgebreid over gesproken hebben. Er is een soort verzekering voor en dat is landelijk beleid, maar dat is afgeschaft. Dat betekent eigenlijk in de praktijk dat als een bedrijf failliet en verdwenen is – we hebben daar in het verleden de voorbeelden van gezien – de overheid, welke dan ook, uiteindelijk het kind van de rekening is. Dat is natuurlijk ongewenst, maar wij vinden wél dat een groot aantal bedrijven in deze provincie dat bijvoorbeeld overlast veroorzaakt, geholpen moet worden om te verplaatsen. Dit omdat de omwonenden daar al jaren om vragen. Het gaat er dus niet om om dat standaard te doen, maar we kennen een probleemgeval van drie à vier en daar heeft de overheid gewoon haar taak: de mensen die daar in de buurt wonen, hebben daar gewoon veel te veel last van.

De heer KNEGT (CDA): Kijk, zoals ik het lees zie ik het als volgt. Er is een bedrijf en dat voert op eigen risico met winstoogmerk een aantal activiteiten uit en zorgt daarbij voor overlast. En dat zegt u dat het heel vervelend is dat dat bedrijf voor overlast zorgt, maar dan zegt u ook dat de overheid er wel voor zorgt dat het bedrijf kan verhuizen. Leg ik dat zo goed uit?

Mevrouw WULFSE (VVD): Je kunt je voorstellen dat als je je bedrijf ergens vestigt en je werkzaamheden die je uitvoert, bijvoorbeeld lawaaiig zijn of veel stof veroorzaken. Ondertussen komt de woningbouw op je af, dus ontstaat er een planologisch probleem. De provincie en de gemeenten hebben toestemming gegeven, de woningen naderen dat bedrijf en dan kom je in de situatie die in de tijd veranderd is. Wie moet je daar dan de schuld van geven? Het gaat om dat soort situaties en daar

moet de overheid gewoon die bewoners tegemoetkomen en het bedrijf moet daar zeker ook aan bijbetalen. Maar ik denk dat je daarbij voor een oplossing moet zorgen, dan moet je gewoon faciliteren en aan de gang gaan als overheid. U kent de voorbeelden net zo goed als ik, dus daar hoeft ik u niet op te wijzen.

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): U zei dat de VVD het milieu belangrijk vindt. Maar wat u nu eigenlijk zegt is dat u de milieuoverlast wilt verplaatsen. U wilt een bedrijf verplaatsen om overlast voor de omwonenden minder te maken of te voorkomen, maar u wilt die wel verplaatsen. Dus het milieu is niet belangrijk, maar de overlast is belangrijk.

Mevrouw WULFSE (VVD): Dat zie ik anders. Het voorbeeld dat ik net noemde gaat over een bedrijf dat plotseling tussen de woningen is komen te zitten en dat is een planologisch probleem. Alle bedrijven moeten zich aan de milieuregels houden, uiteraard, dus dat zie ik anders. Maar wij zijn wel van mening dat economische groei belangrijk is en ook bedrijvigheid, in tegenstelling tot de Partij voor de Dieren.

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): Dan is het duidelijk: niet het milieu is belangrijk voor de VVD, maar de overlast.

Mevrouw WULFSE (VVD): Die conclusie laat ik bij uw partij, wij zien dat natuurlijk anders – dat zult u begrijpen.

Dan de open data en deregulering: daar hebben wij ons altijd voor ingespannen. Ik heb daar al een paar vragen over gesteld aan het College – ook bij de Voorjaarsnota. Ik heb gesteld dat er beleid is geschrapt; het College zegt dat het niet geschrapt is, er staat alleen geen geld bij. Dus alleen financieel is het geschrapt. Het College heeft aangegeven dat men dat eigenlijk incorporeert in al zijn beleid en men daar niet apart geld meer voor hoeft te genereren. Nou, dat is hartstikke mooi. De VVD zou het College willen vragen: kunnen wij over een jaar van u betreffende open data maar ook deregulering – het gaat daarbij in feite natuurlijk over betere dienstverlening – een overzicht krijgen van wat u daarbij heeft gedaan, welke stappen er gepubliceerd zijn, hoe het geïncorporeerd is, welke veranderingen en welke resultaten u bereikt hebt en hoe u dat gefinancierd hebt? Dat is de concrete vraag.

Dan zijn we bij het derde speerpunt van de VVD, de bereikbaarheid. En worden wij nu vrolijker dan bij de Voorjaarsnota? Zien wij nu die kaas tussen die gaten? Dat valt wel tegen. We zien dat er nog eens 4 miljoen wordt onttrokken aan het Meerjareninvesteringsprogramma, het MIRT. In dit geval de post voor de Westelijke Ringweg en we lezen letterlijk dat het programma minder ambitieus zal worden. Bij die post Bereikbaar Groningen staan elf rubrieken: de Westelijke Ringweg, verdubbeling N33 naar de Eemshaven, dekkend OV-netwerk, elektrificatie spoor, oplaadpunten, spoorlijn naar Emmen en spoorwegen veilig maken. En wat zien we? Alleen het fietsbeleid staat op het geld. Ja, dat geeft ons wel een beeld.

De heer KNEGT (CDA): Aan de Westelijke Ring wordt 4 miljoen onttrokken. Overigens is in de vorige Collegeperiode 9,3 miljoen onttrokken aan dat fonds met een exact dezelfde motivatie – maar dat terzijde. U weet toch dat na 2021 het de politieke afspraak is dat vanuit de reserves c.q. de rente op het stamkapitaal dat fonds gewoon wordt gevuld en dit tekort gewoon weer in anderhalf jaar is aangevuld? En wat vindt u daarvan?

Mevrouw WULFSE (VVD): Die 9,3 miljoen klopt en dat is voor ook wel de grens. Wat u aangeeft kan zo zijn, maar als je feitelijk het geld nu opmaakt, verschuif je de problemen naar de toekomst. En als dat het enige was waarbij we dat zouden zien, dan zouden we ervan kunnen zeggen dat dat vertrouwen geeft. Maar we zien dat in een veel grotere lijn in deze Begroting. Vandaar dat we daarbij toch wel een punt willen maken, wij maken ons daar zorgen over. Er staat ook namelijk bij dat de ambities bijgesteld worden. De planuitwerking gaat naar voren, heeft gedeputeerde Gräper aangegeven. Maar het geld maken we voor een groot deel al wel op.

Het fietsbeleid staat wél op geld, hè? Als je daarnaar kijkt als VVD'er en je ziet al die lijnen, dan denk je: dit gaat om keuzes. En dat is terecht, het zijn uw keuzes. Maar wij zouden die anders maken.

Bijvoorbeeld ook op het gebied van beheer en onderhoud en verkeersveiligheid wordt er bezuinigd. En de Noordelijke Rekenkamer heeft daarbij al aangegeven dat dit eigenlijk niet verantwoord is, want er gaat structureel te weinig geld naartoe. En als je nu de zaken niet onderhoudt en bijhoudt, kost het later veel meer geld. Dus ook dat is eigenlijk doorschuiven naar de toekomst.

Hoe wil het College het aantal verkeersdoden verminderen – die afspraak hebben we – als men bezuinigt? Dat is een concrete vraag.

De conclusie van de VVD. Op onze speerpunten veiligheid, bereikbaarheid en economie gaan de bestedingen achteruit. Veel belangrijke investeringen staan niet of nog niet op geld en er wordt gesproken over het aanpassen van de ambities naar beneden.

Maar er zijn natuurlijk ook successen geboekt. Want waar is nu wél geld voor gereserveerd? Het natuurnetwerk, het fietsbeleid, cultuur, sport, armoedebelaid, een archeoloog, biologisch boeren en het groene energieprogramma: grote bedragen in al dat nieuwe beleid. Dit is met recht links beleid te noemen en de VVD feliciteert de SP en GroenLinks met dit fantastische resultaat.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ja, ik ben toch even benieuwd wat mevrouw Wulfse vindt van het revolverende fonds à 65 miljoen voor het MKB in Groningen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ja, dat is een fonds en als een fonds zaligmakend zou zijn, dan zouden er dus in de crisis vóór 2008 – toen alle bedrijven nog gewoon geld konden lenen – helemaal geen problemen zijn geweest in het MKB. Dus wij zien ook heel veel in andere maatregelen. Een fonds is prima, maar een aantal andere maatregelen schrapt u.

De heer ZWERTBROEK (D66): We kunnen dus bijna pleiten voor subsidie – u was al bijna in de war. Want u bent zelf ook warm voorstandster geweest van al dit soort fondsen, heb ik begrepen. Daarnaast gaan we bijvoorbeeld bezig met de Omgevingsvisie, waarbij we dus ook gaan kijken naar wat de mogelijkheden zijn voor die bedrijven om zich op een creatieve manier te ontwikkelen. Dus volgens mij verstaan we elkaar toch echt verkeerd dan.

Mevrouw WULFSE (VVD): Dat hoop ik. Ik heb gewoon genoemd wat geschrapt is. En daar hebt u voor getekend, dus u bent het daarmee eens. Dat hadden wij liever anders gezien. Kijk, naar de Omgevingsvisie waar u op doelt, kijken wij ontzettend uit. Wij hebben in het verleden met een aantal partijen ook goed op één lijn gezeten. We hopen dat we u nog steeds op die lijn van de bedrijvigheid kunnen vinden. En als we daarbij zaken kunnen doen, staan we als VVD daar zeker voor open.

Dat linkse beleid dat ik net noemde, herkennen wij ook in de dekking. Je zou met recht best kunnen zeggen dat het vorige College, waar wij deel van uitmaakten, wellicht conservatief aan het begroten was en dat het misschien ietsje losser zou moeten. Dat herkennen wij en willen wij ook wel érkennen – geen probleem. Maar in onze optiek gaan de kranen nu echt open: de reserves worden afgeroomd en die zorgen toch voor zo'n 65 procent van de dekking. En zoals u weet is dat natuurlijk geen structureel, maar incidenteel geld.

De VOORZITTER: U loopt met uw spreektijd richting de 10 minuten.

Mevrouw WULFSE (VVD): Voorzitter, als u de interrupties eraf trekt, dan kán dat haast niet. Ik heb geoefend en toen kwam ik op 5,5 minuut uit. Dan ga ik versnellen, ik ben bijna klaar.

Er wordt veel gesproken over vrijval, maar feitelijk zien we pot verteren, achteruit boekhouden, verschuiven en geld uit de toekomst naar voren halen. Zelfs in de voordracht die ons voorgelegd wordt, worden er knelpunten benoemd, er staan ambities zonder dekking in en er wordt ook specifiek opgemerkt dat het saldo van lasten en baten langzaam afneemt. De risico's zonder voorzieningen staan ook expliciet genoemd.

Het voorstel over het resterend flexibel budget – waar ik zonet al iets over zei in mijn interruptie – lezen wij als een soort voorbeslag. Graag een reactie van het College of wij dat goed begrepen hebben en meteen even onze opinie: wij prefereren jaarlijks een besluit ten aanzien van het flexibel budget boven het nu al vooruit vrijgeven van bedragen.

Zit er nu kaas tussen de gaten? Ja, een beetje kaas, maar vooral aan de randen en niet in de kern. En die kaas ziet er volgens ons niet echt stevig uit en lijkt meer een smeltende kaas. Wij respecteren de keuzes van het College en het spijt ons oprecht dat wij niet, zoals de heer Schijf in de commissie deed, deze Begroting echt de hemel in kunnen prijzen. Wij hadden liever een kaas met wat minder gaten en wat meer stevigheid.

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): Vorige week bij de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer gebruikte Arie Slob het thema 'waardevol leven'. En rond het thema kwamen termen als 'waardeloos', 'herstel in waarde' en 'waardevol' voorbij, thema's die ook stuk voor stuk van toepassing zijn op de mooie provincie Groningen, onze inwoners, onze bedrijven en onze cultuur. Allereerst toch een woord van dank aan GS om deze drie dingen even uit te werken. In de afgelopen drie maanden is

het GS gelukt om een sluitende begroting te presenteren, waarin een groot deel van de ambities financieel is uitgewerkt. Daarnaast is er zelfs nog vrije ruimte. Gezien de voortvarende start heeft onze fractie ook het vertrouwen in de verdere invulling van de ambities zoals verwoord in het coalitieakkoord. Is het 'waardevol', 'waardeloos' of 'herstel in waarde'?

'Waardevol'. Het MKB in Groningen is de ruggengraat van de provinciale economie: vele miljoenen worden daarin geïnvesteerd. Toch is ook de werkgelegenheid in dit MKB een zorgenkindje. Uit het rapport van Motivaction van 2 september, in opdracht van Unique overigens, blijkt dat in de provincie Utrecht 23 procent van de MKB'ers verwacht dat het aantal personeelsleden zal gaan stijgen. In Groningen verwacht 20 procent van de MKB'ers dat het personeel zal afnemen. Een hele opgave voor ons en GS om meer banen te creëren, terwijl juist wordt verwacht dat de werkgelegenheid afneemt.

'Waardeloos'. Het is waardeloos dat veel inwoners van onze provincie noodgedwongen klant zijn van een Voedsel- of Kledingbank. Gelukkig vinden waardevolle voeding en goederen hun weg. Een weg naar de mensen die het krapper hebben, de mensen die wakker liggen over hun eerste levensbehoeften. Het zal u dan ook niet verbazen dat wij ook medeondertekenaar zijn van de motie om de logistieke kosten van de Voedselbanken te dekken door middel van een amendement, ingediend door mevrouw Beckerman. Naast het verdelen van voedsel en goederen wordt op initiatief van de Voedselbank Stad Groningen – daar vallen ook de gemeenten Haren en Ten Boer onder – voedsel verbouwd. Dit levert een waardevolle invulling op van onbenutte grond met als resultaat verse producten die vervolgens weer via de Voedselbank worden herverdeeld. Tegelijkertijd leveren deze initiatieven in den lande werkgelegenheid op voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Onze fractie is van mening dat soortgelijke initiatieven dienen te worden gestimuleerd en dient daarom de volgende motie in.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 2, getiteld 'Steun voedselverbouw door voedselbanken', ingediend door de fractie van de ChristenUnie, mede namens de fracties van de SP, de Partij van de Arbeid, Groninger Belang, GroenLinks, de Partij voor het Noorden, het CDA en de Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- 5.067 inwoners van de provincie Groningen gebruik maken van de Voedselbanken;
- de Voedselbank Groningen (onder andere Groningen-Stad, Haren en Ten Boer) sinds 2014 zelfs voedsel verbouwt;
- zij dit project graag wil uitbreiden en daarvoor op zoek is naar geschikte landbouwgrond en ondersteuning;

Overwegende dat

- uitbreiding van dit project ertoe zou leiden dat een groter deel van de armen in de provincie kan worden voorzien van gezond voedsel;
- de Voedselbank steun nodig heeft bij de uitbreiding van dit project;

Verzoeken het College om

1. met de Voedselbanken in gesprek te gaan wat de provincie hierin kan betekenen en een voorstel hiervoor aan de Staten voor te leggen;

En gaan over tot de orde van de dag!

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik hoor dat de SP deze motie ook mede indient. Dus ik ben heel blij dat de SP ook mede voor extra landbouwgrond pleit dit keer en wel via de provincie.

Het basisidee van deze motie vinden wij goed, maar we hebben wel een wat andere inslag. We vinden eigenlijk dat als je helemaal aan het eind maatregelen neemt, de problemen die daarvóór ontstaan, aan het eind gaat proberen op te dweilen. Dat is veel lastiger dan aan de voorkant wat te doen. Vandaar dat we de economie ook voorop hebben staan.

Maar wat we ook bedenken is het volgende. We hebben eens even rondgebeeld en we hebben een heleboel gemeenten die volkstuintjes hebben en een heleboel daarvan worden helemaal niet meer gebruikt. Dus ons voorstel zou zijn – misschien kan het College daar ook direct op reageren – om die volkstuintjes gratis beschikbaar te stellen aan mensen die hulp van de Voedselbank nodig hebben, zodat ze hun eigen voedsel kunnen verbouwen, lokaal en dicht bij huis. Bovendien is dat hartstikke leuk werk. Hoe kijkt u daarnaar? Dan pakken we de taak niet op, maar leggen hem ergens neer en de gemeenten werken mee aan het beschikbaar stellen. Hoe ziet u dat?

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): Eigenlijk is dat ook de bedoeling en u wordt op uw wenken bediend. Zoals u weet woon ik in een krimpgemeente, Delfzijl, en in het project Groen voor Rood hebt u daar ook een keer voorbij zien komen. Daar komen dus stukken grond braak te liggen, daar worden zij gebruikt als volkstuinen. Ik weet niet of u daarbij was, maar wij zijn als commissie een keer in Winschoten geweest op werkbezoek. Daar hebben we hetzelfde gezien. Het is even niet de bedoeling, zoals u ook in uw intro aangaf, om daar dure landbouwgrond voor te gebruiken. Het zijn geen landbouwgronden, maar braakliggende stukken grond die zo effectief zijn in te zetten.

Mevrouw WULFSE (VVD): Toch een aanvullende vraag voor de verduidelijking dan. Want als we hetzelfde bedoelen, dan is dat alleen maar mooi. Dit kunnen de gemeenten toch gewoon zelf regelen, als ze de grond overhebben of niet gebruiken? Wat is de rol van de provincie dan? Ik dacht namelijk dat u het over provinciale gronden had.

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): Die zijn bezet zoals u weet. Nee, het punt is – dat is bij de Voedselbank natuurlijk ook zo – dat dat regionaal is geregeld: het is zoals het is. Als provincie kun je daar een voortrekker in zijn, in dit geval om het te stimuleren. En niet om het uit te voeren, dat ben ik met u eens.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Ik wilde eigenlijk even reageren op de opmerking van mevrouw Wulfse dat zij liever niet achteraf dweilt, zoals het geval zou zijn bij de Voedselbanken en zij liever de armoede wil aanpakken door de economie voorop te zetten. Maar sinds het werk van Thomas Piketty weten we toch eigenlijk allemaal wel dat binnen het huidige economische systeem de inkomensverschillen alleen maar groter worden? Wat is daarop uw reactie, mevrouw Wulfse?

Mevrouw WULFSE (VVD): Nou, aangezien niet alle Statenleden en ook niet alle bewoners van Groningen de werken van Piketty kennen, wil ik het er gewoon bij laten dat de VVD vooropstelt dat als je kunt werken, je inkomen kunt verdienen en je eigen brood kunt kopen.

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): ‘Waardeloos’, deel 2. Het is toch het nieuws van de afgelopen dagen: het nieuws vanuit de Tweede Kamer dat er niet wordt geïnvesteerd in de kleinere spoorlijnen. Vanwege de tijd sluit ik me aan bij de vraagstelling van de fractievoorzitter van het CDA op dit punt en ook de heer Zwertbroek heeft dit al aangekaart.

‘Herstel in waarde’. Wij kennen de problematiek in het aardbevingsgebied, we kennen de uitspraak van de rechter laatstelijk. Wij blijven hameren op een goed erfgoedbeleid in het kader hiervan. Afgelopen week hebben we weer moeten zien dat de NAM voorstelt dat de economische waarde uiteindelijk ook een uitgangspunt zal zijn en de economische waarde mag niet verward worden met de culturele waarde.

Ik ben nu even met hele grote stappen door mijn bijdrage van 12 minuten gegaan. Ik sluit af. Voor de ChristenUnie is iedereen van waarde.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Bij het doornemen van deze Begroting hebben we als uitgangspunt genomen het tegengaan van geldverspilling, kostenbeheersing, besparingen en kostenbewustzijn. We hopen niet dat dit College, alle goede bedoelingen ten spijt, de komende jaren mee zal dingen naar de titel Potverteerder van het Jaar. Wij vragen u ook hoe u dit beeld weg kunt nemen. Graag een toelichting.

Als we kijken naar de bestemmingsreserves, zien we een spectaculaire daling van 747 miljoen euro in 2016 naar 465 miljoen in 2019. Bestedingen worden naar voren gehaald doordat de ambities voor bijvoorbeeld het project Westelijke Ringweg Groningen vanaf 2021 fors verlaagd moeten worden. Een beetje het principe – en de Partij van de Arbeid gaf dit ook al aan – ‘wie dan leeft, wie dan zorgt’. Mochten er dan nog meer tegenvallers zoals bodemsaneringen optreden, zoals onlangs bij het terrein van de voormalige Machinefabriek Noordned in Winschoten, dus zou die pot weleens leeg kunnen zijn. Want ook de reserve voor de bodemsaneringen moet een veer laten. Pot verteren: je vraagt je af of daar ook het verlagen van de ratio voor het minimaal benodigde weerstandsvermogen van ruim voldoende grens van 1,4 naar de magere voldoende grens van 1,0 onder valt. Dat levert ook zomaar ineens 6,3 miljoen euro op aan gratis geld. Wij hebben dus grote zorgen over de investeringen vanuit die zogenaamde revolverende fondsen en de zogenaamde duurzaamheid. Daar heb ik ook al eerder in commissies aangegeven. Want wat met grote zekerheid gezegd kan worden is dat deze investeringen niet terug zullen vloeien. Zoals bij de Zuidelijke Ringweg het geval zal zijn, waar ook grote overschrijdingen zullen zijn en de provincie die garanties moet geven, zou u dan niet regelmatig

van een koude kermis thuis kunnen komen? Kan het College die zorg van de Partij voor de Vrijheid wegnemen door aan te geven welke maatregelen men hiertegen denkt te nemen?

Zoals de Partij voor de Vrijheid het niet kan laten – voor de zoveelste keer – voor de automobilist op te komen, kan het College het ook niet laten om de automobilist nog weer wat verder uit te knippen en verhoogt het de opcenten met liefst een halve procent, waarmee jaarlijks weer een paar honderdduizend euro extra wordt binnengeharkt. Maar daarmee komt de leefbaarheid in onze provincie weer verder onder druk te staan. Bij afnemende voorzieningen in met name het landelijke gebied zijn bewoners immers steeds meer afhankelijk van de auto. De Partij voor de Vrijheid vraagt zich af wanneer het College, met het CDA in zijn gelederen, deze trend van automobilistje pesten eens een keer om zal buigen in het voordeel van de automobilist. En dat terwijl er toch meevallers met gratis geld zijn te bespeuren: uit het Provinciefonds komt meer geld dan verwacht, de ingangsdatum van het nieuwe cultuurbeleid schuift een jaartje op, de gemeente De Marne krijgt voor het investeringsbudget Lauwersmeer een 2 miljoen lagere bijdrage. Dus allemaal bedragen die vrij kunnen vallen.

Wij vrezen dat op deze manier geld wordt vrijgespeeld voor bijvoorbeeld de door ons verfoeide energietransitie van windmolens en dat bijvoorbeeld via revolverende fondsen bijna failliete bedrijven uit Limburg naar Groningen worden gehaald, opdat zij ook in deze provincie een belangrijke rol in het drama van de energietransitie wordt gegund. Niet nog meer risico's na Blauwestad, RegioTram, Infoversum, het Groninger Forum, binnenkort de Zuidelijke Ringweg en ongetwijfeld de nieuwe duurzaamheidsprojecten uit de revolverende potjes. Ondernemer spelen met gemeenschapsgeld kan niet betekenen dat er keer op keer geld gestoken moet worden in megalomane projecten waar de meerderheid van de burgers weinig plezier aan beleeft en waarvan bij voorbaat vaststaat dat de investering waarschijnlijk niet terug zal vloeien naar de provincie. Zo trekken bijvoorbeeld subsidieondernemers – we hebben het allemaal kunnen lezen – uit de hoek van de energietransitie lachend binnen 24 uur 15 miljoen uit de portemonnee van de overheidsaandeelhouder in Groninger Seaports voor de groenestroomcentrale Bio Golden Raand. Het stelt ons in elk geval niet gerust – en dat is een kwestie van Groningse nuchterheid. De tijd van prestigeprojecten, waar we de afgelopen decennia veel op af hebben moeten boeken, is wat de Partij voor de Vrijheid betreft voorbij. Deelt het College dit standpunt en wat heeft men als concrete maatregelen in gedachten om daar serieus werk van te maken?

De heer ZWERTBROEK (D66): De heer Van Kesteren heeft het over 'prestigeprojecten' en noemt daarbij de Zuidelijke Ringweg. Nou kan ik mij herinneren dat wij de vorige periode ook nog uw alternatief hebben behandeld voor de Zuidelijke Ringweg: een grote lus rondom de Stad met zelfs een brug of een tunnel onder het Paterswoldsemeer door. Nou ja goed, het zag er allemaal geweldig uit. Maar is dat ook geen prestigeproject? Of is dat nuchterheid?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dat is zeker nuchterheid en ik kan me ook nog wel herinneren wat de heer Zwertbroek zei in een interview met OOG TV. Hij had het hele plan nog niet gezien, maar binnen 10 minuten wist hij het af te serveren als niet goed doorgerekend enzovoort, enzovoort. Dus ik vraag me het volgende af: als u het plan goed gelezen had, dan wist u dat wij daar een voorstel hadden ingediend dat maar liefst 300 miljoen bespaart. En dat is voornamelijk door het detail van het wandelgebied van de Zuidelijke Begraafplaats naar het Sterrebos en vice versa, dat maar liefst 300 miljoen kost en dat dat met de bereikbaarheid van Groningen helemaal niets te maken heeft. Dus over prestige gesproken: dat is juist wat wij uit dat plan wilden halen en we hebben een nuchter alternatief voorgelegd dat u heel snel wist af te serveren, terwijl u niet eens de moeite had gedaan om het even zelf door te rekenen of te checken.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ja, er wordt mij hier een verwijt gemaakt. Maar ik houd ook de website van de PVV in de gaten, ik heb ook de ambtenaren toen gebeld om te vragen wat zij ervan vonden. Daar heb ik toen de conclusies van gekregen. Ik heb er zelf nog wel een mening over, maar toen ik zag dat er een brug of tunnel onder het Paterswoldsemeer door moest, dacht ik: droom lekker verder.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou kijk, dat is wat ik nou tegen heb op de reactie van D66: dat zij meteen bij voorbaat al – waarschijnlijk omdat het van de PVV komt – een plan afserveren, terwijl deskundigen en ook die op het gebied van infrastructuur die de cijfers ook doorrekenen, vinden dat het best heel erg meeviel, dit alternatief. En het wordt op handen gedragen door bewoners, maar ook door deskundigen. Zelfs mensen die heel realistisch zijn en zelfs mensen uit de natuur- en milieuhoeke.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik wil nu ook even kort ingaan op het feit dat wij iets niet zouden steunen als het van de PVV komt. Meerdere keren hebben wij aangegeven best een motie of een amendement van de PVV te willen steunen. Maar die werden toen ingetrokken, misschien van schrik.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou, waarvoor dank. Toch zou ik D66 nog eens willen aanraden om dat alternatief – dat is al vaker de revue gepasseerd – nog eens heel goed te bekijken en dan zal hij zien dat dat alternatief nog steeds niet van tafel is en er nog steeds meer stemmen opgaan om in elk geval de huidige aanpak van de Zuidelijke Ring toch nog eens aan kritische blikken te onderwerpen. En wie weet zal het nog gebeuren ook dat ons alternatief tóch nog weer uit de kast wordt getrokken.

We vertrouwen er dus op dat met name partijen als het CDA en misschien D66 en de ChristenUnie de komende jaren niet mee zullen dingen naar de titel Potverteerder van het Jaar en zich niet zullen laten lenen voor potverterende en opdrogende revolverende potjes, waarvan de bewoners van de provincie Groningen tot in lengte van jaren de dupe zullen zijn. De Partij voor de Vrijheid zal in elk geval de vinger aan de pols houden en is benieuwd wat dit College aan concrete maatregelen in petto heeft om onze zorg voorlopig weg te nemen.

Tot slot wil de Partij voor de Vrijheid een dikke pluim uitdelen aan dit College – toch wel. We zijn hartstikke verguld met het feit dat dit College onze motie ‘Leefbaarheidsmonitor’ heeft willen uitvoeren. Persoonlijk dank ik daar de heer Eikenaar voor. En ook met het feit dat dit College werk heeft gemaakt van stageplekken als belangrijke voorwaarde voor de subsidieverstreking, waarvoor speciale dank aan de heer Brouns. Onze aangehouden motie ‘Jeugd- en langdurige werkloosheid’ zullen wij hierbij dan ook intrekken. Graag zouden we het College en met name de heer Brouns willen vragen of hij bereid is om deze voorwaarde ook in te brengen bij de aanbesteding van grote projecten.

En helemaal tot slot: omdat de jeugdwerkloosheid en de langdurige werkloosheid mij en mijn partij bezig blijft houden en dit College belangrijke stappen kan zetten in het uiteindelijk oplossen daarvan, zou ik de volgende motie ‘Banenpool’ in willen dienen. En ik weet, meneer Brouns, dat het UWV en ook uw College daar werk van maakt, maar toch zou ik dit als extra aandachtspunt via een motie naar voren willen brengen, zodat u dat ook heel expliciet in de onderhandelingen met het UWV en allerlei andere partijen mee zult nemen. Want het onderwerp gaat mij aan het hart.

De VOORZITTER: Dan is hierbij de aangehouden motie ‘Jeugd- en langdurige werkloosheid’ ingetrokken.

En dan hebben we nog de motie met nummer 3, getiteld ‘Banenpool’, ingediend door de fractie van de PVV, mede namens de fracties van Groninger Belang en de Partij voor het Noorden:

‘Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- de jeugdwerkloosheid en het aantal langdurig werklozen in de provincie Groningen bovengemiddeld zijn;

Overwegende dat

- de provincie concrete stappen kan zetten om jeugd- en langdurige werkloosheid te verminderen;
- Roepen het College op om

1. met het UWV in gesprek te gaan om aan te dringen op een banenpool per sector, zodat jongeren en langdurig werklozen structureel meer werkervaring op kunnen doen en daardoor meer kans maken op de arbeidsmarkt;

2. deze banenpool zo vorm te geven dat er geen verdringing plaatsvindt;

En gaan over tot de orde van de dag!’

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Vóór ons ligt de Begroting 2016, voor Groninger Belang de eerste keer. Prinsjesdag is geweest en gelijk vallen ons een paar dingen op. De collega van het CDA gaf het al aan: onder andere in de treinen van het regionale netwerk wordt niet meer geïnvesteerd. Wij maken ons daar zorgen over en wij sluiten ons aan bij de vragen die collega Knegt heeft gesteld van het CDA. Niet omdat we niet voldoende tijd zouden hebben, maar we niet van het herhalen van vragen houden.

Als we nu even kijken naar Prinsjesdag is er ook een meicirculaire geweest en daaruit blijkt dat we flink wat geld overhouden. Maar daar gaan we het niet over hebben vandaag, omdat dat al te laat was. Want hij kwam pas gisteren binnen. Net zoals de toelichting van gedeputeerde Brouns: daar gaan we het ook niet over hebben, want die zat ook niet op tijd bij de begrotingsstukken. Al met al een beetje een rare discussie zo. Dus de fractie van Groninger Belang zou er deze middag voor willen pleiten om de begrotingscyclus een maand op te schuiven naar de maand oktober. Want dan zijn er

veel meer stukken bekend en kunnen we rustig in één keer alles gewoon meenemen in de behandeling.

Als ik even kijk naar de begroting *an sich*, dan ligt zij in lijn met wat het College heeft afgesproken. Er zijn al wat meer zaken ingevuld en er zijn nog een paar p.m.-posten. Dus wat dat betreft kan het onze goedkeuring krijgen. Maar we hebben nog wel een aantal op- en aanmerkingen. Er is namelijk nog een heel aantal dingen waar we nog scherp op moeten blijven als Provinciale Staten.

Een puntje is bijvoorbeeld het programma van de Nationaal Coördinator Groningen. November komt dat aan de orde: wij moeten als Staten daarin wel een rol opeisen. Dus: waakzaamheid is geboden.

Als we dan kijken naar de begroting *an sich*, dan was er eerst een gat van ettele miljoenen, vervolgens is er even goed gekeken en het is warempel gelukt om geld uit veel reserves weg te halen. En als je dan kijkt naar dat verhaal, dan denk je: hoe kan het nou dat er zoveel ruimte blijkbaar zit in die Begroting? Wat zegt dat over de Begroting? En wat zegt dat over de afgelopen jaren? Ik kan het nog niet helemaal hard maken, maar ik hoop maar dat bijvoorbeeld in de ISV 3-subsidies, waar de gemeenten afhankelijk van zijn voor een belangrijk deel, ook daadwerkelijk die ruimte zit en we niet straks daarover discussies krijgen. Maar vooralsnog gaan we ervan uit dat het kan, zoals bleek uit de beantwoording.

Dan is er ook gesproken over de Rekenkamer – de VVD heeft dat ook aangegeven. Wij vinden ook principieel dat dat iets van de Staten is. Dus, Gedeputeerde Staten, kom ons niet aan de Rekenkamer. En als er iemand aan moet komen, dan zijn wij dat zelf met een voorstel. Vandaar dat we ook het amendement mede hebben ingediend.

Er is zelfs 9 miljoen extra te verdelen: het College heeft daar voorstellen voor gedaan: energie, cultuur, fietsbeleid, zorgmonitor, stimuleringsregeling, armoede- en participatiebeleid. Dan klinkt allemaal heel mooi, maar wat wij niet zien in de Begroting – of veel te weinig – is wat wij nu daadwerkelijk gaan doen voor de gedupeerden van de aardbevingen. We weten dat er een Nationaal Coördinator is. En we weten dat hij bezig is met een programma. Maar zijn inmiddels al jaren bezig met onderzoeken, plannen en andere zaken. Wellicht komt er geld vrij straks. We hebben in elk geval net gelezen dat er 86 miljoen beschikbaar is voor zijn eigen organisatie voor een belangrijk deel. Dus wellicht komt er nog veel meer achter weg, maar wij zouden willen zeggen: ga alvast voor de schrijnende en complexe gevallen een fonds creëren van 4 miljoen. Dat zeg ik bewust omdat ik weet dat in de brief waar we het niet over gaan hebben, ook voldoende dekkingruimte meldt. Maak een fonds van 4 miljoen euro, zorg dat je de mensen die zwaar gedupeerd zijn door de schrijnende en complexe gevallen, daarmee ondersteunt en ga vervolgens met de NAM en de Nationaal Coördinator in gesprek om dat fonds op geld te krijgen of breng dat uiteindelijk daar onder. Op die manier is het revolverend.

De heer ZWERTBROEK (D66): Begrijp ik u nu goed dat u met die 4 miljoen het probleem van de NAM en Economische Zaken wilt overnemen?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Het probleem van de bevolking willen wij oplossen, meneer Zwertbroek.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ja, dat willen wij allemaal hier in de Staten.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ja, maar er gebeurt dus niks.

De heer ZWERTBROEK (D66): Maar tegelijkertijd zeggen wij ook allemaal: EZ en NAM, neem uw verantwoordelijkheid. Daar is de gedeputeerde ook hard voor aan het werk. En wij willen ook investeren in de provincie en in al die inwoners. Maar begrijp ik u nu goed dat u dus 4 miljoen uit deze Begroting wilt inzetten voor een probleem dat ligt bij Economische Zaken en de NAM?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Nou, volgens mij begrijpt u mij niet goed. Ik zal even toelichten hoe u mij zou moeten begrijpen. Wij gaan die 4 miljoen inzetten om die problemen op te lossen, om mensen te helpen. Wij weten dat die discussie al heel lang gaande is, u moet die rekening betalen en uiteindelijk delen wij dezelfde mening over waar die rekening hoort te liggen. Maar daar mogen de mensen die nu in die schrijnende situatie zitten, niet de dupe van worden. Dus dat is het verschil. En wij hebben niet voorgesteld om dat uit de huidige Begroting te doen, want ik weet dat in de brief, waar we het niet over gaan hebben, voldoende middelen staan om daar die 4 miljoen uit te dekken.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik wou eerst maar even iets voorleggen. Wij hebben altijd het standpunt gehad dat we tegen fondsen zijn, want die zijn gelimiteerd. Hoe weet u nu wat de schade is en wat het uiteindelijk gaat kosten? De VVD heeft altijd gezegd dat de problemen opgelost moeten worden – ongeacht wat het kost. Het gaat miljarden kosten, daar zijn wij zeker van. Hoe komt u nu bij dat u met dat afgeronde bedrag de problemen die er zijn, oplost? Kunt u er niet achteraf spijt van krijgen dat u dit hebt geregeld?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Nee, wij zien het als een start. Uiteindelijk zal de Nationaal Coördinator moeten komen met een bak financiën om de problemen echt op te lossen. Dit duurt allemaal veel te lang, wij willen nu alvast gaan starten. Maar wij zijn het er snel over eens dat dat bedrag van 4 miljoen weleens veel te weinig zou kunnen zijn. En wat mij betreft gaan we dat rustig ophogen.

Dan ga ik verder met mijn bijdrage. Gezien de financiële positie van de provincie, kijkend naar de inwoners van de provincie, van wie er velen al lange tijd op de nullijn zitten qua inkomsten, vinden wij het niet goed dat we de provinciale belastingen – ook al is het met een half procent – toch gaan verhogen via de opcenten. Dat vinden wij niet goed. Daarom dienen wij dus ook een amendement in om op de nullijn te gaan zitten voor de provinciale belastingen. Er is geen financiële noodzaak om die te gaan verhogen in deze tijd, waarin veel mensen op de nullijn zitten of zelfs werkloos zijn geraakt. Dit amendement dienen we in samen met de VVD, de Partij voor het Noorden en de PVV.

De VOORZITTER: Dat wordt amendement A2 en is al onder u verspreid.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Met andere woorden: u wordt vooral uitgenodigd om vooral erin mee te gaan.

Als we nu kijken naar het waardevermeerderingsprogramma, dan heeft het iets raars in zich. Daar zijn ook in de Tweede Kamer vragen over gesteld door de Partij van de Arbeid. Als je in het gebied woont en je hebt schade voor meer dan 1.000 euro, dan kun je voor 4.000 euro zonnepanelen op je dak neerleggen. De buurman heeft geen schade en mag dat niet. Uiteindelijk wordt de schade hersteld, de zonnepanelen komen op het dak en die woning heeft dus meer waarde dan die van de buurman: raar. Op het moment dat je een nieuwe woning koopt – en dat is na 7 januari 2014 – krijg je ook gewoon zonnepanelen, maar de andere huizen niet. Dan heeft iets raars en iets onrechtvaardigs in zich. Dus wij zouden een oproep willen doen en daarom gaan wij nu een motie indienen samen met de Partij voor het Noorden en de PVV, die dat gelijktrekt voor de hele provincie. Want of je nu wel of geen schade hebt en je buurman wel, het gaat om het hele gebied en als je kijkt naar de markt, dan heeft de woning zonder zonnepanelen minder waarde. Dus vandaar dat we zeggen: trek dat breder.

De heer KNEGT (CDA): Dus u wilt iedereen 4.000 euro geven.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik wil iedereen dezelfde mogelijkheden geven.

De heer KNEGT (CDA): Waar ligt dan de grens? Bij geen schade? Wel schade?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Volgens ons hang je daar een serie criteria aan en als we nu kijken naar de criteria dan heeft elke grens een voor- en een nadeel. Dus daarom zeggen wij: trek die grens dan niet voor de provincie. Groningen staat er gekleurd op qua imago door de bevingen. Dus waarom zouden we de energietransitie niet gelijktrekken en een gelijktijdige slag maken?

De heer KNEGT (CDA): Ja, oké. Maar waar ligt uw grens dan, meneer Schmaal? Iedereen 4.000 euro voor zonnepanelen?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): We gaan over de provincie Groningen, dus daar ligt de grens.

De VOORZITTER: Ik zal de motie even voorlezen. Hij heeft nummer 4, getiteld 'Aanpassing Tijdelijke Regeling Waardevermeerdering', ingediend door de fractie van Groninger Belang, mede namens de fracties van de PVV en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015, Constatende dat

- er sprake is van waardedaling van onroerende zaken in de provincie Groningen als gevolg van aardbevingen;
- er een subsidieregeling in het leven is geroepen, genaamd 'Tijdelijke regeling waardevermeerdering';
- genoemde regeling enkel kan worden aangesproken door huiseigenaren aan wiens woning ten minste 1.000 euro schade als gevolg van aardbevingen is vastgesteld dan wel huiseigenaren die op of na 17 januari 2014 een woning hebben gekocht of een nieuwbouwwoning opgeleverd hebben gekregen;
- woningeigenaren die minder dan 1.000 euro schade hebben, geen aanspraak kunnen maken op genoemde regeling, evenals woningeigenaren die vóór 17 januari 2014 een woning hebben gekocht dan wel een nieuwbouwwoning opgeleverd hebben gekregen;
- er ook in gemeenten buiten het bevingengebied schades door aardbevingen zijn gemeld;
- de Nationaal Coördinator onder meer bestaande vergoedingsregelingen onder de loep gaat nemen;

Van mening zijnde dat

- de Tijdelijke regeling waardevermeerdering oneerlijk is, aangezien er ten onrechte onderscheid wordt gemaakt tussen inwoners van het aardbevingsgebied onderling en daarbuiten;
- het wenselijk is dat de Tijdelijke regeling waardevermeerdering voor alle inwoners van de provincie zal gelden, ongeacht de hoogte van de schade aan hun woningen en ongeacht de aankoopdatum van hun woning;
- het wenselijk is dat de Nationaal Coördinator de Tijdelijke regeling waardevermeerdering dienovereenkomstig gaat aanpassen;
- de extra benodigde financiering een verantwoordelijkheid is van de landelijke overheid en de NAM;

Roepen het College op om

1. de wens van Provinciale Staten om de Tijdelijke regeling waardevermeerdering te wijzigen zoals voornoemd over te brengen aan de Nationaal Coördinator en er bij hem op aan te dringen dat hij tot genoemde wijziging zal overgaan;

En gaan over tot de orde van de dag!

Ik aarzel hierbij toch echt even. Want dit is geen oproep om iets met de Begroting 2016 te doen, dit zijn niet de Algemene Beschouwingen vandaag, dit gaat niet over de aardbevingen en regelingen, dit zijn allemaal dingen die we af en toe ook hebben in de Statendiscussies. En u hebt de regeling al vastgesteld en er lopen procedures waarvan u ook op de hoogte bent gebracht hoe zij lopen. Als dat dan niet leidt tot iets wat in de Begroting 2016 moet plaatsvinden, aarzel ik of het vandaag nu en hier de plek is om dat debat verder uitvoerig te voeren. Maar ik laat dit ook even aan het College over, ik kan dat misschien straks even vragen te verduidelijken in zijn beantwoording waar we ongeveer zitten met dat stuk en dat moet u maar even kijken of dit de plek is of er misschien een ander moment is om dat aan de orde te stellen. Maar dat wacht ik maar even af. Voorlopig geef ik de motie maar even nummertje 4, maar ik laat nog even in het midden of het nu echt zinnig is om erover te stemmen. Niet in het algemeen, maar even op dit moment, bedoel ik.

Mevrouw STOLK (PvdA): U vraagt dus 4.000 euro voor alle inwoners van Groningen. Wordt dat zomaar gegeven aan de inwoners of wordt dat echt gegeven met het oog op verduurzaming van het huis?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Het gaat om verduurzaming.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ik had nog even een vraag aan de voorzitter over het aardgasfonds. U zegt misschien dat we daar beter op een ander tijdstip over kunnen discussiëren. Hebt u enig idee wanneer? Want dan heeft het geen zin de motie nu in te brengen en houd ik haar aan namelijk.

De VOORZITTER: Ik stel het als volgt voor. Dit punt is nu even gemaakt en het ligt op tafel. Dus luister straks even naar de reactie van het College en als daaruit duidelijk wordt dat een ander moment relevanter is, dan doen we het dan. Ik weet namelijk wel dat er iets speelt, maar dan wachten we even op de reactie van het College. Ik laat uw vragen dus even hangen, meneer Zwiërs, maar dan beantwoorden we hem straks even in tweede instantie. Ja?

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Oké, bedankt.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik wou toch in aanvulling daarop nog wel één opmerking maken. Want we hebben in deze Staten niet voor het eerst gesproken over dit onderwerp. Het staat nu op de agenda, maar dat hebben we natuurlijk al veel vaker gedaan. Wat de heer Schmaal beoogt is ook al in meerderheid besloten in deze Staten, daar zijn zelfs moties over aangenomen. En onze gedeputeerde is bovendien via de Nationaal Coördinator maar ook in de groep waar hij mee praat, allang mee bezig. Ik wou ook even aan de heer Schmaal vragen om misschien in het verleden te duiken voordat hij weer met een motie komt die eigenlijk al is aangenomen.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Nou, mevrouw Wulfse: nee, dat ga ik niet doen. Ik ga niet de hele historie van alle moties die ooit ingediend zijn in deze Staten, uitgebreid bekijken. En als dat zo is: wij hebben de motie van tevoren toegestuurd. Nou, er zijn een heleboel collega's met een heel groot geheugen. Dan zie ik die informatie graag tegemoet.

Wij hebben het zonet gehad over de ondersteuning van die 4 miljoen: daarover gaan we ook een motie indienen en hierbij dien ik deze in.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 5, getiteld 'Instellen ondersteuningsfonds', ingediend door de fractie van Groninger Belang, mede namens de fracties van de PVV, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- er veel schade is ontstaan aan onder andere woningen van particulieren in de provincie Groningen;
- veel gedupeerden met bijvoorbeeld complexe schades, de zogenoemde 'schrijnende gevallen', in een langdurig getouwtrek met de NAM verwickeld zijn over de vaststelling van hun schade en het herstel daarvan;
- gedupeerden gedurende dit proces geen aanspraak kunnen maken op vergoeding van herstelkosten, althans op een andere manier ontzorgd worden;
- de provincie Groningen over een groot eigen vermogen beschikt;

Van mening zijnde dat

- het wenselijk is dat gedupeerden die kunnen worden geschaard onder de schrijnende gevallen, gedurende het langdurige traject van schadevaststelling ontzorgd worden;
- het wenselijk is dat de provincie Groningen hierin een actieve rol gaat spelen;
- het wenselijk is dat de provincie Groningen een fonds instelt vanwaaruit in schrijnende gevallen de gedupeerden een vergoeding kunnen ontvangen, teneinde de direct noodzakelijke herstelwerkzaamheden te laten uitvoeren;
- dit fonds dient te worden gevuld door de NAM of de Staat;
- het wenselijk is dat de provincie Groningen in de tussentijd 4 miljoen euro in dit fonds zal storten, teneinde het fonds daadwerkelijk te kunnen starten;
- gedupeerden die een uitkering uit dit fonds ontvangen, hun aanspraken jegens de NAM ter hoogte van de ontvangen vergoeding dienen te cederen aan de provincie Groningen, opdat de provincie deze vordering op de NAM kan verhalen;

Roepen het College op om

1. een plan van aanpak op te stellen voor de oprichting van het fonds zoals voornoemd, alsmede 4 miljoen euro budget vrij te maken teneinde het fonds te kunnen vullen en hierover binnen twee maanden verslag uit te brengen aan de Staten;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik kom bijna tot het slot van mijn verhaal. Er zijn al diverse opmerkingen gemaakt en tal van moties willen wij wel ondersteunen. Als we even kijken naar die over de Voedselbanken: idealiter zou je hopen dat die er niet zijn, maar ze zijn er wel en als ze er zijn, moet je er wel wat mee doen. Vandaar dat we die ook mede hebben ondersteund. Dan komt straks nog de collega van de Partij voor het Noorden aan het woord over iets over de N33 wat wij ook van harte ondersteunen. En zo zijn er meer moties die vandaag de revue passeren en waar we achter gaan staan.

Als ik even naar de afronding ga: ik hoor de collega van de SP zeggen: 'lef'. Ze heeft het heel vaak over 'lef'. Nou, bij sommige dossiers hadden we toch wat ander lef verwacht. En als je dan kijkt naar de dossiers, is er ook wel wat lef nodig in de Staten. Er is een aantal moties ingediend dat niet wordt aangenomen en vervolgens gaan we ons verschuilen achter de minister. We waren altijd heel

positief over dit College en we hebben nog steeds de neiging te hopen dat de goede dingen eruit naar voren komen die men ook daadwerkelijk gaat realiseren.

Als ik nu de verhalen over de Omgevingsvisie hoor, dan hoop ik dat dat ook in lijn is met wat we afspreken, namelijk vertrouwen en dat we dat ook aan de gemeenten geven. Nou, dat vertrouwen geef ik het college nog wel. Dus we blijven dat dossier ook volgen en we zullen het College positief-kritisch blijven volgen.

De heer NOLLES (GroenLinks): Met de waarschuwing van de voorzitter dat ik nog 5 minuten spreektijd overheb en na de complimenten van de VVD heb ik de neiging het eerste deel van mijn betoog achterwege te laten. Ik ga dat verhaal dus niet volledig houden.

GroenLinks is inderdaad echt blij met de hoge ambities van dit College, met name met het feit dat er geld gevonden is op het gebied van leefbaarheid, natuur en cultuur. De Voorjaarsnota las ook echt als reclameboodschap in de *Zendtijd voor Politieke Partijen*. Voor leefbaarheid is jaarlijks 5 miljoen extra beschikbaar inclusief goede voorzieningen voor jong en oud om onze provincie aantrekkelijk te houden. Er is extra geld voor natuur en wel voor het onderhoud van onze waardevolle landschappen en verdere investering in de ecologische hoofdstructuur. En vanaf 2017 gaat de nieuwe Cultuurnota in met meer budget voor dat beleidsterrein.

Het goede nieuws van deze Begroting is dat al deze ambities ook daadwerkelijk van een dekking voorzien worden. Een belangrijk deel van de ambities is gedekt – dat wel – uit bestemmingsreserves die geen actueel doel meer dienden en er is nauwelijks – en daar zijn wij blij mee, ik wijs op de autonome taken – gesneden in de goedlopende programma's. Door streng te prioriteren in de bestemmingsreserves is aanvullende ruimte gevonden om op enkele beleidsterreinen, waarvoor bij aanvang van dit College nog helemaal geen dekking bestond, toch ruimte te vinden en nieuwe programma's te ontwerpen. Ik noem daarbij het Energieprogramma: voor de komende jaren is 1,2 miljoen aanvullend per jaar gevonden en ook het verder ontwikkelen van de fietsstrategie door het College in deze Begroting, tweeënhalf ton per jaar, is goed nieuws. Er is dus heel veel goed nieuws, maar nog geen tijd om nu al achterover te leunen.

De dekking vanuit de bestemmingsreserves biedt soelaas voor de komende vier jaar, maar biedt nog onvoldoende vooruitzicht op structurele dekkingen op lange termijn. Het herprioriteren van bestemmingsreserves is een exercitie die je misschien wel vaker uit moet voeren en met een zekere regelmaat moet herhalen, maar ook dan is daarmee op lange termijn nog geen continuïteit voor twee van de belangrijkste beleidsdoelen van deze provincie: het verduurzamen van de energievoorziening en het besparen op energieverbruik. Wat GroenLinks betreft zijn dat kerndoelstellingen die alle overheden in hun beleid integreren. Momenteel werkt het College aan het provinciale Energieprogramma. Het Collegeprogramma verwoordt de ambities helder: Groningen wil vooroplopen en koploper blijven op het gebied van de energietransitie. En niet alleen de provincie Groningen staat voor een grote duurzaamheidsopgave, maar Nederland en de samenleving in hun geheel als onderdeel van een wereldwijd verband, waarin mensen zorg hebben over hun leefklimaat.

Groningen zal de doelstellingen die wij hebben niet allemaal binnen drie of vier jaar realiseren. Sterker nog: behalve de intensivering van de aanpak is ook een vooruitblik op de langere termijn vereist. Graag ziet GroenLinks dan ook in het Energieprogramma niet alleen aandacht voor wat de provincie op korte termijn kan doen – dan hebben we het over de looptijd van het programma, 2016-2019 – maar ook een vooruitblik naar de noodzakelijke continuering op langere termijn in het licht van de klimaatdoelstellingen van bijvoorbeeld de gemeente Groningen tot 2030. En wij stellen dan ook de vraag: onderkent dit College de noodzaak om de partners c.q. *stakeholders*, met wie de provincie in gesprek is over het Energieprogramma, ook voor langere termijn zekerheid te bieden voor die ontwikkelingen?

Mevrouw STOLK (PvdA): U hebt het over de lange termijn: heel goed, heel belangrijk – daar zijn we het helemaal mee eens. Maar hoe kijkt GroenLinks aan tegen ons voorstel om daar nu al snel mee aan de slag te gaan en niet te wachten met het voorleggen van een plan aan Provinciale Staten in april 2016?

De heer NOLLES (GroenLinks): Nou, vanuit de visie dat je zo snel mogelijk aan de slag kunt gaan willen wij het College vragen om dat inderdaad ook zo snel mogelijk te doen. Er komt een kader, heb ik begrepen, in november dit jaar en daarmee kunnen wij ook in de Staten al spreken over dat Energieprogramma. Dat is gelukkig snel en de uitwerking daarvan valt, zoals het er nu uitziet, niet erg lang na de jaarwisseling. In ieder geval zullen we ergens begin 2016 die uitwerking later precies horen en daarmee wordt denk ik precies voldaan aan die vraag. U doelt ook op de motie die u hebt

ingediend. Ik wacht het antwoord van het College af, maar ik kan me voorstellen dat wij die overbodig achten.

Dat wil ik ten tweede nog even kort ingaan op de Voedselbank. Dat is ook door verschillende partijen hier gedaan. Van harte ondersteunen wij ook de moties, door deze mede in te dienen, die de SP heeft geïnitieerd. Wij zijn ertoe van overtuigd dat het niet alleen heel belangrijk is, maar met name ook die tweede motie, die over het verbouwen van groenten gaat, draagt bij aan de bewustwording van gezond voedsel met de mogelijkheid om daar ook zelf aan bij te dragen door het zelf te verbouwen.

Ik wil korthedshalve aansluiten bij de opmerkingen van verschillende partijen – D66, ChristenUnie, CDA en zeker ook de SP – met hun zorgen over de rijksbezuinigingen op de infrastructuur, met name op de regionale treinen. De vragen die daarover gesteld zijn, onderschrijven wij van harte.

Tot slot nog het laatste punt dat wij willen maken. GroenLinks is heel blij met de intensivering van het natuurbeleid van dit College. Er wordt verder gebouwd aan de ecologische hoofdstructuur, er wordt gezocht naar oplossingen in de knelpunten binnen die structuur en er is aandacht voor bijzondere landschapselementen. Graag ziet GroenLinks ook in de natuureducatie aandacht hiervoor op de basisscholen om aan leerlingen te laten zien hoe duurzame projecten, in de natuur uitgevoerd, helpen om de natuur te herstellen en haar vooruit te helpen. En wij denken dat het heel belangrijk is om bij leerlingen bewustzijn daarvoor te kweken en de liefde voor de natuur aan te moedigen. Wij willen dan ook het College vragen of men kansen ziet om met voorstellen hierover te komen of eventueel aan te sluiten bij de initiatieven die er al bestaan, bijvoorbeeld de pilot Natuur & Landschap zoals die door de initiatiefnemers is voorgesteld, IVN, Landschapsbeheer Groningen en het Groninger Landschap.

Mevrouw WULFSE (VVD): Begrijp ik het nu goed dat ik GroenLinks hoor pleiten voor een programma op de basisscholen in de gemeente Groningen vanuit de Staten van Groningen?

De heer NOLLES (GroenLinks): We kunnen over de gemeente Groningen spreken, maar ik kan mij voorstellen dat het een pilot betreft die bijvoorbeeld in de gemeente Groningen kan plaatsvinden. Maar ik denk dat wij hier juist ook als provincie heel sterk een rol spelen in het natuurbeleid en in het natuurbeheer, wij daarbij heel veel dingen doen en aanpakken en wij die graag willen laten zien aan leerlingen. Dus we kunnen inderdaad kijken naar alleen naar de gemeente Groningen, maar ik zou willen voorstellen om dat breder te trekken.

Mevrouw WULFSE (VVD): Dan is mijn conclusie wel juist. U zegt dat u natuurbeleid wel belangrijk vindt, maar wat u feitelijk aan het doen bent is een invulling geven aan het onderwijs in diverse gemeenten in Groningen. Dat kan de gemeente Groningen, maar ook de gemeente Bellingwedde zijn – tenminste, zoals ik u nu begrijp. Dus u wilt deze paragraaf met onderwijs in de gemeenten toevoegen aan de provincie en u ziet dat als uw taak?

De heer NOLLES (GroenLinks): Wij zien dat als taak van de provincie, omdat wat je doet, hier ook het natuurbeleid betreft. En een van de manieren om dat onder de aandacht te brengen is via scholen. Wij geven dat als vraag mee aan het College, wij denken dat dat een zinvolle invulling kan zijn.

Mevrouw WULFSE (VVD): Nou hadden wij afgelopen zaterdag minister Kamp op bezoek bij onze bestuurdersvereniging en toen ging het over allemaal kansen in Oost-Groningen. Daar waren ook VVD'ers die zeiden dat zij het heel moeilijk hadden met sociale werkvoorzieningen en grote werkloosheid. Dat is een opeenstapeling van problemen en die kent u ook. Daar kwam naar voren dat het misschien heel verstandig was om juist in het onderwijs in Groningen iets te gaan doen wat je onderscheidt. En daarbij kwam bijvoorbeeld naar voren programmeren in de techniek. Als je je daarmee zou kunnen onderscheiden als Oost-Groningen, dan kun je de kwaliteit van het onderwijs omhoogbrengen en de kansen voor de kinderen die daar wonen, vergroten – want daar gaat het natuurlijk om. Neemt u dat ook tegelijk in uw programma mee of kiest u alleen voor die natuur?

De heer NOLLES (GroenLinks): Ik vind het een interessante gedachte, maar is uw voorstel om op dat punt de provincie bij het onderwijs te gaan betrekken? Is dat uw vraag?

Mevrouw WULFSE (VVD): Nee, dat is onze vraag niet. Wij gaan het op een andere manier realiseren. Vandaar dat ik zo specifiek vraag waarom u die natuur er zo uit pakt.

De heer NOLLES (GroenLinks): Ik denk dat ik op deze vraag inmiddels al antwoord heb gegeven, dus daar laat ik het bij. Maar op de suggestie die u doet, heb ik nog geen antwoord. Als er partijen komen met een motie daarover, dan steunen we die wellicht.

Mevrouw WULFSE (VVD): Onderwijs is geen provinciale taak – dat even voor de duidelijkheid. Het gaat om de denkrichting. Dat zullen we hier niet doen, maar op andere fronten.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Ik sluit mij korthedshalve aan bij complimenten over de Begroting die zonet door mijn collega van GroenLinks zijn gemaakt. Bij een begroting horen cijfers en daarom zal ik er ook een aantal noemen.

Ik houd het kort en zal het alleen over de bijen hebben. 18 procent van de bijen is het afgelopen jaren gestorven in Nederland. Ook in Groningen is het niet goed gegaan en de acties waar deze provincie op initiatief van de Partij voor de Dieren al voortvarend mee aan de slag was gegaan, hebben onvoldoende effect gehad tot nog toe. Opgeven kan niet: zonder bijen geen voedselproductie. De bijen vertegenwoordigen daarom alleen in Nederland al een economische waarde van 1,1 miljard euro. We zouden dan met de hand moeten bestuiven, want 75 procent van onze voedselgewassen is afhankelijk van bestuivers. Ook veel wilde planten en bloemen zullen uitsterven en met hen weer insecten en vogels die daarvan afhankelijk zijn. Vanwege dit alles zei Einstein: “Als de bijen gegaan zijn, volgen de mensen vier jaar later.”

Onlangs zei iemand tegen mij dat ik onze gedeputeerde bijzaken niet zo moest noemen: geen man zou dat waarderen. Maar u begrijpt: zeker in dit geval zijn bijzaken hoofdzaken. Daarom een motie, samen met de PVV, waarvan de strekking luidt dat de coalitie die al er al mee bezig is – Natuur- en Milieufederatie Groningen, Landschapsbeheer Groningen en LTO Projecten – meer armslag krijgt vanuit de provincie.

En tot slot zou ik u willen vragen om nog mijn collega Voerman nog kort op te roepen voor haar bijdrage.

De VOORZITTER: Ik lees even de motie voor met nummer 6, getiteld ‘Bijstand voor bijstand’, ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren, mede namens de fractie van de PVV:

‘Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- de sterfte onder honingbijen afgelopen winter met 18 procent weer hoog was ondanks gedane inspanningen;
- de bijenhouderij niet in staat is de problemen zelfstandig op te lossen;
- de oorzaken van de honingbijsterfte ook de wilde bijensoorten en andere bestuivers treffen;
- een coalitie van de Natuur- en Milieufederatie Groningen, LTO Projecten en Landschapsbeheer Groningen aan de problemen werkt, maar geen ijzer met handen kan breken;

Overwegende dat

- het belang van de bij voor de voedselketen en de biodiversiteit onverminderd hoog blijft;
- voornoemde maatschappelijke organisaties graag meer zouden willen doen, zoals een maatwerkadvies voor gemeenten, waterschappen en natuurorganisaties, het betrekken van meer bedrijven met een aanzienlijk oppervlak en een eigen bijenexpert voor agrarische natuurverenigingen;
- dit College in wil zetten op een toekomstbestendige agrarische sector met behoud van natuur en landschap en vergroting van de biodiversiteit;
- natuur en daarmee biodiversiteit een kerntaak van de provincie zijn geworden;

Roepen het College op om

1. de samenwerking met de NMF Groningen, LTO Projecten en Landschapsbeheer Groningen op dit punt verder te intensiveren en te verbreden;
 2. de hiervoor benodigde middelen uit de vrij besteedbare begrotingsruimte te halen;
 3. de Staten jaarlijks van de inspanningen en resultaten op de hoogte te houden;
- En gaan over tot de orde van de dag!’

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): U weet dat de Partij voor de Dieren afwil van de fossiele brandstoffen en wel zo snel mogelijk. Mede daarom willen wij aandacht blijven vragen voor niet alleen het Groninger gasveld, maar ook voor de kleine velden waaruit steeds vaker het laatste beetje gas gevonden wordt door een mijnbouwtechniek die *fracken* wordt genoemd. Gasveld Roodehaan bij Saaksum is daar een voorbeeld van. De voorbereidingen voor het *fracken* zijn daar in volle gang. Het liefst hadden wij gezien dat wij als provincie het *fracken* ook nu nog proberen te stoppen. Die

mogelijkheid is er juridisch helaas niet meer. Toch vragen wij GS om nogmaals een oproep te doen richting EZ tot het stilleggen van de activiteiten bij Roodehaan en het eerst laten uitvoeren van een onafhankelijke risicoanalyse.

Daarnaast willen wij in ieder geval een maximale monitoring van het veld: voor de omwonenden in verband met eventuele aardbevingsschade, maar ook voor het milieu, omdat fauna en flora voor ons van het hoogste belang zijn. Wij willen voortdurend weten wat er gebeurt in de ondergrond tijdens de gaswinning bij Saaksum en willen ook met zekerheid weten dat eventuele grondverschuivingen, aardbevingen en ook grond- en watervervuiling niet worden verdoezeld maar onafhankelijk gemeten en publiek worden gemaakt. Wij vragen GS daarom om geld vrij te maken, of een bedrijf verzoeken dat te doen, voor een uitgebreide monitoring van dit gasveld en deze monitoring zo snel mogelijk in gang te zetten. Daarom dienen wij deze motie in.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 7, getiteld 'Monitoring gaswinning Saaksum (Roodehaan)', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren, mede namens de fracties van het CDA, de PVV, de Partij voor het Noorden en Groninger Belang:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- gaswinning leidt tot aardbevingen, aanzienlijke schade en gevaarlijke situaties voor mens, dier en milieu in de provincie Groningen;
- er op dit moment voorbereidingen worden getroffen voor het winnen van het laatste gas uit het winningsveld Roodehaan te Saaksum met een mijnbouwtechniek waarbij *fracken* wordt gebruikt;
- dat bij *fracken* aardbevingen en vervuiling van de ondergrond en het grondwater niet kunnen worden uitgesloten;

Overwegende dat

- er veel onrust is onder de omwonenden van de locatie Roodehaan;
- de provincie zich in een brief van 30 juni jongstleden heeft uitgesproken tegen deze vorm van winning;
- ook de gemeente Zuidhorn haar zorgen heeft over de winning en zich via een motie tegen het *fracken* in Saaksum heeft gekeerd;
- voor het provinciaal bestuur altijd het uitgangspunt moet zijn dat de veiligheid van de inwoners van de provincie boven economisch gewin gaat;
- de coalitie in haar akkoord veel nadruk legt op een schoon milieu en op een snelle energietransitie;
- minister Kamp heeft toegezegd dat er risicoanalyses worden uitgevoerd met betrekking tot de gaswinning in de kleine velden;
- Economische Zaken weinig mogelijkheden kent binnen de verleende concessies om dit tegen te houden;

Roepen het College op om

1. de minister en de Tweede Kamer op te roepen, werkzaamheden bij Saaksum en andere kleine velden stil te leggen totdat er een onafhankelijke risicoanalyse heeft plaatsgevonden;
2. de Tweede Kamer voor de behandeling komende week in de Kamer van dit besluit op de hoogte te brengen;
3. de gemeenten Zuidhorn, De Marne en Winsum hiervan in kennis te stellen en de colleges van B&W op te roepen tot eenzelfde actie richting de Tweede Kamer;
4. tot het laten verrichten door het Rijk van onafhankelijke metingen, bijvoorbeeld door middel van tilt- en versnellingsmeters;
5. het nemen van water- en grondmonsters op geregelde basis door onafhankelijke onderzoekers;
6. de Staten van de uitslagen op de hoogte te stellen en deze tevens voor het publiek toegankelijk te maken;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Wij hebben de Begroting natuurlijk ook goed doorgenomen. Wij kregen – volgens mij was dat gisteren – ook nog per computer de septembercirculaire en daarin wordt gesproken over een beleidsruimte van 2,3 miljoen euro. Volgens mij is dat ondertussen 4,6 miljoen euro geworden, maar daar horen we misschien het College nog wel over. Dat geeft dus wel wat meer mogelijkheden. Ik had daar de andere partijen nog niet over gehoord, maar het is wel een interessante ontwikkeling.

We hebben ook gekeken naar de samenwerking met Drenthe en Friesland: die komt bijna niet in de Begroting voor, buiten het SNN. Dat vinden wij wel jammer. Als je als Haren toch richting

Drenthe gaat in de toekomst, dan kunnen we het er misschien in de toekomst nog wat meer over hebben hoe dat gaat. Dus dat zien we dan nog wel. Maar ja, het is een Groningse begroting.

U spreekt over de aanleg van een glasvezelkabelnet. Dat is een p.m.-post, maar later zag ik al wel dat er qua proceskosten wel geld voor gereserveerd was. Maar komen er ook nog uitvoeringskosten? Ik neem aan dat u ervan op de hoogte bent dat er pilots losgaan in de gemeente Vlagtwedde om vier lantaarnpalen met WiFi aan te leggen? Dit om gelijkstroom te houden en misschien dat die pilots uw aandacht kan trekken en zij daarmee een goede oplossing kunnen bieden voor de plattelandsgemeenten. Ik weet niet of u ervan op de hoogte bent, maar ik vraag u daar even op te reageren.

Regelluwe zones ten aanzien van het gebied Oost-Groningen: u schrijft hierover dat die te maken hebben met milieutechnisch, fiscaal en arbeidstechnisch gezien minder regels. Wij willen graag daar ook een fiscale zone creëren en we zullen daar een motie over indienen. Die geef ik nu even aan de voorzitter. We hebben haar al op tijd rondgestuurd, dus ik weet niet of u die allemaal al gelezen hebt.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 8, getiteld 'Regelluwe zone grensgebied', ingediend door de fractie van de Partij voor het Noorden, mede namens de fractie van de PVV:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- er veel wettelijke verschillen zijn tussen Nederland en Duitsland;
- de aan de provincie Groningen grenzende regio's in Duitsland een aanmerkelijk lagere werkloosheid hebben ten opzichte van de provincie Groningen;
- er tot nu toe veel barrières liggen voor Groningers om in Duitsland te gaan werken;

Overwegende dat

- met name in Oost-Groningen de werkloosheid veel te hoog is;
- er onorthodoxe maatregelen nodig zijn om deze hoge werkloosheid op te lossen;

Roepen het College op om

1. de kosten van pendeldiensten van werklozen die in Duitsland willen werken, voor haar rekening te nemen;
2. te pleiten bij de rijksoverheid voor fiscaalvriendelijke zones in Oost-Groningen die ook voor Duitse bedrijven aantrekkelijk zijn;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): U hebt het veel over de revolverende fondsen. Wij zijn benieuwd hoe ver u daarmee bent en wij zijn ook héél nieuwsgierig naar of er ook harde uitgangspunten bij komen ten aanzien van die fondsen. Misschien hebt u ze ze al ontwikkeld of misschien komen ze nog.

U geeft ook de plannen aan voor de verdubbeling van de N33 tot de Eemshaven aan het einde van deze Collegeperiode. Is er een mogelijkheid die planning naar voren te halen en tevens te onderzoeken in hoeverre een vaste oeververbinding tussen Delfzijl en Emden tot de mogelijkheden behoort? Ik had hierover ook met de VVD contact gehad: die fractie oppert daar misschien een vaarverbinding of iets in die geest van te maken om economische effecten te genereren. Wij zijn benieuwd naar de haalbaarheid daarvan.

Daar willen wij ook graag twee aparte moties over indienen: 'Versnellen verdubbeling N33 naar Eemshaven' en 'Haalbaarheidsonderzoek (vaste) oeververbinding Delfzijl-Emden'.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 9, getiteld 'Versnellen verdubbeling N33 naar Eemshaven', ingediend door de fractie van de Partij voor het Noorden, mede namens de fracties van de PVV en Groninger Belang:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- de verdubbeling van de N33 tot nu toe veel tijd kost;
- de verdubbeling van de N33 naar de Eemshaven op dit moment geen prioriteit is van dit College;
- dit College de verdubbeling van de N33 ziet als een rijksaangelegenheid, aangezien het een rijksweg betreft;

- de Eemshaven nog steeds niet via een vierbaansweg bereikbaar is;

Overwegende dat

- de voorbereiding voor de verdubbeling van de N33 naar de Eemshaven veel tijd zal kosten;

- de Crisis- en Herstelwet mogelijkheden kan bieden voor een versnelde procedure;
- Groningen behoefte heeft aan extra werkgelegenheid, ook in de wegensector;

Roepen het College op om

1. te onderzoeken of een versnelde procedure voor de verdubbeling van de N33 naar de Eemshaven, mogelijk is – al dan niet via de Crisis- en Herstelwet;
 2. niet te wachten met een opzet tot het einde van deze Collegeperiode;
- En gaan over tot de orde van de dag!

Dan hebben we nog de motie met nummer 10, getiteld 'Haalbaarheidsonderzoek (vaste) oeververbinding Delfzijl-Emden', ingediend door de fractie van de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- de afstand van de Eems-Dollard tussen Delfzijl en Duitsland ongeveer 12 kilometer is;
- via de weg de afstand tussen Delfzijl en Emden 90 kilometer is;
- Emden een belangrijke industriële havenstad is met veel werkgelegenheid;
- Delfzijl via de weg nu een soort eindpunt is;

Overwegende dat

- de samenwerking Groningen-Ostfriesland/Emsland nieuwe impulsen nodig heeft;
- de werkloosheid in Groningen vele malen hoger is dan in de naburige regio's in Duitsland;
- de aanleg van een vaste oeververbinding op zichzelf al veel werkgelegenheid schept;
- een vaste oeververbinding veel kansen kan bieden;
- recent geen serieus haalbaarheidsonderzoek heeft plaatsgevonden;

Roepen het College op om

1. een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren naar de kosten en haalbaarheid van een vaste oeververbinding Delfzijl-Emden;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ja, u blijft zich terecht inzetten voor een nieuwe zeeluis bij Delfzijl, voor de economische ontwikkeling een goede zaak. Wat is de stand van zaken?

U geeft aan dat voor de natuurwaarde van de Eems-Dollard – u herkent het al: ik woon er vlakbij – een groot deel van de vervuiling plaatsvindt in Duitsland. Hoe kijkt het College tegen een samenwerking aan met Duitsland teneinde de natuurwaarde van de Eems-Dollard te verbeteren? Wat doet Duitsland voor een schoner milieu in de Eems-Dollard?

Ook de gaswinning in Groningen heeft ecologische gevolgen voor de waarden van de Eems-Dollard. De bodemdaling in ons gebied geeft ook een stroomversnelling van de Eems en dus veel meer slibafzet. Het weer terugbrengen van de Dollard in zijn natuurlijke waarden vergt veel inzet en water. Is het College daarvan op de hoogte en zijn daar berichten of studies over?

U schrijft wederom dat u de veiligheid van de inwoners van Groningen wilt garanderen, ook met betrekking tot de gevolgen van de aardgaswinning. Hoe ziet u deze rol, zonder dat daar substantieel veel geld voor is gereserveerd?

Wij zien de apparaatskosten behoorlijk stijgen met circa 2,4 miljoen naar 3,5 miljoen in 2019. u hebt aangegeven dat van die 1,1 miljoen aan meerkosten de komende jaren ongeveer 6,5 à 7 ton ten goede komt aan het aardgasdossier; ook wordt geld in de Dialoogtafel gestoken. De Partij voor het Noorden raakt daarbij een beetje de draad kwijt en vraagt u om alle kosten inzichtelijk te maken ten aanzien van de aardgasproblematiek. Wij zien deze graag in een aparte begrotingsparagraaf benoemd. Kunnen wij deze kosten verhalen of worden deze kosten eventueel verhaald op de NAM of de rijksoverheid? Als dit niet gebeurt betalen de inwoners c.q. de burgers zelf mee aan deze kosten en voor ons is dit onverteerbaar. Wij dienen daartoe ook een motie. Want voor ons is het heel belangrijk dat de kosten voor het aardgasdossier apart gespecificeerd worden, zeker ook gezien de hogere apparaatskosten.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 11, getiteld 'Kosten aardgaswinning apart specificeren en declareren', ingediend door de fractie van de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- de kosten die de provincie Groningen maakt met betrekking tot het aardgaswinningsdossier, bijna 1 miljoen euro bedragen op jaarbasis;
- er geen enkel zicht op is dat deze met name ambtelijke kosten zullen dalen de komende jaren;
- de provincie Groningen de kosten grotendeels wil versleutelen in algemene apparaatskosten;

Overwegende dat

- de provincie Groningen door moet gaan met de juridische strijd tegen de aardgaswinning in haar provincie;
- de provincie Groningen deze kosten goed en duidelijk inzichtelijk moet maken voor eenieder;

Roepen het College op om

1. de gemaakte kosten met betrekking tot het aardgaswinningsdossier apart te registreren in de Begroting en Meerjarenraming van de provincie Groningen;
2. de gemaakte kosten met betrekking tot het aardgaswinningsdossier actief te declareren bij de rijksoverheid, teneinde de Groninger belastingbetalers niet op te zadelen met deze kosten;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): De motie over het aardgasfonds had ik al opgesteld, die motie hadden wij aangehouden. Het gaat daarbij dus niet om de directe schade, want die moet volgens de Partij voor het Noorden direct vergoed worden – die is in dit stadium nog niet te berekenen. Wij vinden dat de provincie imagoschade heeft gehad en dat wij dit als extra motivatie zien om een aardgasfonds op te zetten. Ik heb het op schrift gezet, maar dat ga ik niet helemaal oplezen. De andere partijen hebben het gekregen, zij kunnen het zelf beoordelen. Als men het er niet mee eens is, dan is dat zo. Dertien jaar geleden heeft de Partij voor het Noorden dit ook al een keer ingebracht en wij hebben toch helaas gelijk gekregen ten aanzien van de aardbevingen.

En als u niet weet waar het geld heen moet: er komt geen extra geld voor de spoorlijnen en ook niet voor de lijn Stadskanaal-Emmen. Maar misschien zou er een lijn kunnen komen vanaf Veendam richting Delfzijl en door te trekken naar de Eemshaven. Want Veendam is een heel belangrijke doorvoerlocatie voor de Eemshaven, dus dat geld kunnen we daaraan wel goed besteden. Verder aan buslijnen, de Eems-Dollard – daar heb ik het al over gehad –, verbetering van de infrastructuur bij de Ringweg-Zuid, het laatste stukje verdubbeling van de N33, een glasvezelnet, eventueel een voorfinanciering noodgebouwen voor de scholen in Bedum en de energietransitie. Er zijn genoeg extra gelden te besteden zonder de aardbevingsschade.

Ik heb nog even een vraag over Blauwestad. Er is veel dagrecreatie, maar weinig verblijfsrecreatie. Wordt er ook aan gedacht om hier een bepaalde ontwikkeling voor in gang te zetten? Ik heb veel daarover gehoord in mijn omgeving, ik woon in dat gebied. Waarom is hier geen camping en waarom zijn hier geen chaletparken, bij wijze van spreken? Hoe staat het met de verkoop van de kavels daar op dit moment? Daar ben ik ook heel nieuwsgierig naar.

Dan wil ik het tot slot nog even over stadsvernieuwing hebben. Er is vooral sprake van investeringen in Delfzijl, Winschoten en Groningen; wij zien daarbij Hoogezand-Sappemeer, Stadskanaal en Veendam niet terug. Gaan die projecten gewoon mee en hebt u daar ook nog extra bedoelingen of plannen mee?

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan schors ik de vergadering tot twee uur. Dan gaan we weer door en dan hebt u tot die tijd om een broodje te eten. Het College kan dan misschien even kijken naar de eigen beantwoording en afstemming.

Ik schors de vergadering.

[Schorsing van 32 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Ik verzoek u uw plaatsen weer in te willen nemen, dan gaan we weer beginnen en wel met de beantwoording van de zijde van het College. De heer Brouns heeft als eerste het woord.

De heer BROUNS (gedeputeerde): De Begroting 2016 ligt nu voor. Er is door verschillende partijen er al op gewezen dat dit een begroting is met redelijk veel ambitie. Het is een begroting waarin het College de aanzet geeft voor wat men de komende vier jaar in deze periode gaat doen als het gaat om leefbaarheid met een forse investering, als het gaat om een accommodatiefonds waar we fors in gaan investeren, als het gaat om de zorg die onze aandacht heeft en ook duurzaamheid, mobiliteit, toerisme en, niet onbelangrijk, werkgelegenheid en werk. Daar wordt een forse inzet op gepleegd, daar wordt veel geld voor vrijgemaakt.

En als ik begin bij die laatste, werk, dan geeft de VVD aan dat dit College 460.000 euro per jaar schrappt, opgeteld over een aantal zaken en die fractie heeft daar kritiek op. Maar dit College investeert in deze vier jaar 80 miljoen euro via innovaties in het MKB, die leiden tot meer werkgelegenheid. Dit College heeft een ondernemersfonds waar nog 25 miljoen euro extra in gaat voor het MKB. Als ik 460.000 euro privé zou kunnen omruilen voor 105 miljoen, dan wist ik wel wat ik

zou doen. Dus dit College enorm in werkgelegenheid en dat is ook werkgelegenheid – en dan kijk ik naar de CDA-fractie, want vandaaruit werd me dit gevraagd – voor minder en laagopgeleiden. Nadrukkelijk juist. In die revolverende fondsen hebben wij als eis aangegeven dat juist die projecten die veel bijdragen aan het creëren van werkgelegenheid, binnen de aanwending van de gelden voor die fondsen voorrang zouden moeten creëren. We hebben ook in de managementovereenkomst met de fondsbeheerder vastgelegd dat wij verwachten dat er minimaal 320 arbeidsplaatsen via dat fonds worden gerealiseerd. En ik zeg daar nadrukkelijk ‘minimaal’ bij, want uiteindelijk is onze inzet nog veel meer, maar we hebben er in ieder geval wel een prestatieafspraken gemaakt. Dus ja, die fondsen worden aangewend voor het doel waarvoor ze bedoeld zijn en dat is het stimuleren van onze ondernemers, zodat er – want daar gaat het uiteindelijk om – werkgelegenheid ontstaat. En dat betekent inkomen, dat betekent perspectief voor onze inwoners en daar gaan wij ons heel hard voor inzetten.

En in dat kader is er ook een aantal opmerkingen gemaakt over dat men her en der nog concrete kengetallen, prestatie-indicatoren en uitgewerkte programma's mist. Dat klopt. Dit College zit er krap een half jaar en na de Voorjaarsnota zijn wij direct begonnen met het opstellen van deze Begroting. De SP heeft een lijst voorgelezen, dat volgens mij nog niet eens uitputtend was; u kunt van dit College, dat er net zit, niet verwachten dat men al zijn beleidsvoornemens al omgezet heeft in concrete notities met de daarbij horende prestatie-indicatoren. Wij zijn wel heel hard op stoom als het gaat om die werkgelegenheid en als het gaat om die economische visie die erachter ligt en hoe we ook die minder hoog opgeleiden toch een toekomstperspectief willen scheppen. We werken op dit moment keihard aan een beleidsnotitie om ook een duidelijke prioriteit te stellen in het hele spectrum aan instrumentarium dat we hebben. En vanzelfsprekend gaat die dan – en dan beantwoord ik de vraag van de Partij van de Arbeid – ook naar uw Staten, zodat u dat kunt beoordelen, zoals het hoort bij elk Collegebeleid dat wij maken. Dat leidt dus tot een voordracht, zodat u kunt beoordelen of onze inzet en de daarbij horende middelen op een goede manier worden aangewend. Dat geldt ook voor het Energieprogramma, waar overigens zometeen mijn collega nog wel meer over zal zeggen. Maar ook dat komt dit jaar nog naar uw Staten, zodat u daarover kunt spreken. Dus er wordt door dit College in een heel snel tempo een heleboel zaken in gang gezet. Een aantal zaken is al in uitvoering en een aantal zaken zal u via separate voordrachten gaan bereiken.

Dan was de vraag aan dit College hoe wij ons herinnerd willen worden. Dat is denk ik een terechte vraag, die vraag heb ik mijzelf als gedeputeerde ook al verschillende keren gesteld. Ik beantwoord hem voor mijn economieportefeuille altijd met het antwoord: op het einde wil ik herinnerd worden als iemand die daadwerkelijk ertoe bijgedragen heeft dat meer van onze inwoners werk hebben. En op mijn financiële portefeuille wil ik uiteindelijk herinnerd worden als iemand die goed op de maatschappelijke centjes heeft gepast.

Dat is ook een antwoord richting de PVV. Die fractie heeft een nieuwe prijsvraag uitgeschreven, de Potverteerder van het Jaar. Daar ga ik niet aan meedoen, daar gaat het College ook niet aan meedoen. Dat kan ik u verzekeren, daarvoor hoeft u niet een beroep te doen op individuele partijen: dit College heeft als collectiviteit geen enkele interesse in het winnen van deze prijs. En dat doen we ook niet, want het aanwenden van reserves die leiden tot een forse afname daarvan, heeft te maken met het feit dat wij daadwerkelijk werk willen maken van de ambities die er zijn. Dit zijn projecten die al geruime tijd geleden bedacht zijn, waar geld voor gespaard is en in reserves gezet is. En wij willen die projecten tot uitvoer brengen, onder andere voor mobiliteit. Dus dat die reserves afnemen heeft er alles mee te maken dat wij daadwerkelijk iets willen realiseren voor deze provincie en we het geld dat we daarvoor aan de kant gezet hebben, effectief en efficiënt willen gaan benutten. Ook ten aanzien van het weerstandsvermogen is het niet een of andere boekhoudkundige truc. Dat wij de ratio van 1,4 naar 1,0 brengen heeft er alles mee te maken dat wij tegelijkertijd een operatie hebben lopen waarin we minder geld eenmalig via subsidies in de samenleving willen investeren, maar dat wederkerig willen doen door met revolverende fondsen te werken. Dan wordt dat geld uiteindelijk ook weer terugbetaald en kunnen we dat opnieuw ten dienste van onze samenleving aanwenden. Voor die revolverende fondsen hanteren wij een risicopercentage van 20, dat we toevoegen aan het weerstandsvermogen. Dat is echt aanzienlijk. Dus daar waar wij aan de ene kant de ratio verlagen, gaan we aan de andere kant haar juist ophogen in absolute getallen om ervoor te zorgen dat we de risico's kunnen afdekken.

En daar zit ook de verklaring in voor de dekking van een deel van onze ambities, namelijk door reserves te laten vrijvallen. GroenLinks zei dat eigenlijk wel heel mooi, namelijk reserves 'die geen actueel doel meer dienen'. Want dat is namelijk exact wat het geval is. Er zitten balansposten bij die al tien jaar lang in een potje zitten waar helemaal niets mee is gebeurd. Groninger Belang vroeg wat dat dan zegt over het voorgaande begrotingsjaar en de begroting zelf. Ik denk dat dat een terechte vraag is. Hoe kan het zijn dat er zoveel potjes nog apart staan voor projecten die allang zijn

afgerond, al helemaal klaar zijn en waarvan er geen eindafrekeningen meer komen? Terwijl er toch nog steeds geld in die potjes blijkt te zitten voor dat specifieke project dat we allang niet meer hebben? Nou, die hebben we dus laten vrijvallen.

Wat betekent dat dan voor de ambities na deze Collegeperiode? Allereerst denk ik dat het aan het volgende College is om zijn eigen ambities ten aanzien van nieuw beleid te bepalen. Dus u moet denk ik niet aan dit College vragen om buiten zijn periode ook alvast nieuw beleid te formuleren. Waar heeft een toekomstig College dan wel geld voor nieuw beleid? Ja, want een deel zetten we aan met revolverende fondsen, dus dat is geld dat beschikbaar blijft voor investeringen in onze samenleving. En voor een deel creëren wij eenmalige impulsen en dan denk ik bijvoorbeeld aan het Leefbaarheidsfonds – die een dusdanig structurele impact op onze samenleving moeten hebben dat je dat niet iedere Collegeperiode moet herhalen. Dat moet je gewoon effectief en efficiënt inzetten om de structuur van onze samenleving te verbeteren.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik heb een tweetal vragen. Die potjes worden verteerd, maar komen er nu ook nieuwe potjes? Want in de toekomst zullen ook potjes verteerd en reserves gecreëerd moeten worden. Hoe staat u daartegenover? Wordt daar ook rekening mee gehouden? Dat vraag ik mij dan af.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Dat is een terechte vraag. Met dat onderdeel van mijn antwoord over goed op de centjes passen was ik nog niet gekomen. Maar ja, er wordt rekening mee gehouden: wij hebben nadrukkelijk als uitgangspunt – dat is ook in deze Begroting verankerd, net zoals dat in het Collegeakkoord staat – dat wij het stamkapitaal niet aantasten. En wij hebben met elkaar de afspraak gemaakt – overigens, in het verleden hadden wij die afspraak ook al – dat rendement op ons stamkapitaal wordt gestort in een reserveringsfonds om ook na 2020 weer gelden beschikbaar te hebben om weer te kunnen investeren in die samenleving. Dus ja, we zijn ook nu weer aan het sparen voor de toekomst na ons.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Dan heb ik nog een vraag en ik heb dat ook al eerder in commissies geuit. Er worden ook via het revolverende fonds een aantal duurzaamheidsprojecten, waar wij weinig vertrouwen in hebben en waarvan in de praktijk ook blijkt dat dat geld weg is. In hoeverre speelt dat nog een rol? Want ik neem aan dat u weet dat het geld van die duurzaamheidsprojecten die ook nu weer gesteund gaan worden – dat moet u ook weten, u weet dat net zo goed als ik – nooit terug zal komen. Als u dat uitdrukt in een verantwoord percentage, hoeveel geld gaat er weg uit dit soort projecten? Want dat geld zal niet terugkomen. Dat staat buiten kijf.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Als het gaat om het Energietransitiefonds – want daar duidt de heer Van Kesteren op – dan is dat een beperkt bedrag in relatie tot de totale hoeveelheid middelen die wij in deze Collegeperiode gaan inzetten. Ik wil er overigens nadrukkelijk op wijzen dat een energieprogramma niet alleen maar energietransitie inhoudt maar net zo hard werkgelegenheid. Ik weet dat de PVV sceptisch is ten aanzien van een aantal instrumenten bij de energietransitie. Daar verschillen wij gewoon met elkaar over van mening.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik hoorde de gedeputeerde vlak hiervóór aangeven dat met name uit de pot leefbaarheidsmiddelen structurele oplossingen komen en dat dat ook extra werk betekent. Nu wil ik u vragen: hoe kijkt u ernaar dat er net een onderzoek is geweest dat aangeeft dat van 15 miljoen van 22 miljoen aan leefbaarheidsmiddelen verdwenen is in rapporten en niet in stenen en harde maatregelen? Dus hoe kunt u hier nu zeggen dat dit structurele oplossingen gaat bieden, terwijl we die gegevens net op tafel hebben liggen sinds een week?

De heer BROUNS (gedeputeerde): Ja, ik kan alleen maar constateren dat dat gebeurd is. Daar hebben wij ook kennis van genomen en ik kan alleen maar aangeven dat wij de ambitie hebben om het te laten neerdalen in de samenleving en niet in rapporten.

Mevrouw WULFSE (VVD): Maar ik lees dat het College aangeeft op vragen over hoe u dat gaat veranderen dat u er geen druk op gaat zetten, maar u alleen gaat voor behoud van voorzieningen. Dus ik zie dan zo'n structurele omslag nog niet. Kunt u daar misschien iets meer van duiden?

De heer BROUNS (gedeputeerde): Nou, ik denk dat collega Eikenaar misschien iets kan zeggen over het inhoudelijk duiden van voorstellen. In algemene zin kan ik dat nu wel doen en dat is dat wij heel nadrukkelijk de invalshoek gekozen hebben dat wij samen met maatschappelijke partners en samen

met gemeenten – breed op alle beleidsvelden, dus ook de leefbaarheid – gaan kijken waar die bijdrage is. En dat u sceptisch bent over de kwaliteit van die maatschappelijke partners en andere overheden, dan is dat aan u. Dat deel ik niet, ik denk dat wij zeer wel in staat zijn om in goed overleg die maatregelen te treffen en die voorzieningen in stand te houden die structureel bijdragen aan de leefbaarheid in onze provincie: dat vertrouwen heb ik in onze partners.

Mevrouw WULFSE (VVD): Dan kan ik alleen maar constateren dat het College de uitslag van twee belangrijke rapporten ontkent – ten eerste dat van de commissie-Jansen en ten tweede dat van de Noordelijke Rekenkamer – waarin wordt gesteld dat het aan structurele samenwerkingen in Oost-Groningen het een en ander ontbreekt.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Ik concludeer in ieder geval dat het vorige College heeft laten zien – want dat geven die rapporten aan – dat er een andere aanpak nodig is. En voor die andere aanpak heeft dit College gekozen en daar gaan wij hard mee aan de slag.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ik heb toch nog een vraag over die duurzaamheidsprojecten. Natuurlijk genereren die werkgelegenheid en het siert het College ook dat men daarop inzet. Maar zou het College dan niet beter een andere keuze kunnen maken? Want de werkgelegenheid in die duurzaamheidsprojecten, die toch doodbloeden en niet verdergaan, zal ook weer verdwijnen daardoor. Is het daarom niet beter om dan toch via die revolverende fondsen in te zetten op projecten die structurele werkgelegenheid creëren in plaats van alleen maar gedurende de tijd dat die subsidie-c.q. geldstroom uit die revolverende fondsen komt? Werkgelegenheid moet ook in benen gezet worden en ik vraag me af of dat bij die duurzaamheidsprojecten gebeurt.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Zonder in detail te willen treden en voor gedeputeerde Homan met mijn voeten alvast alle aarde weg te willen trappen, neem ik even een windmolenpark op zee. Dat wordt gebouwd voor 20 à 25 jaar. Dat moet onderhouden worden, dat levert heel veel onderhoudsmonteurs werk op. Dat zijn allemaal mensen die van middelbare scholen en het MBO komen, die u een warm hart toedraagt. Dus ik denk dat dat soort projecten wel dégelijk structureel van belang zijn voor onze Groningse economie.

Ik ga dan nu ook wat meer op de detailvragen in, nu ik het grotere beeld geschetst heb. Dan was er vanuit D66 de vraag: vergeet u de Groninger Messe niet? Nee, dat doen we niet. Wij zijn met die Groninger Messe aan de slag gegaan in die zin dat wij op dit moment er actief mee bezig zijn om de stakeholders die daar iets in zouden kunnen betekenen, te raadplegen over of daar behoefte aan is en zo ja, hoe we dat dan zouden kunnen opzetten. Dus die inventarisatie is, zoals wij u hebben toegezegd, inmiddels daadwerkelijk ook opgestart.

Het programma Beter Geregeld. De VVD vroeg daarbij naar deregulering. Dat programma heet nu 'Beter Geregeld', het is een integraal programma inderdaad binnen onze provincie. Op dit moment is het een van de prioriteiten in onze subsidiedienstverlening, want het is toch gebleken dat deze versnipperd in het huis plaatsvindt, dat de gebruikers van de regelingen vaak niet weten waar ze terecht moeten komen en dan ook niet verder geholpen worden als ze de verkeerde weg gekozen hebben teneinde op het goede pad te komen in het huis. Dat wordt nu opgepakt binnen dit programma en er wordt nadrukkelijk naar gekeken. De vraag van de VVD was: wilt u ons van de voortgang op de hoogte houden? Vanzelfsprekend, dat beschouw ik ook als mijn taak, dus wij zullen u van het programma Beter Geregeld zeker op de hoogte houden.

Dan was er nog de vraag vanuit onder andere de PVV om te kijken of wij de opcenten niet zouden kunnen verhogen. Dat is natuurlijk uiteindelijk aan uw Staten. Wij hebben ervoor gekozen om dat niet te doen, we hebben een indexering toegepast. We hebben dat ook voor vorig jaar netjes gecorrigeerd, dus dat betekent dat we over vorig jaar 0,6 verlagen waardoor de indexering niet meer op 0,5 uitkomt. Voor uw beeld: dan hebben we het over gemiddeld genoeg 1 euro 20 per jaar per auto. Maar zouden wij dat niet doen, dan zou het structurele effect daarvan zijn dat wij in 2019 2,2 miljoen euro aan inkomsten mislopen voor deze provincie. Dus dat geef ik de Staten in ieder geval ter overweging mee en u zult begrijpen dat het College ervoor kiest om die indexering, net zoals dat al heel lang gebruikelijk is in deze provincie, door te zetten.

Dan had ik een vraag over de Noordelijke Rekenkamer, waarbij terecht werd opgemerkt dat de Noordelijke Rekenkamer van de Staten is. Wij hebben met het bevroren van de accressen inzake alle gemeenschappelijke regelingen, uitgezonderd de Omgevingsdienst Groningen, op de nullijn gezet. Met de Omgevingsdienst hebben we dat niet gedaan, omdat dat een organisatie in opbouw is. Dus dat is een bewuste keuze geweest. We doen het in de tijd ook pas in 2018, dus we geven ook ruimte voor een overgang. En mocht de Staten ten aanzien van de Noordelijke Rekenkamer anders

besluiten, dan is dat natuurlijk aan de Staten zelf. Het structurele beslag dat dat met zich meebrengt is 18.500 euro. Ik wil er wel op wijzen dat de Noordelijke Rekenkamer in 2013 een positief saldo had van 42.318 euro en dat de Rekenkamer in 2014 weliswaar een negatief saldo had van 3.659 euro, maar dat komt door een eenmalige uitgave van 24.000 euro in verband met een verhuizing en als gevolg daarvan nieuwe ICT-voorzieningen die noodzakelijk waren. Anders had de Rekenkamer over 2014 een positief saldo van 20.000 euro gehad. Dus dat wil ik u dan in die overweging in ieder geval ook nog meegeven.

Dan het Milieuverplaatsingsfonds waarvoor vanuit de VVD aandacht is gevraagd. Dat zit ook in ons Collegeprogramma: daar is een afspraak over gemaakt die ook in deze Begroting staat. Dat is namelijk dat als het flexibel budget door meevallers boven de 2 miljoen uitstijgt, 50 procent van die meevallers naar de provinciale cofinanciering gaat. Dat doen wij omdat daar in de vorige Collegeperiode een paar stevige uitnames plaats hebben gevonden, waardoor wij de Europese programma's niet volledig kunnen meefinancieren. Dat willen wij dus herstellen. En de andere 50 procent gaan naar een aantal ambities, waaronder dat Milieuverplaatsingsfonds. Dus wij gaan uiteindelijk dat fonds uit die meevallers voeden.

Er is al iets gezegd over de septembercirculaire. Overigens wil ik u erop wijzen dat die vorige week is opgesteld, op uw verzoek gisteren nog in het College is geweest en uw kant is uitgegaan. Op dit moment is de begrotingsruimte, het flexibele budget dat wij hebben, 4,57 miljoen euro als we de septembercirculaire verwerkt zouden hebben. We hebben die gegevens aan u gestuurd, wetende dat we die vandaag niet behandeld zouden kunnen worden, maar op uw eigen verzoek hebben we die rekenexercitie nog wel snel gemaakt, zodat u die gegevens beschikbaar had.

Mevrouw WULFSE (VVD): Als ik u dan goed begrijp – even recapitulerend – zegt u: alles wat boven die grens van 2 miljoen uitkomt, willen we aan diverse doelen besteden. Dan is in zoverre aandachtspunt 2 in de voordracht beperkend, omdat daar tussen haakjes die vier doelen. Dus dan zijn die andere doelen uit beeld. Klopt dat?

De heer BROUNS (gedeputeerde): Dat klopt, dit zijn de prioriteiten van dit College. Dat is volstrekt juist.

Ik wil de Staten ten aanzien van dat amendement ook nog meegeven dat zouden zij wél positief staan ten opzichte van dit amendement, dat betekent dat het financiële perspectief van deze provincie met 1.078.000 euro verslechtert per jaar.

Dan was naar aanleiding van de circulaire mij nog de vraag gesteld over of die planning- en controlcyclus voor de Begroting ook in oktober behandeld had kunnen worden. Ik heb met u Staten al afgesproken dat wij naar die planning- en controlcyclus kijken. Dat betreft niet alleen de Begroting, maar ook de Voorjaarsnota en hoe wij u sturing tussentijds via de Integrale Bijstelling kunnen verhogen. Dat betreft ook hoe u de voordracht en de beleidsplannen naast de Begroting en de Jaarrekening kunt leggen en daar de onderlinge verbanden tussen zien. Dus ook daarbij willen wij naar een eenduidige vorm toe, dus daar zijn we mee bezig. Ik heb u toegezegd dat u later dit jaar van ons daartoe een voorstel ontvangt en ik zou dan ook willen voorstellen om het besluit om de Begroting later te behandelen, onderdeel te laten uitmaken van de aanpak van de totale planning- en controlcyclus, die erop gericht is om dat instrument voor de Staten te optimaliseren.

De heer KNEGT (CDA): Meneer Brouns, misschien moet u het nog even duiden. Als wij het amendement van de VVD aannemen, dan boeren we 1.078.000 euro per jaar erop achteruit?

De heer BROUNS (gedeputeerde): Dat is correct.

De heer KNEGT (CDA): Kunt u dan ook zeggen waardoor dat komt?

De heer BROUNS (gedeputeerde): Dat komt door de dekkingsmaatregelen die door de VVD in het amendement zijn voorgesteld.

Mevrouw WULFSE (VVD): Wij hebben drie verschillende mogelijkheden gegeven voor die dekkingsmaatregelen. Dus dan zou ik het College willen vragen om ons – dat kan in latere instantie – daar dan een uitwerking van te geven, hoe u uit die drie verschillende opties de keuze hebt gemaakt om tot deze som te komen.

De heer BROUNS (gedeputeerde): De twee bedragen die u genoemd hebt, de 2 miljoen en de 2.315.060 euro, en die u in feite ongedaan wilt maken en in dat fonds wilt laten neerdalen. En als je dat structureel uitrekent over de periode tot 2019 dan krijgen we een beslag van 1.078.000 euro.

Mevrouw WULFSE (VVD): Voor het gemak bent u ook even vergeten dat daar een dekking tegenover stond die u nu niet noemt. Dus die berekening zou ik graag nog van u ontvangen.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Die dekking van u zou betekenen dat het College zijn ambities op die punten naar beneden zou moeten bijstellen of laten varen. Het College heeft er juist nadrukkelijk voor gekozen om die ambities waar te maken. Dus zullen we het geld ergens anders vandaan moeten halen en dat betekent dat we uiteindelijk ruim 4,3 miljoen moeten ophoesten.

Mevrouw WULFSE (VVD): Even over het laatste: ik meende dat u net aangaf dat er extra ruimte zit boven het flexibel budget en dat daar nog een keuze in is. Dus dat lijkt me een goede reden om die keuze daarin te laten.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Dat klopt, uw Staten kunnen besluiten om bijna 1,1 miljoen per jaar af te romen van het flexibel budget om uw ambitie waar te maken. Het College adviseert deze Staten om dat niet te doen met de motivatie die ik daarvoor gegeven heb.

De heer KNEGT (CDA): Om het dan even helemaal rond te maken: die 1.078.000 euro gaat dan af van die 2 miljoen euro?

De heer BROUNS (gedeputeerde): Dat is correct.

Dan ben ik de PVV nog een antwoord verschuldigd als het gaat om de aanbesteding van de grote projecten. Eigenlijk meer in algemene zin of wij kunnen toezeggen of er ruimte is voor stageplekken, want daar ging die vraag heel specifiek over. Nou, ik kan u zeggen dat wij met bedrijven al in gesprek zijn om in hun aanbestedingen ruimte te scheppen voor stageplaatsen en werkervaringsplekken. Dat is onderdeel van het economisch beleid dat ik wil gaan inzetten om juist over heel de linie de mogelijkheden te creëren voor onze inwoners om weer te participeren in betaalde arbeid. Dus daar zijn we richting de bedrijven al mee bezig. Het is ook zo dat we daar als overheid mee bezig zijn. Een voorbeeld daarvan is de Zuidelijke Ringweg, waar de onderwijsinstellingen, de Stad en de provincie aan het kijken zijn of er een Zuidelijke Ringweg Academie kan komen om gedurende de hele looptijd van dat project stageplaatsen aan te bieden voor scholieren.

Dan was er ook nog een vraag over de banenpool en het UWV. Het UWV heeft al een banenpool, u wilt daar een nadere precisering bij aanbieden. Wat wij in ieder geval kunnen toezeggen is dat wij met het UWV gaan overleggen over hoe dat nu loopt in de praktijk en wat eventueel de verbetermogelijkheden daarin zijn om aan uw wensen dan ook tegemoet te komen.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Allereerst wil ik beginnen bij de VVD-fractie, die zich zorgen maakt over het verdienmodel voor de akkerbouw. In het Collegeprogramma is er inderdaad over gesproken dat wij daarmee willen starten. Het is niet zo dat wij die ambitie hebben laten varen, maar het is wel zo dat wij die ambitie binnen onze reguliere begroting kunnen realiseren. Daar heb ik dus niet extra geld voor nodig, vandaar dat u dit ook niet extra vindt als vraag op de ruimte.

En dan even reagerend op het amendement van de VVD in navolging van collega Brouns. Want u zegt dat u voor de dekking toch maar de middelen voor de ecologische hoofdstructuur pakt. Ik zou uw Staten als argument willen meegeven dat wij een keuze hebben gemaakt als coalitie en als College om een half miljoen te reserveren voor eventueel wat reparatiewerk voor wat rafelranden van de ecologische hoofdstructuur – vanaf nu, denk ik, voor deze Staten het Natuurnetwerk Nederland, want dat is de officiële term. En ik zou u in ieder geval sterk in overweging willen geven om dat niet te doen, omdat onze ambitie daarmee toch wel tenietgedaan wordt.

Dan een opmerking van de fractie van GroenLinks die aandacht vraagt voor natuureducatie. Ik moet zeggen dat ik dat een zeer sympathiek voorstel vind en ik weet ook van initiatieven vanuit Drenthe dat daar met kleine middelen aandacht voor met name de beleving van natuur vergroot wordt. Ik zou de fractie van GroenLinks een toezegging willen doen dat ik in ieder geval kijk binnen mijn programma om daar vorm en inhoud aan te geven.

De Partij voor de Dieren doet een oproep om in ieder geval de bijen niet te vergeten. Nou, dat is in de commissie ook gewisseld en ik heb toen ook tegen de Partij voor de Dieren gezegd dat wij niet voor elke diersoort een apart programma gaan opzetten. Maar ik zeg die fractie toe dat ik morgen, in overleg met de partners toevallig, daar aan tafel ook dit probleem even zal adresseren. Het is niet zo

dat ik daarvoor een grote werkgroep in het leven ga roepen, maar ik ga in elk geval het probleem ook daar nog even neerleggen om te kijken of we daar ook extra aandacht aan kunnen besteden. En dat kan ook binnen het bestaande programma, want wat er de afgelopen twee jaar is opgebouwd wil ik ook graag doorzetten. Dus ook in die zin hebt u van mij een toezegging.

Dan een opmerking van de Partij voor het Noorden over Blauwestad. We hebben dit voorjaar bij het nieuwe beleid in deze Staten afgesproken om Blauwestad in een wat andere *flow* te brengen. Nou, ik kan u melden, dames en heren, dat dat tot een succes leidt. Ik moet zeggen dat mij dat persoonlijk ook wel erg plezierig voorkomt, want om elke keer met een negatieve boodschap naar uw Staten toe te gaan is natuurlijk heel erg vervelend. Ik kan u ook nu melden dat wij voldoen aan de opdracht die u mij hebt gegeven en dat is voldoen aan de Grex en dat betekent dat wij op dit moment keurig netjes in de pas lopen en het aantal verkochte kavels daarmee annex is. Dat betekent niet dat er niet meer in de pijplijn zit, het betekent wel dat er op dit moment ruim twintig opties zijn op kavels. Dus in die zin zal dat niet allemaal leiden tot een succes, maar het geeft wel aan dat er een nieuwe wind waait door Blauwestad. De opmerking ten aanzien van campings en chaletparken is natuurlijk ook iets wat u hebt meegekregen vanuit het nieuwe programma. En als zich daarin iets van een initiatief voordoet, dan zal ik ook daar in ieder geval goed naar kijken.

Dan nog even naar een aantal moties. Er wordt mij in een motie gevraagd om vooral op zoek te gaan naar geschikte landbouwgrond ten behoeve van de Voedselbanken. Dat brengt mij wel een beetje in een lastig parket. Want voldoende landbouwgrond heeft dit College niet, we hebben alleen maar een grondpositie in en rond Blauwestad en voor de rest is dat allemaal gemeentelijk beleid. Dus dat zorgt wel voor een wat lastige manier van optreden. Dus als u mij oproept om daar actief mee om te gaan, dan wordt dat wat lastig. Maar als u mij oproept om toch eens te kijken wat de mogelijkheden zijn om met de gemeenten daar over in gesprek te gaan, dan wil ik u dat wel toezeggen.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Door de SP werd mij een vraag gesteld over de tegemoetkoming studiekosten die afgeschaft wordt, wat mogelijk mensen c.q. jongeren in de problemen brengt bij het volgen van een opleiding. Ik heb daar in de commissie ook op gereageerd en gezegd dat ik ernaar zou kijken wat de consequenties daarvan zouden kunnen zijn en wat wij daarin kunnen betekenen met ons eigen provinciale studiefonds, waar ook de gemeenten in deelnemen. Dus die toezegging had u eigenlijk al binnen.

De Partij voor het Noorden stelde de vraag hoe we het geld dat we uittrekken voor de leefbaarheid, gaan besteden. We zijn op dit moment bezig met het ontwikkelen van een programma, vooral van onderop. De SP heeft eerder een motie ingediend om een meldweek te organiseren: dat zullen we er ook zeker bij betrekken. Maar u koppelde daaraan de vraag of we daarbij nu alleen maar geld gaan besteden aan stedelijke kernen zoals Winschoten en Delfzijl in het verleden. Mijn idee zou zijn: nadrukkelijk niet. Wellicht dat we daar ook geld in steken, maar het is niet zo dat we daar onze pijlen alleen maar op richten. We kijken nadrukkelijk breder, dus ook naar kleinere kernen en ook met nadruk naar het deel om het van onderop te laten organiseren.

Voor wat betreft de gaswinning werden mij behoorlijk wat vragen gesteld. D66 constateerde dat de regelingen die nu ontwikkeld worden door de Nationaal Coördinator, voortdurend onderwerp van discussie zullen blijven. Nou, dat deel ik volkomen: die regelingen worden op dit moment ontwikkeld, we hebben met uw griffie en met u ook de afspraak gemaakt hoe we ervoor kunnen zorgen dat de Staten zo goed mogelijk meegenomen worden en ook zoveel mogelijk inbreng kunnen leveren, zodat er een programma komt te liggen dat gedragen is door u, door mij en door de hele provincie. Dus dat gaan we organiseren, maar tegelijkertijd moet er ook tempo gemaakt worden. Dus er kan wat spanningsveld ontstaan, maar we zullen er alles aan doen om ervoor te zorgen dat u in uw juiste positie terechtkomt.

Dan was er de fractie van Groninger Belang, die voorstelde een fonds te creëren van 4 miljoen euro waarmee we de gedupeerden gaan helpen. Ik zie daar niet zo heel veel in en wel om de volgende reden. Die gaswinning overkomt ons als provincie, die overkomt de inwoners van deze provincie en ik vind nadrukkelijk dat wij de rekening daarvoor niet zouden moeten betalen. Er worden op dit moment regelingen voor ontwikkeld, ik noemde het net al, door de Nationaal Coördinator. Daarvan maakt ook de geschillenregeling deel uit: dat is een wijze voor mensen om hun recht een fatsoenlijke manier te halen en niet te hoge drempels te hebben daarvoor. Die regeling is ook op dit moment in ontwikkeling, ik denk dat als wij een fonds creëren – dat is dan meer de praktische kant van de zaak – dan doen wij er langer over om het te creëren dan dat de Nationaal Coördinator met een regeling komt. Dus ik denk dat mensen meer geholpen zijn met zo'n geschillenregeling dan met dit voorstel.

Dan de waardevermeerderingsregeling, daar heeft Groninger Belang ook een motie over ingediend. En die motie pleit ervoor om die regeling uit te breiden. Nu geldt zij voor een beperkt

gebied waar mensen in aanmerking komen voor 4.000 euro als zij meer dan 1.000 euro schade hebben opgelopen door aardbevingen. Ik ben het daarmee eens, ik vind ook dat die regeling voor iedereen zou moeten gelden die schade heeft, ongeacht waar je woont. Er zit alleen één probleem in: het geld raakt wel op. Ik heb eerder ook al aan de Dialoogtafel gesproken en nagedacht over het uitbreiden van die regeling, maar op het moment dat je de regeling uitbreidt en het geld raakt op, maak je mensen blij met een dooie mus. Dat wil niet zeggen dat die uitbreiding er niet moet komen, maar er moet wel iets gebeuren voordat die uitbreiding er komt: namelijk extra geld. En dat staat ook in uw motie, dus in die zin ondersteunt u mijn verhaal volledig. Ik moet wel zeggen: dat zal denk ik geen gemakkelijke weg zijn. Ik heb hier ook wel in het verleden met de minister over gesproken. Hij sprak badinerend over 'cadeautjes'. Ik vind het nadrukkelijk geen cadeautjes, ik vind nadrukkelijk dat die mensen recht hebben op iets. Maar dat is geen gemakkelijke weg. Uw motie is echter wel een ondersteuning van mijn eerder pleidooi om dat ook te doen en ik ben het daar geheel mee eens.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Blij om dit te horen. Ik weet dat het geen gemakkelijke weg wordt, maar er is nu 83 miljoen gestoken in een organisatie. Dus wat dat betreft zijn er nog mogelijkheden genoeg.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Wij gaan er ons best voor doen, ook richting de Tweede Kamer gaan we pleiten voor uitbreiding van deze mogelijkheden.

Dan kom ik toe aan onderwijs. GroenLinks vroeg mij om natuurbelief onder de aandacht te brengen bij kinderen. Ja, aan de ene kant vind ik dat heel goed, maar hoe ik dat praktisch voor mij moet zien, weet ik niet zo goed. Maar ik hoorde zojuist dat de heer Staghout daar al iets over heeft toegezegd – eenheid van Collegebeleid, dus – en toen zat ik blijkbaar even niet op te letten. Excuus. Dan ben ik er heel enthousiast over.

Ik kom toe aan de moties. Motie nummer 7 is van het CDA en de Partij voor de Dieren. Die gaat over het onderzoek bij dit kleine veld bij Roodehaan/Saaksum en u vraagt mij eigenlijk om daarvoor bij de Kamer te pleiten. Nou, dat wil ik wel doen, maar er zit één tegenstelling in uw motie en dat is *'de Staten van de uitslagen op de hoogte te stellen en deze tevens voor het publiek toegankelijk te maken'*. Als wij via de Tweede Kamer in feite aan het Rijk vragen om deze onderzoeken te doen, dan zullen zij die gegevens openbaar moeten maken: dat kan ik niet doen. Ik ben er wel vóór, als die onderzoeken er komen, dat die gegevens openbaar worden gemaakt. Dat is wat anders. Maar ik kan u niet toezeggen gegevens openbaar te maken die ik niet in mijn bezit kan hebben, mocht het zover komen. Dat ter nuancering van uw motie. Voor de rest is zij wat mij betreft ondersteuning van het beleid. Wij hebben er al eerder over gezegd – en dat staat ook in de motie – dat wij vinden dat de nieuwe activiteiten niet gestart moeten worden en dat gaat ook specifiek over dit veld.

Dan de motie van de Partij voor het Noorden en de PVV, nummer 8, over fiscaalvriendelijke zones en pendeldiensten. Voor fiscaalvriendelijke zones willen we ons graag inzetten. Dat is wat anders dan bij pendeldiensten: dat vind ik echt een gemeentelijke taak. Op het moment dat wij ons echt op dit pad gaan begeven, dan begeven wij ons echt op gemeentelijk beleidsniveau en dan is het, ben ik bang, het einde zoek. Want met op het gebied van het mensen op praktische wijze aan werk helpen of zoeken is de gemeente al heel veel bezig en dan kunnen we ons uiteraard volledig in mengen. Maar dan kunnen we onszelf misschien wel beter tot gemeente verklaren, dus ik ben daar een beetje terughoudend in.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Nog even een vraag. Ik had dat even gevolgd, ik had begrepen dat een aantal gemeenten in dat kader om een soort voorfinanciering gevraagd had. En dat verzoek was ambtelijk door de provincie afgewezen. Dat verbaasde mij hogelijk, want voorfinanciering is wat anders dan directe financiering, dus dan denk ik dat je daarin ook wel wat socialer kunt opstellen op zo'n moment. Want dat vraagt nogal wat. Dit gaat om een doelgroep: dit gaat om het MKB met zoveel miljoenen in die revolverende potten. Dit gaat over een club mensen die laagopgeleid is – met alle respect –, die daar aan het werk kunnen: nou, dat is ons wel heel veel gelegen om daar wat voor te regelen. Ik weet niet of u in die bevoegdheden zou kunnen treden, maar misschien zou u nog eens een keer goed kunnen kijken wat u eraan zou kunnen doen? Want het is toch wel heel belangrijk, dacht ik zo.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): U doelt volgens mij op de gemeente Oldambt die dit had. U hebt daar volgens mij ook wel eerder wat vragen over gesteld en toen heb ik het antwoord dat ik net gaf, eigenlijk ook al gegeven. Ja, het is een heel sympathiek idee, ik ben dat helemaal met u eens. Alleen, er zijn in de provincie heel veel sympathieke ideeën en zaken die gemeenten uitvoeren en die kunnen wij simpelweg niet allemaal financieren. We hebben allerlei programma's om mensen aan het werk te

helpen en ze te helpen bij scholing enzovoort, enzovoort. Maar om nu heel specifieke dingen die gemeenten individueel doen en die echt tot de taken van gemeente behoren, over te nemen: dan komen er binnenkort honderd verzoeken met honderd goede ideeën. Maar daar komen we niet verder mee. Dus ik wil me niet op die weg begeven, want dat is volgens mij een eindeloze weg waar we niet meer uit komen.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Oké, maar dan een vraag voor de voorfinanciering als dat actueel is: zou dat dan wél kunnen?

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Het antwoord daarop komt op hetzelfde neer.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Dan had ik nog even een andere vraag. Ik had hier nog een motie liggen van 24 juni 2015 over het aparte aardgasfonds. Wij hadden daar nog een meningsverschil over met de gedeputeerde, want wij zeiden dat het hierbij niet om reguliere potten ging. Wij willen een extra fonds hebben – Groninger Belang heeft de motie ook mede ondertekend – om ten aanzien van de leefbaarheid en de imagoschade Groningen een impuls te geven. Er was wat spraakverwarring over, ik heb daarom een schriftelijke motivatie geschreven en ik ben daarnet ook alweer over begonnen. Ik weet dat het geen sympathieke motie is, ik heb zo'n idee dat deze niet breed gedragen wordt en Groninger Belang en onze fractie met z'n tweeën blijven. Maar wij willen toch een signaal afgeven, dus gaan de motie toch indienen om in stemming te brengen. En dan zullen wij over zo'n tien jaar – bij leven en welzijn – nog weleens even kijken of we hier dan weer op terugkomen. Want wij hebben tien jaar geleden ook ooit een motie ingediend over bevingsschade en achteraf is dat jammer genoeg uitgekomen. We dienen de motie dus wel in en brengen haar wel in stemming – dit even ter verduidelijking.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Welk nummer was dat ook alweer?

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ik wachtte ermee tot de tweede termijn, had ik de voorzitter ook aangegeven. Het is de motie met nummer 7, die bij de Algemene Beschouwingen is ingediend en daarna is aangehouden.

De VOORZITTER: Oké, als u de motie in stemming wilt brengen, dan lijkt het me verstandig dat we haar nog even ronddelen nu. Dat regelen wij dan wel even.

Dat is dan een op 24 juni 2015 aangehouden motie met nummer 7, getiteld 'Aardgasfonds Groningen', ingediend door de fractie van de Partij voor het Noorden, mede namens de fractie van Groninger Belang:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- gaswinning leidt tot aardbevingen, bodemdaling en imagoschade voor de provincie Groningen;
- de provincie Groningen al 55 jaar loyaal meewerkt aan de aardgaswinning;
- de provincie Groningen vooral de lasten van de aardgaswinning heeft ondervonden;
- de provincie Groningen niet of nauwelijks profiteert van de aardgaswinning;

Overwegende dat

- het gemiddelde inkomen in de provincie Groningen laag is, gemeten aan landelijke maatstaven, en de werkloosheid hoog;
- de gevolgen van de aardgaswinning op langere termijn volstrekt onduidelijk zijn;
- duurzame en grote investeringen nodig zijn om de provincie Groningen verder te ontwikkelen en het imago te verbeteren, teneinde de welvaart ook hier te laten toenemen;

Roepen het College op om

1. te pleiten voor een duurzaam aardgas(ontwikkelings)fonds exclusief voor Groningen van ten minste 5 miljard euro ter compensatie van de winning van de afgelopen decennia en vanaf 1 januari 2016 10 procent van de totale gasinkomsten van het Groningen-veld;
2. de minister van Economische Zaken op de hoogte te brengen van dit besluit van Provinciale Staten, evenals Rijkscoördinator Hans Alders;

En gaan over tot de orde van de dag!

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Ik kan me de motie ook nog wel herinneren. Ik zou het eerlijk gezegd niet een onsympathieke motie willen noemen – zoals ik haar net zelf noemde. Maar ik ben het er niet mee eens, dat is wel juist en dat heeft de volgende reden. Ik vind dat je er beter voor kunt

zorgen dat je om specifieke investeringen vraagt. Bijvoorbeeld wat wij van het Rijk vragen is investeren in de energiezuinigheid van woningen op het moment dat je toch al bezig gaat met het versterken van woningen. Dat is een specifiek doel dan te zeggen: 'geeft u ons heel veel geld'. Dat zie ik er niet van komen. Dat zie ik er écht niet van komen. Dus we kunnen veel beter vragen – het gaat ook om die waardevermeerderingsregeling – om ervoor te zorgen dat de mensen in dit gebied op die manier gecompenseerd worden met praktische zaken waar ze wat aan hebben, in plaats van een geldbedrag te vragen dat eigenlijk feitelijk uit de lucht gegrepen is.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ja, even heel kort nog. Ik had daarbij ook een aantal voorbeelden genoemd. Ik weet ook dat het wel heel kort door de bocht is. Ik ben misschien ook wel visionair, dat zou misschien ook wel een keer uitkomen. Maar het triggerde mij een beetje, want de vorige keer zei u ook dat het gasbesluit nog niet was genomen door minister Kamp. Nou, wij denken samen met Groninger Belang ook dat die 33 miljard kuub gaswinning per jaar een hard gegeven is geworden. Dus toen begon het bij mij alweer te kriebelen, toen dacht ik: dat wordt die 15 miljard op jaarbasis die zij weer extra verdienen, weer binnengehaald. En wij vroegen maar 1 procent van die 55 jaar dat er aardgas gewonnen is, dus vandaar onze motivatie en vandaar dat u mij even triggerde. U zei dat er nog niets definitiefs is besloten en ik begrijp uw opmerking, hoor, ik val u daarop ook niet aan. Maar wij zijn bang dat het toch die 33 miljard gaat worden en dat zou ons toch wel heel erg zwaar op de maag gaan liggen.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Als dat zo is, dan ligt dat mij ook zwaar op de maag. Maar ik heb het hoofd nog niet in de schoot gelegd eerlijk gezegd.

Dan kom ik op motie 11. Die is tweeledig: enerzijds om de kosten die wij als provincie maken op het gebied van aardgaswinning en aardbevingen inzichtelijk te maken. Wij zijn bereid om alles inzichtelijk te maken. Alleen, om dat op zo'n gedetailleerd niveau te doen: dan denk ik dat u beter een van de ambtenaren kunt bellen. Die zijn altijd bereid om u inzicht te geven in heel specifieke zaken, dat is ook helemaal geen probleem. Maar om dat in een begroting en een meerjarenraming zó specifiek en zó gedetailleerd te zetten, dan zijn er wel meer dingen die we zó specifiek en gedetailleerd daarin moeten noemen en dan wordt het wel een héél, héél dik telefoonboek. En het is al zo dik, dus laten we het niet nog dikker maken.

Het tweede punt betreft iets anders en dat maakt de motie ook gedeeltelijk overbodig, namelijk om de kosten die wij als provincie maken voor aardgaswinning en aardbevingen te declareren bij het Rijk. Daar ben ik het geheel mee eens. Want als wij die kosten op ons gaan nemen, dan betaalt uiteindelijk de inwoner van Groningen links- of rechtsom de rekening: óf omdat we een hogere belasting moeten heffen ofwel omdat we dingen niet kunnen doen die we eigenlijk wél zouden willen doen. In die zin bent u ook wel op uw wenken bediend, want die declaratie is deze zomer al de deur uitgegaan en wij hebben als provincie op dit moment een bedrag van 1,4 miljoen staan waarvan wij denken dat we dat zouden moeten krijgen van het Rijk. En daar vindt op dit moment overleg over plaats, dus in die zin is dit eigenlijk al gedaan voordat u erom vroeg.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Ja, wij hebben dat in de motie gevraagd. We zijn er even ingedoken en wij zien ook wel dat het geen onwelwillendheid is van het College. Maar wij konden niet alle cijfers op een rijtje krijgen: 6,5 ton naar de toekomst, 2 ton van de Dialoogtafel en ook nog juridische kosten. Zou u dat ook eens apart kunnen laten zien aan de Staten hoe die geldstromen ongeveer in elkaar zitten?

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Nou, nogmaals: als u het zo gedetailleerd wilt, dan lijkt me het verstandig dat u gewoon even contact opneemt met de ambtelijke organisatie. Die is ongetwijfeld bereid om u een mailtje te sturen met de iets meer gespecificeerde bedragen dan die nu opgenomen zijn. En als u daar dan nog vragen over hebt, dan kunt u die altijd stellen.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Nou ja, de motie is ingediend, dus ik zie wel hoe daar in de Staten op gereageerd wordt zometeen.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Zeker, u kunt deze handhaven als u dat wilt.

Dan kom ik bij het laatste punt dat voor mij bestemd is. Dat gaat om het amendement dat onder andere door de SP, de PvdA en nog een aantal partijen is ingediend. Zij vragen om 30.000 euro en 10.000 euro voor de gezamenlijke Voedselbanken respectievelijk Kledingbanken ter beschikking te stellen om hun logistieke kosten te dekken. Ik begrijp die wens: de armoede in Groningen is groot, dus de beoordeling daarvan laat ik ook aan uw Staten.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Laat ik beginnen met wat meer duidelijkheid te geven over de bezuinigingen op het regionaal spoor. Ik geloof dat alle fracties mij daar vragen over gesteld hebben. Heel specifiek was dat de fractie van het CDA. Het lijkt me dus goed dat ik eerst daarop inga voor ik op wat specifiekere vragen inga, die door de verschillende fracties apart zijn gesteld.

Het is denk ik goed om te weten dat in de discussie zoals die nu in de krant gevoerd wordt, in feite twee discussies door elkaar heen lopen. In de eerste plaats vindt er een discussie plaats over hoe ProRail zou moeten omgaan met het tekort dat naar buiten gekomen is van 475 miljoen en aan de andere kant is er vorige week met Prinsjesdag ook de herijking van het ministerie van I&M naar buiten gekomen over waar men de komende tijd geld gaat investeren in het spoor. En die twee discussies lijken nu met elkaar verweven te worden en ik denk dat het goed is te realiseren dat ze los van elkaar staan.

In de eerste plaats misschien even wat over die herijking van het spoor. Er is van tevoren aangegeven door het ministerie dat er waarschijnlijk maar een beperkt bedrag beschikbaar zou zijn voor die herijking. Het bedrag dat toen genoemd was, lag ergens tussen 0 en 300 miljoen euro en mede om die redenen is aan ons als provincies gevraagd om zeer scherp te zijn wat wij daar ook indienen als mogelijke projecten voor die herijking. We moesten dus niet een wensenlijstje indienen, maar zelf een prioritering aangeven wat wij nu écht belangrijk vinden om voor de komende tijd daar ook op in te zetten. Dat leverde uiteindelijk alles bij elkaar opgeteld nog steeds wel een lijstje van meer dan 4 miljard op. Hoewel beperkt wisten we eigenlijk allen van tevoren al wel dat er een hoop partijen teleurgesteld zouden gaan worden, want zelfs als die volledige 300 miljoen zou zijn gekomen, dan nóg zouden we het vragenlijstje bij lange na niet hebben kunnen uitputten. Wij hebben als Noord-Nederland – en als Groningen – toen aangegeven dat wij graag twee projecten in aanmerking zouden willen laten komen voor die herijking: dat is de nieuwbouw van het station in Hoogkerk in relatie tot de extra sneldienst die er gaat komen tussen Groningen en Leeuwarden en daarnaast de elektrificatie van het tracé Leeuwarden-Groningen-Leer. Andere provincies hebben daarin vergelijkbare scherpe discussies over gevoerd en hebben daar ook lijstjes van ingediend. En ook NS – het was van tevoren ook bekend dat deze organisatie daar een lijstje van zou indienen – heeft daar suggesties voor gedaan.

Als je dan nu kijkt wat er nu uiteindelijk uit die herijking gekomen is, dan blijkt dat het niet het bedrag van 300 miljoen is, maar 167 miljoen dat beschikbaar is voor die herijking. En dan moet je, als je naar dat lijstje kijkt, constateren – daarin geef ik een aantal partijen nadrukkelijk wel gelijk – dat het nationale spoor daar een meer dan evenredige aandacht in krijgt ten opzichte van het regionale spoor. Tegelijkertijd is het zo dat er in die herijking middelen vrijgemaakt worden voor het nieuwe station en daarmee ook onze inzet om te kijken of wij het station in Hoogkerk gefinancierd zouden kunnen krijgen, buitengewoon kansrijk is geworden om daar ook geld voor te krijgen. Dus in ieder geval een van de twee projecten waar wij ingezet op hebben, lijkt ook met deze herijking mogelijk te worden.

Het tweede daarin is dat de elektrificatie van het spoor Leeuwarden-Groningen-Leer voor ons natuurlijk van enorm belang is, ook straks bij de spoorlijn richting Bremen. Die elektrificatie heeft weliswaar geen geld gekregen in deze herijking, maar wel een onderzoeksbudget gekregen van I&M om dat plan verder uit te werken. En met de toekenning van dat geld – dat is maar in een aantal projecten gebeurd – mogen wij, zo heb ik van het ministerie begrepen, constateren dat het daarmee ook als een goed en verstandig project is aangemerkt, maar vanwege geldgebrek kan dat op dit moment niet gehonoreerd worden. Wij staan daarmee vooraan in de rij op het moment dat er, bijvoorbeeld als gevolg van meevallers bij Dijsselbloem of bij een kabinetswisseling, opnieuw geld beschikbaar zou zijn en dan zijn, zo heeft I&M ons bevestigd, projecten die nu een onderzoeksbudget krijgen, de eerste die daarvoor in aanmerking komen. Ik denk dat het even goed is om dat voor ons zelf te realiseren, namelijk dat wij als je kijkt naar onze inzet, weliswaar niet alles gekregen hebben wat wij gewild hadden, maar het tegelijkertijd ook niet zo is dat wij helemaal buiten de boot vallen. Helemaal omdat wij denk ik onszelf bewust moeten zijn van het feit dat wij de komende jaren, mede dankzij een investering van I&M, op het spoor al grote investeringen doen: zowel als het gaat om de spoorlijn van Groningen naar Bremen als daar waar het gaat om de spoorlijn van Veendam naar Stadskanaal, het tracé Eemshaven-Roodeschool en de extra sneldienst naar Leeuwarden, wordt daar de komende jaren nadrukkelijk in geïnvesteerd. Dus het is niet zo dat onze investeringsagenda nu uitgeput is of wij nu geen investering meer kunnen doen in het spoor. Het is alleen zo dat wij de slag die wij graag, vooruitlopend op de uiteindelijke realisatie van Groningen-Bremen, hadden willen doen waar het gaat om de elektrificatie van Leeuwarden-Groningen-Leer, op dit moment nog niet kunnen doen. En natuurlijk vind ik dat jammer, natuurlijk had ik graag gezien dat het zo zou zijn.

Natuurlijk had ik ook graag gezien in de discussie met mijn collega's in de rest van Nederland dat die verdeling tussen wat de NS en wat het regionaal spoor krijgt, anders zou zijn. Daarover zal ook

zeker nog op de landelijke spoortafels het debat met het ministerie verder gevoerd worden. Want ik denk dat het wel goed is om ook hier nog eens uit te spreken dat het wel zo is dat als je kijkt naar hoe er in landelijk omgegaan wordt met de investeringen in het regionaal spoor en de wijze waarop de regio's zelf daar verantwoordelijk voor vragen met eigen geld, er wel een scheefgroei aan het ontstaan is tussen hoe we in Nederland omgaan met het regionaal versus het landelijk spoor. Nou, die discussie zal ik ook de komende tijd, samen met mijn collega's van de andere provincies – daar waar regionaal spoor is – blijven voeren met het ministerie. Maar dat is wel de inzet waarop wij nu zitten en ik denk ook dat wij moeten constateren dat in ieder geval geen sprake is van een bezuiniging in die zin op onze regionale inzet.

De heer KNEGT (CDA): Dus de portée van uw verhaal is: het raakt ook nergens.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Op dit moment niet anders dan dat wij nu niet kunnen doorgaan met de voortvarendheid die wij graag hadden willen doorzetten met de elektrificatie van Leeuwarden-Groningen-Leer. Daar is dus het geld niet voor, maar het is niet zo dat er spoorlijnen op dit moment buiten de boot vallen waar we al mee aan de slag zijn.

De heer KNEGT (CDA): Nou, dat is hartstikke goed nieuws. Dank u wel.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Ja. Maar voor we het nu al 'goed nieuws' verklaren, moeten we die tweede discussie ook even scherp hebben staan en dat is de discussie over de tekorten bij ProRail. Ook daar moeten we denk ik even goed realiseren in welke context die discussie plaatsvindt. Naar ik begrepen heb van ProRail – zo hebben zij mij dat uitgelegd – is het feit dat er eigenlijk altijd verschil is tussen de ramingen die ProRail hanteert en daar ook zijn plan van aanpak op maakt en de budgetten die zij krijgen. Daar zit dus eigenlijk altijd een gat tussen. Dat schijnt ook al jarenlang zo te zijn en leidt elk jaar tot een onderlinge discussie tussen I&M en ProRail om dat op te lossen. Nou, om welke reden dan ook – daar wil ik me niet inmengen, dat mag vooral de Tweede Kamer gaan beoordelen – is voor de komende tien jaar dat probleem nog steeds niet opgelost. En voor de komende tien jaar leidt dat tot een tekort van 475 miljoen. Ten aanzien van dat tekort heeft ProRail nu een extern bureau, PricewaterhouseCoopers, gevraagd hoe je daar nu mee zou kunnen omgaan en in welke programma's of op andere manieren je daar een oplossing voor zou kunnen vinden. In dat rapport wordt een groot aantal maatregelen genoemd op basis waarvan ProRail daar dan in de discussie mee zou kunnen omgaan.

En een van de maatregelen die in dat rapport staat is bezuinigen op het onderhoud van het regionaal spoor. Zoals gezegd: dat is een van de maatregelen in een adviesrapport aan ProRail om te kijken hoe men daarmee kan omgaan. Dus zoals u kunt voorstellen is daar wat ons betreft nog lang niet het laatste woord over gevoerd: dat is ook zeker niet de oplossingsrichting waarin ProRail mag gaan kijken en denken als het gaat om het oplossen van deze structurele discussie die men voert met I&M. En die moet ook vooral bij I&M gevoerd worden door ProRail, maar daarbij kan het niet zo zijn dat de last daarvan opnieuw bij het regionaal spoor neerdaalt. We hebben in het verleden natuurlijk gezien, zowel bij de rode diesel als bij de gebruikersvergoeding, dat de neiging er nogal is om het op die manier weg te schuiven, maar ook daarover zijn wij in IPO-verband nadrukkelijk in gesprek met de partijen die daarbij betrokken zijn. Maar ook in dat verband moeten wij constateren dat wij met de situatie te maken hebben dat men bijvoorbeeld in de Randstad bijna geen geld steekt in het eigen spoor, want daar ligt eigenlijk alleen maar NS-spoor. Bij ons is dat anders, dus daar zitten ook wel verschillende belangen in.

De heer KNEGT (CDA): Maar als je 475 miljoen over tien jaar beschouwt, dan gaat het om bijna 50 miljoen per jaar dat ProRail tekort heeft voor het regionaal spoor. Nou, dan schrappen ze toch ergens anders een lijntje in de Randstad?

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Geheid dat er in het rapport van PricewaterhouseCoopers een tig aantal maatregelen staat en misschien dat deze die u nu inbrengt daar ook wel in staat. Zoals gezegd: dit schijnt een jaarlijks terugkerende discussie te zijn tussen I&M en ProRail die nu naar buiten komt. Eigenlijk in alle eerlijkheid: het zal me werkelijk worst wezen hoe zij dat oplossen, als ze dat maar niet op 'mijn' spoor oplossen. Ik wil het daarom eigenlijk voorlopig en vooralsnog dat het probleem laten zijn van I&M en ProRail en daar ook vooral de Tweede Kamer een rol in laten spelen. Wij zullen daarin nadrukkelijk aangeven waarom wij vinden dat deze last nu niet bij ons zou mogen landen. Het feit dat wij als regionale partijen met een eigen positie in het regionaal spoor eigenlijk altijd al eigen geld steken in investeringen in ons spoor – dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Regio West, waar

dat niet gebeurt – houdt volgens mij belangrijke argumenten in waarom dit niet bij ons hoort te landen, maar ergens anders. Maar het is wel goed te benadrukken om de herijkingsdiscussie en die discussie tussen I&M en ProRail niet met elkaar te verbinden, want dat zou uiteindelijk voor ons ook weleens niet gunstig kunnen uitpakken. Dus goed om daar scherp op te zijn.

Dan ten aanzien van een aantal van de vragen die gesteld zijn. De PvdA-fractie heeft mij gevraagd hoe het nu kan zijn dat je investeert in het openbaar vervoer en je tegelijkertijd het accres op het OV-Bureau overeind houdt. Ik denk dat het goed is om ook daar scherp aan te geven waar we het over hebben. Het is zo dat al jarenlang het budget dat wij vanuit de BDU krijgen en de index die daarop zit, niet matcht met de index die wij worden geacht te betalen voor het OV. Zoals nu ook in de Begroting is opgenomen is het feit dat wij uiteindelijk ook altijd die OV-index betalen: het stukje dat daartussen zit wordt gefinancierd vanuit de BDU-vrije middelen. Wat wij vandaaruit betalen, sparen wij voor een aantal projecten en dat kan betekenen dat wij enkele projecten vooruitschuiven. Maar die investering in het openbaar vervoer zelf blijft onverminderd overeind en daar wordt ook niets op aangepast. Het bevroren van het accres gaat enkel en alleen over bedrijfsvoering van het OV-Bureau, zelfs zoals dat ook geldt voor de andere organisaties in de provincie. Dus dat is dus niet een bevroering van de accressen die gaan over het OV zelf.

Dan zijn er door de VVD vragen gesteld over het beheer en onderhoud en ook daarvan werd aangegeven dat wij daarop zouden bezuinigen. Ik denk dat het goed is om aan te geven dat wij geen bezuinigingen doen op het beheer en onderhoud, maar dat wij uitvoering aan het meerjarenbeleid dat ook al door het vorige College is ingezet op dat punt. We hebben naar aanleiding van het Rekenkamer-rapport ook al aangekondigd dat wij het komende jaar gebruik zullen maken van het onderzoek dat wij zullen doen naar de staat van de wegen om op basis daarvan te komen met een plan van aanpak in het volgende meerjarenprogramma voor beheer en onderhoud. En de vertaling daarvan, ook in financiële zin, zult u terugvinden in de Begroting 2017, want daar zullen we dat ook moeten regelen.

Dan zijn er vragen gesteld over of dat ook effecten heeft voor de verkeersveiligheid. Ook daarvoor geldt dat we onze verkeersveiligheidsdoelstellingen zoals we die ook nu al hanteren en mede dankzij de goede inzet van het vorige College ook wel tot resultaten leidde, voort zullen zetten. Daar blijft ook het Meerjarenprogramma Verkeersveiligheid voor overeind staan. Daarnaast is het goed te realiseren dat ook bij de investeringsagenda die we uitvoeren bij het RSP/MIRT bij de inrichting van wegen ook daar nadrukkelijk aandacht vragen voor de verkeersveiligheid, wij met de gemeenten samenwerken om daar zorg voor te vragen en op die manier daar ook een invulling aan geven.

Ten slotte zijn we samen met de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek voor de Verkeersveiligheid op dit moment op welke wijze we nu een fundamentele slag kunnen slaan in die verkeersveiligheid. Daar betrekken we ook de ANWB/EuroRAP-cijfers en –onderzoeken bij. We hopen dit voorjaar daar de eerste resultaten van te hebben en op basis daarvan zouden we verder kunnen gaan. Daarbij is het denk ik ook wel goed om te realiseren dat wat wij ook doen aan inrichtingsmaatregelen op de wegen, uiteindelijk ook de menselijke factor een rol blijft spelen. Dus in de inrichting van de wegen kun je heel veel doen, maar uiteindelijk is het menselijk gedrag ook wel redelijk van relevantie en daar hebben we maar in beperkte zin invloed op. Het helemaal terugbrengen naar nul acht ik niet een waarschijnlijke kans, hoewel wij wel altijd moeten blijven proberen om het aantal verkeersslachtoffers zoveel mogelijk terug te dringen.

En dan zijn er volgens nog twee moties. De eerste gaat over het versnellen van de verdubbeling van de N33 naar de Eemshaven. Het ministerie investeert op basis van een knelpuntenanalyse. Als je kijkt hoe het middenstuk van de N33 nu gekwalificeerd is, is het eigenlijk wel bijzonder dat het Rijk daar een investering in doet. Dat doet men mede omdat wij daar aan de organisatorische kant vrij veel zelf oppakken: dat vraagt veel van onze personele inzet. Ik denk dat wij ons moeten realiseren dat als wij het laatste stuk van de N33 ook willen verdubbelen, dit niet alleen heel veel inzet van ons zal vragen maar dat wij dat ook enkel en alleen kunnen doen als het Rijk ook meedoet. Dat heeft onder andere ermee te maken dat er een aantal hindernissen op weg naar de Eemshaven is, waaronder het Eemskanaal. Dit vraagt een dermate grote investering die wij in ieder geval nooit alleen zullen kunnen ophoesten. Ik zou er sterk voor willen pleiten om met de personele inzet die wij nu plegen, ons vooral te richten op de verdubbeling van de N33. En op het moment dat we daar klaar mee zijn, dan zouden we kunnen kijken welke kans we maken om daadwerkelijk ook financiering te krijgen voor het bovenste stuk. Maar daarmee is deze motie voor mij op dit moment eigenlijk nog veel te vroeg en zou de uitvoering ervan een belasting betekenen voor onze eigen organisatie die wij volgens mij beter kunnen gebruiken om de N33 op een goede en duurzame manier aan te leggen.

Dan ten aanzien van haalbaarheidsonderzoek naar een vaste (oever)verbinding Delfzijl-Emden. Bij het vaststellen van de Ontwikkelingsvisie Eemsdelta 2030, dat onder andere hier in de Staten in 2013 is gebeurd, is opgenomen dat er een haalbaarheidsonderzoek zou komen naar de veerverbinding tussen Delfzijl en Emden. Afgesproken daarbij is dat de gemeente Delfzijl samen met het bedrijfsleven en Duitsland dat haalbaarheidsonderzoek zal uitvoeren en kijken of er een sluitende *businesscase* gemaakt kan worden. De uitkomsten daarvan heb ik op dit moment niet, ik wil u wel toezeggen dat ik daar nog eens bij de gemeente Delfzijl naar zal vragen. Maar we hebben afgesproken dat daar nu het initiatief ligt voor een dergelijke verbinding, ik zou dat initiatief ook in eerste instantie graag daar willen laten. Ik denk dat we ons wel moeten realiseren dat – ook als je kijkt naar vergelijkbare projecten elders in het land, bijvoorbeeld de IJmeerbrug of de Seine-Scheldeverbinding – de investeringen in een vaste verbinding van een dusdanige aard en omvang zijn dat ik denk dat ook dat op dit moment gewoon boven ons eigen vermogen is. Dus daar zou ik niet voor willen pleiten. In die zin vind ik deze motie niet van toegevoegde waarde in die discussie.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Even over die motie over die versnelling van de verdubbeling van de N33: oké, duidelijke uitleg. Wij vroegen ons nog wel even af of die brug over het Eemskanaal bij Appingedam bij die verdubbeling in zit die nu aan de gang is.

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Nee, die zit niet in de verdubbeling waar nu aan gewerkt wordt, dit zit niet in de *scope* van de N33-midden.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Tot hoe ver loopt die dan? Bij de ingang van Appingedam? Of tot de afslag Meedhuizen? Bent u bekend in dat gebied?

Mevrouw GRÄPER (gedeputeerde): Ja, ik ben wel bekend in het gebied. Maar het antwoord op deze specifieke vraag moet ik u even schuldig blijven, ik weet wel dat we die discussie al hebben gevoerd, namelijk dat de bruggen over het Eemskanaal daar niet bij in zitten.

De heer ZWIERS (Partij voor het Noorden): Nou, het is jammer dat die brug er niet bij in zit. Dan trekken wij deze motie wel even in. Onzinnige moties moet je ook niet laten bestaan.

De VOORZITTER: Ik zag dat u daarbij ook even gekeken hebt met de mede-indieners en overleg daarover hebt gevoerd, dus dan kan motie 9 bij dezen als ingetrokken worden beschouwd.

Mevrouw HOMAN (gedeputeerde): Dan als sluitstuk van dit agendapunt eigenlijk de eerst ingediende motie en die is van de Partij van de Arbeid betreffende het Energieprogramma 2016-2019. Eigenlijk roept die motie ertoe op om prioriteit te geven aan dit programma en als u het Collegeprogramma leest, maar ook als u goed hebt geluisterd in de laatste commissie, dan heeft dat al onze prioriteit: er is extra geld vrijgemaakt, we hebben een revolverend fonds, er is extra menskracht ingezet. Alleen, de uitwerking zoals wij die willen doen kost wat extra tijd. Ik zou zelf ook wel graag willen dat wij dat vóór 1 januari helemaal rond zouden hebben, maar we hebben het proces ingestoken dat we ons terdege de grote opgave hebben gerealiseerd waarvoor wij staan hier: de energietransitie is hier extra belangrijk. Want wij voelen hier letterlijk wat fossiele energie kan betekenen, dus wij hebben extra inzet nodig en wij kunnen dat gewoon niet alleen.

Dus wat hebben wij gedaan? Wij hebben gezegd dat we dit veel breder moeten trekken en ik zou u ook – dat heb ik u volgens mij ook aangegeven – de beschrijving van dat proces nog doen toekomen. Een onderdeelje van dat proces was dat wij u voorstellen om de kaders en de hoofdlijnen met de Staten te willen delen in een bijeenkomst. Ik heb begrepen dat die bijeenkomst gepland is rondom de commissie in november. Ik hoorde iets van 25 november noemen, maar uiteindelijk gaat u daar zelf over. Daarin willen wij u de eerste schetsen geven en ook de mogelijkheid bieden voor u om uw input te geven. Ik denk dat dat een belangrijk onderdeel is, maar zo zijn er natuurlijk heel veel partners in onze omgeving die wij mee willen nemen in dit proces. Wij kunnen dit niet alleen, wij móéten dit samen doen, want die energietransitie is hier zó belangrijk.

Om even een beeld te schetsen van hoe wij dit doen: we gaan dat samen doen met de gemeenten. Maar dat betekent niet dat je gewoon naar de gemeenten toe gaat en vraagt wat zij gaan doen, maar dat moet echt voorbereid worden. Er worden ambtelijk stukken verzonden over wat hun input op en bijdrage aan de energietransitie is en wat zij daarvoor nodig hebben van de provincie. Dat geeft aan dat we moeten gaan nadenken over wat dan precies de rol is van de provincie en hoe zij haar geld maar ook haar menskracht zo goed mogelijk kan inzetten. Wij hebben contact de komende weken met friskijkers en dwarsdenkers, we hebben contact met bedrijven uit de Eemsdelta

bijvoorbeeld, met het MKB, met de VGG als geheel. We proberen natuurlijk de milieuorganisaties daarbij te betrekken maar ook de Groninger Energiekoepel. Het is heel breed inventariseren van wat we aan elkaar hebben, hoe we hier focus in aanbrengen en hoe we het maximale gaan bereiken de komende jaren. En zoals ik al zei: dit heeft de prioriteit en ik zou willen dat we daar gewoon negen dagen in de week voor hadden, maar die hebben dus niet. Dus het kost gewoon wat meer tijd in het proces. Dat proces, dat ik u al eerder had willen doen toekomen, ligt begin februari voor in GS en daarna komt het naar de Staten. Maar zoals gezegd en zoals mijn collega daarnet al aangaf: eind november bespreken we het hier en zullen we u ook die informatie daarvoor doen toekomen om uw input te kunnen leveren.

Mevrouw STOLK (PvdA): Ik begrijp dus dat er in november iets komt en ik kan me ook het volgende voorstellen. Kijk, in ons beeld maakt ook zoiets als het proces dat daarvóór zit, deel uit van dat plan. Want uw plan is dus om ook die organisatie erbij te betrekken en dus wij ontvangen graag dan ook die planning daarvoor. En dan gaan wij ons straks even op de rest beraden.

Mevrouw HOMAN (gedeputeerde): Ja dank u, want is inderdaad wat ik nog aan wou geven: de planning van het proces hoort daar ook gewoon bij. Dat lijkt me ook logisch, want anders weet u niet in welke fase u instapt. Dus volgens mij delen wij inderdaad de noodzaak en zeggen we beiden dat dit de hoogste prioriteit moet hebben. Het gaat echter over zoveel gebieden: bijvoorbeeld economische bedrijvigheid, de betekenis voor ons van de klimaatzaak en ook over de Troonrede waarin minister Kamp aangeeft dat mede in verband met de gaswinning en problemen die dat oplevert, wij ons energiebeleid landelijk moeten intensiveren en moeten komen met strategisch beleid. Dat zijn allemaal dingen die wij hierin meenemen en wij willen die zo goed mogelijk op elkaar afstemmen. Ik hoop dat ik daarmee ook uw zorg wegneem.

Rest mij nog het volgende te zeggen. We moeten voorkomen dat het beeld ontstaat dat we dan een tijdje niets doen. Want dat kunnen wij ons inderdaad niet veroorloven, maar er is natuurlijk een aantal programma's dat gewoon doorloopt. Ik noem bijvoorbeeld de subsidie Doorrijden op Groen Gas – een extra promotiemomentje. We hebben onderzoeken laten doen naar hoe je nu het beste een zonneweide kunt inrichten, dus daar worden vier subsidies aan gegeven en daar moeten een soort van *businesscases* uitrollen van hoe we dat ook in de rest van de provincie kunnen doen. Dat is het programma Lokale Energie Voorwaarts. En we hebben natuurlijk – erg goed toegelicht door de heer Eikenaar – onze samenwerking met de Overheidsdienst Groningen. Dat zijn natuurlijk allemaal processen die we heel goed op elkaar moeten laten aansluiten. Dus het ligt absoluut niet stil in de tussentijd.

Daarop aansluitend had GroenLinks nog een vraag over eigenlijk het belang van langdurige inzet van programma's: hoe zorg je nu dat je deze ook na deze periode door laat lopen? Ik gaf net al even aan dat wij inderdaad met bedrijven in gesprek gaan, maar wat ik in de eerste signalen hoor is dat de *Energiewende* in Duitsland heel goed is geland: daar heeft zij enorm veel werkgelegenheid opgeleverd. En een onderdeel daarvan was dat bedrijven zekerheid kregen omdat de subsidies ook voor een langere tijd werden vastgelegd dan wij dat in Nederland doen. Dus we hebben een ander systeem, de vraag vanuit de bedrijven is dan ook om hen een stukje zekerheid te geven. Dus als u vraagt om dat aspect zekerheid mee te nemen om vast te leggen in het programma, dan kan ik dat toezeggen.

De PVV stelde eigenlijk een heel andere vraag mijn kant op. Zij had wat zorgen over de werkgelegenheid: hoe moet dat daar nu mee in die energietransitie? Dan haal ik toch weer even Duitsland aan – we hebben dit gesprek eerder gehad. Er is een enorme groei in werkgelegenheid daar: Duitsland loopt voorop in die markt. Maar ook voor Nederland zijn die cijfers al beschikbaar door het Centraal Bureau voor de Statistiek. De grootste groeipotentie ligt gewoon in duurzame energie en energiebesparing. Dat was inderdaad wat GroenLinks ook al zei, maar u boog het eigenlijk de andere kant op. Maar daar wil ik heel simpel in zijn. We weten allemaal wat de installateurs de afgelopen maanden hebben gedaan: zonnepanelen installeren. We zien dat als je bijvoorbeeld naar opleidingen kijkt, onze jongeren gewoon worden voorbereid op werkgelegenheid in die sector. Windmolens op zee: we hebben gewoon een Noorderpoort-opleiding in Delfzijl/Farmsum waarin mensen worden *allround* opgeleid in de operationele techniek. Dat zijn mensen die gaan werken aan die turbines, die gaan werken op zee, gecombineerd met de zeevaart: een geweldige locatie en een kans voor werkgelegenheid in de groene energie hier in Groningen. Dat geldt ook voor het Alfacollege: daar worden ze opgeleid als zonnepaneleninstallateur. Honderden mensen gaan daarnaartoe en zo bereiden we ze voor op de toekomst.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Ja, ik zou er de gedeputeerde toch ergens op willen wijzen en die discussie heb ik ook al met de heer Moorlag gehad in het verleden, die de werkgelegenheid in de windenergiesector met de auto-industrie in Duitsland vergeleek. Nou, ik kan u uit de brand helpen: die gaat volledig mank, zo'n vergelijking. Dus het is werkgelegenheid die gewoon gedoemd is te mislukken. Het zijn gecreëerde banen die uiteindelijk niets op zullen leveren in vergelijking met de auto-industrie – zoals in het verleden ook werd gezegd en zoals GroenLinks dat vaak ook wil doen – en die vergelijking gaat volledig mank.

Mevrouw HOMAN (gedeputeerde): Ik zeg: de tijd zal het leren.

De VVD kwam met een aantal vragen. Een daarvan ging over open data en uw verzoek was naar aanleiding van uw zorgen over de financiën en over hoe die weggezet moeten worden eigenlijk om over een jaar daarop terug te komen. Wij hebben al eerder aangegeven dat dat terecht zal komen in de uitvoering en ook op projectniveau en daarom ziet u dat nu niet direct terug in de cijfers. Maar als u vraagt om hier nog eens op terug te komen en achteraf gezien uit te leggen hoe wij dat hebben gedaan en wellicht ook met de leermomenten, dan weet ik niet precies of dat over een jaar een goed moment daarvoor is. Maar rond die periode is het inderdaad een goed moment om te evalueren en dat kan ik u toezeggen.

Verder had u nog een vraag over het verbeteren van het milieuklachtenstelsel. Eind 2015 krijgt u sowieso een uitgewerkt voorstel over de verbeteringen in dat stelsel. Maar op 8 of 9 september is er ook een brief naar de Staten gegaan waarin indicatieve cijfers zijn weergegeven. Dus er ligt wel degelijk een financiële onderbouwing: er komt dus nog een uitgewerkt voorstel daarover en ik hoop dat u daarmee uw zorgen wegneemt.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Eens kijken, dan zijn wij na een uitvoerige eerste ronde en ook flink wat heen en weer praten in interrupties, waarin een aantal dingen nog verduidelijkt is en ondertussen moties zijn aangehouden etcetera, bij de afronding.

Maar zo wil ik soms nog weleens wat té snel afronden en moeten we nog even een korte tweede ronde hebben. Zullen we dat proberen? Maar dat korte, daar kan ik u wel bij helpen als het gaat om de bewaking van de nog beschikbare spreektijden en dat is inclusief die twee motiedebatten die straks nog komen. Meerdere fracties en ook het College hebben echter geen spreektijd meer tot hun beschikking.

De heer VAN KESTEREN (PVV): In verband met de tijd zou ik door de toezegging van de heer Brouns willen medelen dat wij de motie 'Banenpool' dan aanhouden.

De VOORZITTER: Oké, dat is dan genoteerd bij dezen.

Maar kijk, u bent zelf ook altijd heel scherp op de discussie – daar moeten we ook *fair* in zijn – en u hebt er ook geen zin in dat er vervolgens dan degenen die wél terughoudend zijn geweest in hun spreektijd, zich ingehouden hebben bij de anderen en dan krijg je een oneerlijke verdeling. Dus ik vind sowieso dat de degenen die hun 10 minuten spreektijd verbruikt hebben, dan ook echt even heel kort moeten zijn in hun termijnen – een stemverklaring kan ook altijd, dat staat er los van. Zodat u ook echt even alleen die dingen inbrengt die echt moeten en het is dus niet het herhalen van betogen of het herhalen van vragen. Als er ergens een punt is dat nog niet is beantwoord, dan kunt u dat nog even aanhalen – voor zover u nog tijd overhebt. Voor degenen die nog meer minuten overhebben, mogen natuurlijk doen wat ze willen. Ja, dat is gewoon *fair*.

Mevrouw STOLK (PvdA): Mag ik nog even een klein puntje van orde inbrengen? Wij hebben wel behoefte aan een korte schorsing om na de toelichting van het College nog even intern te kunnen overleggen.

De VOORZITTER: Mag de schorsing dan heel kort zijn? Ja?

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik heb ook nog een punt van orde dan voordat we die schorsing ingaan. Ik kan wel een liedje gaan zingen met nog 5 minuten spreektijd, maar wij hebben die motie gekregen die bij de Algemene Beschouwingen is ingediend, motie 7. Kan ik ervan uitgaan dat we die nu hier als motie 12 behandelen, om verwarring te voorkomen?

De VOORZITTER: De motie wordt nu rondgedeeld en bij de stemming maak ik wel even duidelijk dat het om die specifieke motie gaat. En dan hebben we nu 5 minuten schorsing. Of mevrouw Wulfse nog?

Mevrouw WULFSE (VVD): De VVD zou toch een iets langere schorsing willen aanvragen om alle moties even goed door te nemen.

De VOORZITTER: Prima, dan doen we een kwartier schorsing inclusief de theepauze. Wij beginnen dan weer om vijf over halfvier. Maar dan beginnen we ook echt, anders dan loopt het vreselijk uit.
Ik schors de vergadering.

[Schorsing van 13 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. We beginnen eerst even met een praktisch punt, namelijk of er nog moties zijn. Er is al een aantal dat is aangehouden of ingetrokken, dus dat gaan we niet herhalen, daar kom ik straks wel bij als ik het lijstje langsloop. Maar zijn er nog fracties die iets moeten melden rond aanhouden of intrekken, buiten wat u al gemeld hebt? Ik zie dat de heer Steenbergen het woord wenst.

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): Ik hoorde vanmorgen – maar dat is totaal iets anders – dat in Stadskanaal Ernst, Bobbie en de Rest optreden. En links van mij zit een rechtse fractie en die lijkt niet op Ernst, Bobbie en de Rest, maar op Mirjam, Mark en de Rest. Maar ik zal even terzake komen. De gedeputeerde bracht mij een beetje van m'n stuk.

De VOORZITTER: Sorry, maar dit is nog niet de tweede ronde, aan de orde is alleen maar even de mededeling of iets intrekt of aanhoudt of niet.

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): We trekken onze motie niet in, maar daar geef ik zometeen nog wel even een toelichting op.

Mevrouw STOLK (PvdA): Wij houden onze motie met nummer 1 aan.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Wij danken de gedeputeerde voor zijn toezegging en brengen onze motie in stemming.

De VOORZITTER: Akkoord, u trekt niets in. Dat was de enige vraag. Oké, goed. Aangezien er ook niet veel tijd verder meer is, is dan de vraag of er iets is wat men aan de stemverklaring kwijt wil voordat we naar de stemmingen gaan.

Of wilt u eerst nog een tweede ronde? Ja? Akkoord, maar dan kijk ik ook echt naar de spreektijd die per fractie nog beschikbaar is. De SP geen behoefte meer aan woordvoering, dus dan begin ik bij de PvdA, mevrouw Stolk.

Mevrouw STOLK (PvdA): GroenLinks noemde als positief punt dat de planning die al liepen, worden doorgezet en men daar blij mee is – wij natuurlijk ook. En wij ondersteunen ook het pleidooi van GroenLinks om aandacht te hebben voor het mogelijk maken van doorgaan van die huidige, komende plannen na 2019.

De SP verwachtte alleen kritiek van rechts. De PvdA ziet het als haar rol in de oppositie om kritisch te zijn vanuit een positieve grondhouding naar dit College. Dus ook weleens kritiek van links, maar wij willen dan constructief meedenken en wij hopen dus ook dan dat die constructieve kritiek leidt tot uiteindelijk het beste beleid voor Groningen.

Maar om meteen wel de daad bij het woord te voegen: de Partij van de Arbeid vindt het jammer dat die rapporten over krimp en herindeling, die ook met maatschappelijke organisaties zijn besproken, worden losgelaten. Extra overleg, extra inspraak enzovoort – prima. Maar alles wat er nu ligt weggooien vinden wij erg jammer. Ook hierbij verwachten wij lef van het College en waar nodig daadkracht.

Dan even over de motie inzake het Energieprogramma: die houden we dus aan.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan het CDA: die fractie heeft geen spreektijd meer. Dus zij mag dan haar woordvoering straks in de vorm van een stemverklaring doen. Dan D66: dat heeft nog 5 minuten spreektijd over.

De heer ZWERTBROEK (D66): Wij doen dat ook met een stemverklaring.

De VOORZITTER: Dan de VVD: die heeft ook geen tijd meer.

De heer ZWERTBROEK (D66): Wij gunnen de VVD ook wel een minuutje, hoor, van onze spreektijd.

De VOORZITTER: Nee nee, zo gaat het niet.

Mevrouw WULFSE (VVD): Voorzitter, ik ben stomverbaasd. Ik dacht u vóór de pauze zei dat het heel kort mag. En vijf jaar lang verbruiken we maar de helft van onze spreektijd en krijgen andere partijen continu extra tijd. Dit is de eerste keer dat we zonder tijd zitten.

De VOORZITTER: Het is geen kwantumkorting vanuit het verleden. Maar wat is dan de concrete vraag die u nog wilt stellen? Dat kan dat nu nog even.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik zal het heel kort doen. Over het Milieuverplaatsingsfonds: waarom maken wij daar nou zo'n punt van? Omdat de bodemsanerings- en revitaliseringsreserves worden leeggehaald. Maar wij hebben er in de pauze over nagedacht: misschien hebben we een oplossing hiervoor. Want de septembercirculaire biedt enige ruimte en in de voordracht staat dat alles wat boven de 2 miljoen in het flexibel budget komt – dat nu naar 4,7 miljoen gaat – voor een deel kan toevallen aan de ambities van het nieuwe College. En wat staat er nu bij die ambities specifiek genoemd in de voordracht? Het Bedrijfsverplaatsingsfonds. Dus dat is een suggestie aan het College: komt u uw eigen ambitie in uw eigen plannen na, dan kan ons amendement aangenomen worden.

De SP heeft een hele lijst genoemd met p.m.-punten van het Collegeprogramma 2012. Nou, we leven niet in het verleden, dus we vinden het eigenlijk niet correct om maar steeds daarop in te gaan. Maar als het onjuist is hebben we die behoefte wel: alle p.m.-posten die de SP daarbij genoemd heeft, stonden allemaal op geld. Hoe zij precies met activiteiten ingevuld werden: dat stond op p.m., maar al dit geld was helemaal gedekt.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Nou, geeft niet, hoor. Ik denk dat het voor mijn fractie het mooiste compliment is dat de VVD heel kritisch is op deze Begroting. En het is ook mooi te horen dat er grote verschillen zijn tussen de Begroting 2012 en die van 2016, want dat betekent dat wij een mooie stempel daarop hebben kunnen drukken.

Mevrouw WULFSE (VVD): Wat was uw vraag?

Mevrouw BECKERMAN (SP): Of u dat ook vindt?

De VOORZITTER: De ChristenUnie heeft geen tijd meer. Hebt u nog een korte mededeling of vraag?

De heer STEENBERGEN (ChristenUnie): De gedeputeerde bracht ons enigszins in vertwijfeling. Ik heb het in mijn bijdrage ook al aangegeven: dat betreft motie 2 'Voedselverbouw'. Daar gaat het niet alleen simpelweg om het ter beschikking stellen van landbouwgronden, er zijn veel meer mogelijkheden: de woon- en leefbaarheidsfondsen om maar wat te noemen, de voorbeelden heb ik al in mijn bijdrage genoemd. Dus dat is ook de reden dat wij onze motie handhaven, mede gezien ook de conclusie van de motie.

De VOORZITTER: Dank. Dan ga ik toch nog maar even naar het CDA, want 'gelijke moniken, gelijke kappen'.

De heer KNEGT (CDA): Wij werden nogal uitgedaagd bij de opcenten. Daarvan wou ik zeggen: wij zijn tegen dat amendement en we hebben in het verleden altijd tegengestemd bij ophogingen, maar niet bij prijscompensaties.

De VOORZITTER: Dank. Dan kijk ik toch ook nog even rond, want dan wil ik het ook bij iedereen nog eventjes netjes doen. De SP heeft geen behoefte meer aan het woord. Dan de PVV, meneer Van Kesteren?

De heer VAN KESTEREN (PVV): Nou, ik zeg niets meer, want ik ben bang dat mijn collega anders geen spreektijd meer heeft bij de nog komende punten.

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Even een reactie op onze motie en amendementen en de reactie van het College daarop.

Ik begin even met de opcenten: toch leuk dat getalletjes *geframed* worden. 1 euro 25 per auto is wel een gat van 2 miljoen. Nou, als we dan die 2 miljoen even afzetten tegen het totaal van de Begroting, dan is dat 0,65 procent. Dus daar hebben we het eigenlijk over bij die 2 miljoen. Dus wat dat betreft houden wij gewoon ons amendement staande en betalen we 52 miljoen als autobezitters.

Dan kijken we even naar de tijdelijke regeling waardevermeerdering. We zijn heel blij met de reactie van de gedeputeerde. We houden deze motie ook gewoon stand als ondersteuning van de acties die al uitgezet worden.

Dan een reactie op het fonds van 4 miljoen om de schrijnende en complexe gevallen gelijk te kunnen aanpakken. Er wordt de hele tijd verwezen naar de geschillenregeling die komt en dat soort zaken. Op het moment dat er een geschil is, staat altijd beroep open naar de rechter. Wat wij willen is een fonds en het kan er bij ons niet in dat een fonds opstarten langer duurt. Daarbij komt dat die 4 miljoen slechts een start is en de Nationaal Coördinator de rest moet overnemen, zoals het ook in de motie staat. Dus vandaar dat we haar gewoon wel blijven handhaven.

De VOORZITTER: GroenLinks heeft geen tijd meer. Is daar toch nog een dringende vraag? Niet meer. De Partij voor de Dieren niet, de Partij voor het Noorden ook niet.

Dan het College: is er nog iets waar een antwoord op gegeven moet worden? De heer Brouns.

De heer BROUNS (gedeputeerde): Één suggestie nog vanuit de VVD richting het College. De VVD heeft juist voorgelezen wat er in de voordracht inzake de Begroting staat. Dat is namelijk dat wij 50 procent van de begrotingsruimte boven de 2 miljoen flexibel budget zullen aanwenden voor een aantal omissies van het College. Daar staat ook het Milieuverplaatsingsfonds bij. Wij zullen binnen het College nog overleg plegen hoe wij die meevallers die er zijn over die verschillende ambities zullen gaan verdelen, maar ik kan u inderdaad wel toezeggen dat deze daar een van is en er dus inderdaad ook een voeding zal gaan richting dat fonds in de toekomst.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan stel ik vast dat de beraadslagingen gesloten worden.

Dan gaan we eerst naar de amendementen, vijf in totaal. Zijn daar nog stemverklaringen bij? Ik zie D66, de heer Zwertbroek.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik wil even ingaan op amendement 2. Het CDA haalde het in de tweede termijn al even aan. Wij zullen tegen dit amendement stemmen: uiteindelijk levert het voor de inwoners van Groningen vrij weinig voordeel op. Het effect is groot op de Begroting, het is een indexering en geen verhoging, dus tegen dit amendement.

De VOORZITTER: Verder niet meer?

Dan begin ik de stemming bij amendement A1. Wie is daarvoor? Dat zijn de fracties van de Partij van de A, de Partij voor het Noorden, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Dat zijn Groninger Belang, de PVV en de VVD. Dan is dit amendement aangenomen.

Dan zit ik bij amendement A2. Wie is daarvoor? Dat zijn de fracties van de Partij voor het Noorden, de PVV, Groninger Belang en de VVD. Wie is daartegen? Dat zijn de Partij van de Arbeid, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Dan is dit amendement verworpen.

Dan zitten we bij amendement A3. Wie is daarvoor? Alle fracties met uitzondering van de fracties van D66 en de VVD, die tegenstemmen. Dan is dit amendement aangenomen.

Dan kijk ik naar amendement A4. Wie is daarvoor? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, Groninger Belang, de PVV en de VVD. Wie is daartegen? Dat zijn de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Dat is dit amendement verworpen.

Dan zit ik bij amendement A5. Wie is voor? Dat zijn de fracties van de Partij voor het Noorden, de PVV, Groninger Belang en de VVD. Wie is daartegen? Dat zijn de PvdA, de SP, D66, GroenLinks, de ChristenUnie, het CDA en de Partij voor de Dieren. Dan is dit amendement verworpen.

Dan zijn nu eerst de moties aan de orde. Is daarbij nog behoefte aan de stemverklaring? Ja? Dan begin ik bij de VVD. Gaat uw gang, mevrouw Wulfse.

Mevrouw WULFSE (VVD): Even een stemverklaring bij motie 10 van de Partij voor het Noorden, 'Haalbaarheidsonderzoek (vaste) oeververbinding Delfzijl-Emden'. De stand van zaken was niet

helemaal duidelijk, zoals het College het aangaf. Dus we wachten tot daar duidelijkheid over komt van het College. Daarna willen we een beslissing nemen, al steunen we in principe deze motie. Maar vanwege de onduidelijkheid op dit moment stemmen we nu tegen.

De heer ZWERTBROEK (D66): Over motie 4 over de aanpassing tijdelijke regeling waardevermeerdering is de gedeputeerde duidelijk geweest: deze motie is al eerder unaniem aangenomen in deze Staten. Maar goed, een extra signaal is niet erg, dus daarbij zullen wij vóórstemmen.

Dan nog naar motie met nummer 6, 'Bijstand voor bijstand'. Mijn fractie zal daarvóór stemmen, wij vinden het een sympathieke motie, zeker met de toezegging van de gedeputeerde.

En als het gaat om motie 8, 'Regelluwe zone grensgebied', dan staat er in de langetermijnplanning al dat daar een stuk met de kaders over komt. Dat vinden wij voor nu voldoende, dus zullen wij tegen deze motie stemmen.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): De aangehouden motie nummer 7 over het Aardgasfonds Groningen vinden wij een sympathieke motie, maar wij zullen deze niet steunen. Investerings om de welvaart te vergroten klinken ons te veel als de oude economie. Welvaart is immers geen welzijn en daarnaast vinden wij in deze motie onvoldoende terug dat de aardgaswinning naar beneden moet.

De VOORZITTER: Dan gaan we eerst naar de stemmingen over de moties toe.

En ik begin bij motie 1. Die is aangehouden.

Dan ben ik bij motie 2. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor het Noorden, Groninger Belang, de SP, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij van de Dieren. Wie is daartegen? Dat zijn de PVV, D66 en de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Motie 3 is ingetrokken.

Dan ben ik bij motie 4 over de tijdelijke regeling waardevermeerdering. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de PVV, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Dat is de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Motie nummer 5 om een ondersteuningsfonds in te stellen. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij voor het Noorden, de PVV, Groninger Belang en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Dat zijn de Partij van de Arbeid, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de VVD. Dan is deze motie verworpen.

Dan ben ik bij motie 6 'Bijstand voor bijstand'. Wie is daarvóór? Dat zijn alle fracties met uitzondering van die van het CDA en de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Statenlid Kaatee heeft zich onthouden van stemming vanwege het feit dat hij niet de schijn van belangenverstrengeling op zich wil hebben.

De VOORZITTER: Oké, ik kon het niet zo snel zien dat hij niet meestemde, maar ik heb het genoteerd en het komt ook als zodanig in de handelingen. Bedankt, dan is dat duidelijk. Maar motie 6 is aangenomen.

Dan zijn we aangeland bij motie 7 over de monitoring van de kwestie-Saaksum. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor het Noorden, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? De VVD en de PVV. Dan is deze motie aangenomen.

Dan zit ik bij motie 8 over de regelluwe grenszone. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij voor het Noorden en de PVV. Wie is daartegen? Dat zijn alle overige fracties. Dan is deze motie verworpen.

Motie 9 is ingetrokken.

Dan ben ik bij motie 10 over de oeververbinding Delfzijl-Emden. Wie is vóór deze motie? Dat zijn de Partij voor het Noorden en de PVV. Wie is daartegen? Dat zijn alle overige fracties. Dan is deze motie verworpen.

Dan ben ik bij motie 11 over onder meer het apart specificeren van de kosten van de aardgaswinning. Wie is daarvóór? Dat zijn de fracties van de Partij voor het Noorden, de PVV, Groninger Belang, de VVD en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Dat zijn de Partij van de Arbeid, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks en het CDA. Dan is deze motie verworpen.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ik heb nog een puntje van orde. Want we hadden net motie 7 in behandeling, die mede is ingediend door de collega's van de PVV. Maar we stemden tegen. Ik wil ze graag even helpen, ik weet niet of dat goed is gegaan.

De VOORZITTER: Achteraf 'helpen' kan hoogstens bij stemverklaring. Ondertussen is de stemming wel gebeurd. Stel dat dat als zodanig ervaren wordt, dan kan dat onderdeel van de handelingen zijn maar verder niet.

Dan gaan wij naar motie M57 over het Aardgasbatenfonds, die is aangehouden bij de Algemene Beschouwingen in juni en wordt dus nu in stemming gebracht. Wie is daarvoor? Dat zijn de Partij voor het Noorden en Groninger Belang. Wie is daartegen? Alle overige fracties. Dan is deze motie verworpen.

Dan ben ik bij de voordracht zelf en dan heb ik daar nog weer even de vraag bij of er iemand is die een stemverklaring daarbij wil afgeven. Dat is mevrouw Voerman, gaat uw gang.

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): De Partij voor de Dieren ziet best nog wel behoorlijk wat pijnpunten in de Begroting en met name als het gaat om bijvoorbeeld het geld dat uitgetrokken wordt voor het doden van dieren. Toch willen wij de Begroting steunen, omdat er ook een heleboel dingen in staan die wél positief zijn: een goede nadruk op de energietransitie. En zo zijn er nog wel meer dingen te noemen waar wij best heel erg achter kunnen staan zoals de biologische landbouw. Dus we zullen de voordracht steunen, maar wel met deze aantekening.

Mevrouw WULFSE (VVD): De VVD zal de Begroting jammer genoeg niet steunen. En de aanleiding daarvoor is natuurlijk gelegen in de keuzes die gemaakt worden en dan vooral in de dekking van de voorstellen.

De heer VAN KESTEREN (PVV): Bij de motie-Saaksum hebben wij inderdaad per abuis tegengestemd, maar ik heb begrepen dat die wel aangenomen is. Dus dan ben ik pragmatisch.

De VOORZITTER: Oké, deze mededeling van u is in de handelingen opgenomen en maakt daar onderdeel van uit. Verder geen stemverklaringen meer, zie ik.

Dan is mijn simpele vraag: wie is vóór de voordracht? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor het Noorden, Groninger Belang, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Dat zijn de PVV en de VVD. Dan is de voordracht aangenomen.

B2. Voordracht wijziging Heffingsverordening opcenten motorrijtuigenbelasting per 1 januari 2016

De VOORZITTER: Dan doe ik nog een aparte stemming voor u – af en toe moet je er ook iets extra's ingooien. Dat is punt 3.B.2: dat hebt u allemaal ook bediscussieerd, namelijk de voordracht wijziging Heffingsverordening opcenten motorrijtuigenbelasting per 1 januari 2016. Hier moet ook even expliciet over beslist worden.

Wie is vóór deze voordracht? Dat zijn de fracties van de Partij van de Arbeid, de Partij voor het Noorden, de SP, D66, de ChristenUnie, GroenLinks, het CDA en de Partij voor de Dieren. Wie is daartegen? Dat zijn de VVD, Groninger Belang en de PVV. Dan is deze voordracht aangenomen.

C. Convenant lichtuistoot melkveestallen (motiedebat op verzoek van de Partij voor de Dieren)

De VOORZITTER: Dit is een motiedebat en zoals u weet gaat dat als volgt: er is een maximum van 2 minuten spreektijd voor dit motiedebat en het volgende bij punt 3.D – voor zover u die tijd nog hebt. Dan krijgt het College het woord en dat kan alleen nog heel feitelijk antwoorden, omdat men verder geen tijd meer heeft. En dan vervolgens is het aan de Staten, voor degenen die nog tijd hebben of degenen die nog een hele feitelijke vraag willen stellen om iets te verduidelijken – dat kan ook. Daarna gaan we naar de antwoorden – als die nog nodig zijn – van het College om die informatie te

verstrekken, zodat dat nog even netjes gebeurt. En voorts kunt u gewoon bij stemverklaring nog iets zeggen en dan is de afronding met de stemming.

De heer OOSTERHUIS (VVD): Even een verduidelijkende vraag wat dat betreft. Kan er wel of niet geïnterrupteerd worden op deze woordvoering?

De VOORZITTER: Er kan altijd geïnterrupteerd worden.

De heer OOSTERHUIS (VVD): Dank u wel.

De VOORZITTER: Mits dat niet in de vorm van een debat gaat onder elkaar en dat er nog allerlei dingen herhaald worden. Maar gewoon een vraag en daar kan dan op geantwoord worden. Dat kan altijd.

Akkoord. Dan zijn wij bij de Partij voor de Dieren.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Rood licht is, zo blijkt uit onderzoek van onder andere de Universiteit Wageningen en het Productschap Zuivel, beter voor de koe, omdat het langere golflengtes heeft dan wit, geel of blauw licht. Een koe slaapt dan wel niet 's nachts zoals wij dat doen, maar zij rust wel en heeft die rust ook nodig.

Het gaat bij dit lichtconvenant om een grote hoeveelheid geld voor meer dan de 180 bedrijven die bij het onderzoek betrokken waren – het zullen er naar schatting zo'n 300 worden: de kosten per boerderij variëren van 3.000 euro tot 10.000 euro. We komen dan op een bedrag van zo'n 2 miljoen euro. Dat is veel geld en de Partij voor de Dieren is van mening dat bij de aanwending van zoveel publiek geld het dierenwelzijn wel ten goede moet komen, zeker daar dit bij de bedrijfsvoering geen enkele belemmering vormt. Immers, ook de boer is erbij gebaat dat de koe haar rust krijgt.

Nu is er één 'maar' en dat is dat de burgers eigenlijk niet zo houden van dat rode licht. Een ervaringsdeskundige op het gebied van de melkveehouderij zei tegen mij: 'Heb je dat weleens gezien? Het lijkt wel op een bordeel!' Nu heb ik daar helemaal geen verstand van – en u vast ook niet – maar het gaat hier ook om een lichtconvenant dat de uitstoot van licht wil minimaliseren. De boerderijen die vroeger 's nachts veel rood licht hebben, hebben veel meer licht uitgestoten dan dat nu doen. Want met het convenant proberen wij ook de algemene lichtuitstoot naar beneden te krijgen. Het gaat slechts om 5 lux: dat schijnt niet ver, dat is puur noodverlichting. Bovendien wegen esthetische zaken op tegen dierenwelzijn? In onze ogen niet en daarom dienen wij deze motie in.

De VOORZITTER: Dat is dan de motie met nummer 1, getiteld 'Red light district', ingediend door de fractie van de Partij voor de Dieren:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- in een wetenschappelijk rapport van onder andere Productschap Zuivel en de Universiteit Wageningen wordt geconcludeerd dat rood licht de meest ideale lichtbron is om in te zetten als nachtverlichting, omdat bij deze lichtkleur het bioritme van de koe het minst wordt verstoord ¹⁾;
- er aan rood licht geen nadeel kleeft voor wat betreft bedrijfseconomische overwegingen;

Overwegende dat

- de provincie van zins is om publiek geld aan een sector te verlenen in de vorm van leningen dan wel subsidies;
- dierenwelzijn daarbij zou moeten worden meegenomen, zeker omdat het de ondernemer niet belemmert;

Verzoeken het College om

1. samen met LTO Noord en de Natuur- en Milieufederaties Groningen en Friesland te onderzoeken op welke wijze het gebruik van rode nachtverlichting gestimuleerd kan worden;

En gaan over tot de orde van de dag!

¹⁾ F. van Oosterhout, G. Biewenga e.a., 'Het effect van lichtkleur en lichtduur op melkproductie en gedrag van melkvee', pagina 5

De heer OOSTERHUIS (VVD): Mevrouw De Wrede, ik wil toch nog graag even doorvragen op het punt dat u zelf ook al aanstipt. U en ik waren allebei bij de commissievergadering, we kunnen die als volgt wel samenvatten: we zijn goed bijgepraat over dit onderwerp, er heeft zelfs iemand ingesproken. De conclusie mag wel zijn dat de beslissing om geen rood licht toe te passen in stallen gedragen wordt door LTO Noord, de Natuur- en Milieufederatie, maar ook door gemeenten en omwonenden.

Ofwel, in andere woorden: de mensen die in de buurt van die stallen wonen, willen geen rood licht. Dus waarom nou toch deze opdracht meegeven aan het College?

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Nou, u zegt dat die mensen geen rood licht willen en ook LTO Noord dat niet wil. Maar zo stellig is die overtuiging niet binnen al die verschillende organisaties en belangengroepen. Het hele project staat eigenlijk nog in de kinderschoenen: de keuze voor al dan niet rood licht is maar aan een heel klein groepje mensen voorgelegd. En dit is hun overtuiging. Maar ook binnen LTO Noord zijn er wel degelijk mensen die zeggen dat er nog eens gekeken moet worden naar het rood licht. Want eigenlijk is het beter voor de koeien en dus ook voor hen. Daarnaast zijn er natuurlijk ook allerlei manieren om die uitstoot, waar de burgers niet van houden, tegen te gaan. Je zou bijvoorbeeld kunnen denken aan het plaatsen van struikjes om die boerderijen heen, waardoor je er helemaal niet meer iets van ziet. Maar in de essentie is rood licht ook beter voor de ondernemer en is het dus veel beter om toch nog eens even te kijken naar de manieren waarop we dan toch het gebruik van rood licht kunnen stimuleren.

De heer OOSTERHUIS (VVD): Ja, ik zou toch echt aandacht willen vragen voor de volgorde der dingen – zal ik maar zeggen. Er was een wens vanuit de samenleving om met een oplossing te komen voor de lichtuitstoot van melkveestallen. Nou, men is met elkaar in overleg gegaan, daar is dit uitgekomen. Nogmaals: we zijn echt grondig bijgepraat in de commissie. Ook het College steunt de oplossing die gekomen is, men vertrouwt er, in ieder geval tot 2018, op hoe het zich laat aanzien en ontwikkelt. Ik vraag me echt af met welke boodschap u het College wilt nu op pad sturen. Bent u van plan om tegen het College te zeggen: wals maar over de mensen heen die deze afspraken hebben gemaakt? Trekt u zich dus niets aan van wat de omwonenden ervan gezegd hebben en zet u heel Groningen vol met roodverlichte melkveestallen? Dat kan toch niet?

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): De boodschap die ik het College mee wil geven, zeker in mijn achterhoofd het feit dat de inspreker tijdens de commissie heeft gezegd dat binnen LTO Noord men op de hoogte is van de positieve werking van het rode licht en daar eigenlijk ook wel mee aan de slag wil, is de volgende. College, ga in overleg met de Natuur- en Milieufederatie en LTO Noord en bekijk op welke wijze het gebruik van rood licht 's nachts – het gaat alleen om de nachtelijke uren – nog aantrekkelijker voor de ondernemer kan worden gemaakt. En dan kunt u bijvoorbeeld denken aan de manieren waarop burgers niet tegen het rode licht hoeven aan te kijken: gordijnen in de stal, struikjes om de boerderijen heen – zoals ik al zei. Maar we kunnen natuurlijk ook – dat geldt ook voor LTO Noord – afvragen of dat hele kleine beetje 'overlast' – al kun je het zo eigenlijk niet eens noemen – nu zo erg is. Het zijn puur esthetische voorkeuren van burgers en het was maar een handjevol bedrijven, het ging om een héél klein onderzoek. Wegen die kleine esthetische voorkeuren nu op tegen de wetenschap dat rood licht beter is voor de koe en dus ook voor de ondernemer?

De heer MIEDEMA (GroenLinks): Ik heb een andere vraag. U vraagt om die rode verlichting alleen 's nachts toe te passen. Maar in dat convenant staat dat die lichtuitstoot 's nachts heel laag is, 5 lux. Hebben die koeien daar dan *überhaupt* wel last van? Of geldt dat alleen voor die verlichting als die heel sterk aanstaat, dat ze dan er last van hebben? Want ik vraag me wel af of dat dan wel allemaal nodig is.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Nee, de heer Miedema slaat hier de spijker op zijn kop. Het gaat hier inderdaad om die 5 lux en dat is maar een héél klein beetje licht, waarvan je je kunt afvragen of burgers daar *überhaupt* last van hebben. Het is deze 5 lux in dat onderzoek, dat ik zonet aanstipte, waarvan wordt gezegd dat je dat het beste met rode verlichting kunt doen. Dus het gaat inderdaad om een heel klein beetje licht. Niet die felverlichte stallen, het gaat alleen eigenlijk om een soort schemerverlichting, zou je kunnen zeggen, of sfeerverlichting 's nachts in de stal.

De VOORZITTER: Hebt u nog een concrete vraag, meneer Oosterhuis? Anders ga ik naar de heer Staghouwer toe om te reageren.

De heer OOSTERHUIS (VVD): Ja, we kunnen de conclusie wel trekken dat de Partij voor de Dieren geen recht wil doen aan een initiatief dat uit de samenleving is gekomen. En de fractie van de VVD vindt dat jammer, want zo ondergraaft u eigenlijk het vertrouwen in de landbouw. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Nou, wij zijn heel blij met dit initiatief, omdat niet alleen burgers last hebben van die uitstoot van al dat licht van die melkveestallen, maar de koeien zelf ook niet gebaat zijn bij al dat felle licht – laat staan fauna maar ook de flora, die ik toevalligerwijs tegenkwam bij de voorbereiding van dit convenant. Maar daar zal ik verder nu niet op ingaan. Dus wij zijn wel degelijk blij met dit convenant. Maar wij vinden wel dat als je op deze gemakkelijke manier kunt bijdragen aan dierenwelzijn, je dat eigenlijk wel zou moeten doen. Zeker als er vanuit bedrijfseconomisch perspectief niets tegenin te brengen is.

De VOORZITTER: Ik zie dat er nog een vraag is. Kijk, dit is wel een motiedebat, dus dit is 'tak-tak', het is niet het normale werk. Gaat uw gang, meneer Keurentjes.

De heer KEURENTJES (CDA): Het spijt me dat we tot op dit detailniveau met elkaar moeten discussiëren, maar dat terzijde. Want in de commissie is hier al goed over gesproken.

Maar is het de Partij voor de Dieren bekend dat bij de opkomst van de nieuwe stallen en de verlichting die daarbij hoort en die de aanleiding was voor de discussie over lichtemissie, in eerste instantie de meeste nieuwe stallen allemaal ingericht waren met rood licht? En dat de boeren daarmee opgehouden zijn, juist vanwege de associatie van rooie lichtjes op het platteland? Want dat geeft een totaal verkeerde associatie. Kunt u zich daar ook iets bij voorstellen en is u dat bekend?

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Ja, dit was mij al enigszins bekend. Maar het gaat hier natuurlijk wel om esthetische bezwaren en om een cultureel etiket dat op rood licht is geplakt. Dat mag in mijn ogen geen reden zijn om hier het mogelijk vergroten van dierenwelzijn – het leven van de melkkoe is al geen pretje – te stimuleren.

Maar ik wil nog wel een kanttekening plaatsen bij uw opmerking, omdat het hier gaat om stallen die werden gebouwd vóór de introductie van dit lichtconvenant. Met dit convenant gaan wij juist proberen om die lichtuitstoot te minimaliseren. Dus de lichtuitstoot die er toen plaatshad met de bouw van die melkveestallen was veel groter dan de 5 lux aan nacht- c.q. schemerverlichting waar ik het nu over heb. Dus het gaat niet over de verlichting vanaf 8 uur 's avonds tot 11 uur 's nachts: nee, het gaat echt om de verlichting tussen 11 uur 's nachts en 5 uur in de ochtend.

De heer KAATEE (PVV): Even voor alle duidelijkheid: er zijn verder geen geldelijke consequenties verbonden aan de voorstellen van de Partij voor de Dieren voor de genoemde organisaties LTO Noord en de Milieufederatie. Ik werk voor de Milieufederatie, dus als dat wel zo zou zijn, dan zou ik me om die reden van stemming onthouden. Klopt het dat die geldelijke consequenties niet aan deze motie zitten?

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Ja, bij mijn weten wel, ja.

De VOORZITTER: Dan is nu het woord aan de gedeputeerde.

De heer STAGHOUWER (gedeputeerde): Het is op zich bijzonder dat ik hier sta, want in de commissie heeft mijn collega Homan dit onderwerp voor haar rekening genomen omdat het in dit geval gaat over een lichtconvenant, dat natuurlijk een heel grote energiecomponent heeft. Maar aangezien de Partij voor de Dieren ook aangekondigd heeft dat het haar met name gaat over dierenwelzijn, dan probeer ik bij collegiaal bestuur die opmerkingen maar te beantwoorden.

Om niet al te veel de details in te gaan: wij hebben gekeken in hoeverre wij hieraan tegemoet kunnen komen. Want mevrouw De Wrede heeft dit ook in de commissievergadering geagendeerd en bij LTO – daar is mevrouw De Wrede ook van op de hoogte, want vóór deze vergadering hebt u nog met LTO hierover gesproken – is in overleg best bereidheid om goed te kijken en na te denken over wat nu de ideale situatie is, ook als het gaat om dierenwelzijn en als het gaat om zo min mogelijk lichtuitstoot en overlast voor de omgeving.

Maar daar hebben we niet deze motie voor nodig. Dus ik zou in die zin de motie, hoe sympathiek misschien ook, ontraden. Want eigenlijk gaat het ook om keuzevrijheid van de ondernemer en niet bij elke ondernemer past rood licht in de stal. Dus in die zin is er goed overleg met de partners in het veld, met de natuur- en milieuorganisaties en acht het College deze motie niet nodig.

Ik wil nog wel een toezegging doen. Want misschien help ik daar de Partij voor de Dieren dan een klein stukje mee. Ik heb zostraks aangehaald bij een ander onderwerp dat ik morgen een gesprek heb met de partners vanuit het Groninger Verdienmodel en ik ben best bereid om ook dit onderwerp

daar morgen nogmaals op de agenda te plaatsen om in ieder geval ook het belang dat de Partij voor de Dieren wil dienen daar nogmaals onder de aandacht te brengen.

De VOORZITTER: Dan nog een keer de indiener van de motie het woord voor een korte reactie, mevrouw De Wrede.

Mevrouw DE WREDE (Partij voor de Dieren): Enkele korte opmerkingen. Wat betreft de keuzevrijheid van de ondernemer: ja, er is natuurlijk keuzevrijheid voor ondernemers maar als daar dierenwelzijn bij betrokken is, dan is die keuzevrijheid natuurlijk toch in zekere zin beperkt.

Niet alleen daarom, ook natuurlijk vanwege het feit dat het hier gaat om heel veel publiek geld dat wij aan die ondernemers geven. Dus niet alleen de ondernemers zelf zijn erbij betrokken, ook de belastingbetaler. En ook daarom zijn wij van mening dat er wel degelijk eisen – en die stel ik hier niet eens – aan gesteld zouden mogen worden.

Wat betreft het Groninger Verdienmodel wordt daar eigenlijk bijna geen boerderij onder gebouwd, omdat ze kleiner zijn de mate van dit model.

Dit gezegd hebbende waardeer ik de toegestoken hand van het College en ben ik eigenlijk blij met de rest van zijn beantwoording en lijkt het mij goed om de motie aan te houden.

De VOORZITTER: Dan stel ik vast dat het verdict is: aanhouden van deze motie en is tevens vastgelegd wat het College heeft toegezegd.

Volgens mij kunnen wij dit punt als behandeld beschouwen.

D. Onafhankelijke metingen en onderzoek aardbevingen (*motiedebat op verzoek van de PVV*)

De VOORZITTER: De PVV heeft bij dit punt het woord gevraagd. In het presidium is nadrukkelijk eigenlijk hetzelfde gezegd als ik bij punt 3.C gedaan heb. Maar wel met één verschil: alle fracties hebben gezegd dat zij wel even willen kijken of ze ook nog even kunnen reageren. Dus dat is vanwege die behoefte breder en vindt plaats nadat het College op de indiener gereageerd heeft. Dus conform die behoefte zal ik handelen.

U had allang begrepen dat aardbevingen een redelijk breed onderwerp is, zoals we hebben gemerkt. Hier gaat het uitsluitend en expliciet over onafhankelijke metingen en onderzoek en niet over alle andere onderwerpen: die zijn ook per definitie en onmiddellijk buiten de orde.

Dan begin ik bij de PVV.

De heer RAM (PVV): 'Te laat. De politiek is te laat.' Dat was de boodschap van Folkert Buiter tijdens de bijeenkomst 'Meten is weten' te Middelstum. Hij presenteerde daar zijn boek *'Te laat'*, een thriller tegen de achtergrond van de Groningse gaswinning.

In 2004 heeft Ingrid Mortiers een voorstel gedaan aan Provinciale Staten om een onderzoek te starten naar de mijnbouwactiviteiten in de Groningse ondergrond. Provinciale Staten heeft toen de historische vergissing begaan om dit verzoek af te wijzen. En nu zijn wij te laat: alle politieke partijen zijn te laat en hoewel de PVV toen nog niet bestond, moeten wij ook de hand in eigen boezem steken en erkennen dat wij de problemen in een later stadium ook niet hebben erkend. Ook wij waren te laat.

Daarom wil ik u graag het boek *'Te laat'* van Folkert Buiter aanbieden aan gedeputeerde Eikenaar. [Overhandigt het boek aan gedeputeerde Eikenaar.]

De VOORZITTER: Ook dit is onderdeel van de informatieverschaffing. Gaat u voort.

De heer RAM (PVV): Tijdens de verschillende presentaties op die avond in Middelstum werd glashelder dat de huidige manier van meten volledig tekortschiet. Na de aardbeving van 16 augustus 2012 heeft de NAM een rapport opgesteld om onderzoeken te plegen naar de gevolgen van de gaswinning. In dit pakket maatregelen zaten ook de veelgenoemde tiltmeters in combinatie met de hoogfrequente snelheidsmeters. Deze sensoren kunnen een directe relatie leggen tussen de gaswinning en de schade aan woningen en andere gebouwen. Deze meters doen dat 24 uur per dag, zeven dagen per week.

Minister Kamp heeft in 2013 zowel in de Tweede Kamer als aan de bewoners toegezegd, deze maatregel en de conclusies uit dit hele rapport uit te voeren. Helaas is het voorstel om de tiltmeters te plaatsen de enige maatregel uit dit rapport, dat niet is uitgevoerd. Het laat zich raden

waarom. De reden volgens ons is dat het bewijs oplevert en ook aantoont wie er aansprakelijk is. Dan heb je de motie van de PVV, 'Omgekeerde bewijslast', dus helemaal niet eens nodig als je deze tiltmeters plaatst. Daarnaast is het ook nog een keer zo dat de NAM haar eigen metingen uitvoert en die niet volledig openbaar maakt: de slager die zijn eigen vlees keurt. Het SodM gebruikt die adviezen in zijn onderzoeken en rapporten.

Om die redenen willen wij een contraexpertise over de rapporten van het SodM, volledige openbaarmaking van alle meetgegevens en een volledig onafhankelijk meetnetwerk. Daarom vragen wij de Staten om gehoor te geven aan de geluiden vanuit de samenleving die wij onder andere hebben gehoord in Middelstum. Deze moties worden mede ingediend door Groninger Belang, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden.

De VOORZITTER: Dank. Dat is dan de motie met nummer 1, getiteld 'Volledige openbaarheid metingen aardgaswinning', ingediend door de fractie van de PVV, mede namens de fracties van Groninger Belang, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- gaswinning leidt tot aardbevingen en onveiligheid van de burger;
- het Ministerie van Economische Zaken, het SodM, het KNMI, EBN, de NAM, Shell, ExxonMobil en GasTerra geen volledige informatie geven over de mijnbouwactiviteiten en gaswinning in de Groningse ondergrond;

Overwegende dat

- het meten door de NAM wordt georganiseerd en geregistreerd en daarmee de slager is die zijn eigen vlees keurt;
- zonder de volledige gegevens onafhankelijke onderzoekers geen objectief onderzoek kunnen doen naar de gevolgen van de mijnbouwactiviteiten;
- de meetgegevens die op de NAM-site staan, volstrekt onbruikbaar zijn voor berekeningen door derden;

Van mening zijnde dat

- de belangen van burgers en bedrijven vanwege de veiligheid zwaarder dienen te wegen dan bedrijfsbelangen van de NAM en andere betrokken bedrijven;
- alle data, meetgegevens en informatie omtrent de mijnbouwactiviteiten openbaar moeten worden gemaakt;

Verzoeken het College om

1. bij de Tweede Kamer, de Nationaal Coördinator, het Ministerie van Economische Zaken, het SodM, het KNMI, EBN, de NAM, Shell, ExxonMobil en GasTerra aan te dringen op het openbaar maken van alle data, meetgegevens en informatie omtrent de mijnbouwactiviteiten in de provincie Groningen;

En gaan over tot de orde van de dag!

Dan heb ik nog een motie met nummer 2, getiteld 'Pilotonderzoek meetnetwerk aardbevingen', ingediend door de fractie van de PVV, mede namens de fracties van Groninger Belang, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- tiltensoren, in combinatie met versnellingsopnemers, sensoren zijn die direct het verband kunnen laten zien tussen een bodemdaling, bevingen, grondversnellingen en de schade of de schadeopbouw aan gebouwen en andere objecten;
- in het rapport 'Study and Data Acquisition Plan' van de NAM uit november 2012 aan het SodM de bedoelde tiltensoren onderdeel waren van de te nemen maatregelen (pagina 18);
- de minister vervolgens dit rapport heeft overgenomen en aan de Tweede Kamer heeft meegedeeld deze maatregelen uit te voeren;
- dit de enige maatregel is van het rapport die niet is uitgevoerd;

Overwegende dat

- door een meetnetwerk te plaatsen in gebouwen met complexe schade aangetoond kan worden dat aardbevingen en bodemdaling zettingschade kunnen veroorzaken;
- met een meetnetwerk met meetpunten op strategische plekken een directe relatie tussen de locatie in een gebouw op locatie of elders in de provincie gemeten en geanalyseerd kunnen worden;

- Noorderzijlvest sensoren gebruikt om zijn dijken te monitoren;
Roepen het College op om
 - 1. een pilot te starten met tien tot twintig tiltsensoren in combinatie met snelheidsmeters, of sensoren met een vergelijkbare functionaliteit, verspreid in de provincie Groningen op strategische plekken en op gebouwen met complexe schade;
 - 2. deze data door professionele onderzoekers te laten onderzoeken en te modelleren;
 - 3. na een jaar de bevindingen te rapporteren aan Provinciale Staten;
- En gaan over tot de orde van de dag!

En dan heb ik nog een motie met nummer 3, getiteld 'Contraexpertise', ingediend door de fractie van de PVV, mede namens de fracties van Groninger Belang, de Partij voor de Dieren en de Partij voor het Noorden:

'Provinciale Staten van Groningen, in vergadering bijeen op 23 september 2015,
Constaterende dat

- gaswinning leidt tot aardbevingen en onveiligheid voor de burger;
- de onderzoeken van het SodM geen *second opinion* of contraexpertise bevatten;
- Provinciale Staten in 2004 hebben afgezien van onderzoek;

Overwegende dat

- er veel onrust en wantrouwen zijn in de provincie Groningen omtrent de gaswinning;
- het ontbreken van contraexpertise aangaande metingen rond aardgaswinning het wantrouwen verhoogt;
- een *second opinion* of contraexpertise wenselijk is;

Spreeken als hun mening uit dat zij

- een werkgroep van Statenleden instellen om te onderzoeken welke personen, bedrijven of organisaties in staat zijn een contraexpertise uit te voeren naar de onderzoeken, rapporten, adviezen en risicoanalyses van het SodM over de gevolgen van de aardgaswinning in de provincie Groningen;
- hierover ruim vóór de laatste Statenvergadering in 2015 over rapporteren aan Provinciale Staten;

En gaan over tot de orde van de dag!

Dan krijgen we nu eerst een reactie van het College, gedeputeerde Eikenaar. Daarna krijgt de hele Staten de gelegenheid om kort iets zeggen of vragen daarover.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): De heer Ram zei dat de politiek te laat is en er een historische vergissing was begaan door geen onafhankelijk onderzoek te doen. Ik ben het ermee eens dat veel te laat erkend is dat aardgaswinning extra schade oplevert en de aardbevingen het gevolg waren van die aardbevingen met ernstige consequenties in Groningen. Er is hier niemand in deze zaal die het daarmee oneens zal zijn.

Om concreet in te gaan op de drie wensen van de PVV het volgende. Motie 1 voor wat betreft de openbaarheid: daar ben ik het geheel mee eens. Sterker nog, dit pleidooi heb ik eerder ook al gehouden, ik denk zo'n anderhalf à twee maanden geleden. Dus de motie is een volledige ondersteuning van wat ik al had gezegd, dus wat mij betreft is de keuze hierover aan u.

Motie 2 om tien tot twintig tiltmeters te plaatsen en bovendien professioneel onderzoek naar de gegevens te laten doen: daar ben ik niet zo voor. Niet omdat ik vind dat er geen onafhankelijk onderzoek zou moeten zijn – sterker nog: integendeel. Ik vind dat het SodM onafhankelijker moet zijn dan het op dit moment is. Dat heb ik ook al eerder bepleit bij de minister en ook u verteld hoe ik daarover denk. Ik vind dat dat onderzoek onafhankelijker moet gebeuren, zodat we er met z'n allen en ook de bevolking van Groningen meer vertrouwen in kunnen. Maar dat is wat anders dan te zeggen dat wij zélf dat onderzoek moeten doen en zélf die meters moeten plaatsen. Ik heb niks tegen die tiltmeters, helemaal niet. Ik denk dat het een goede zaak zou zijn als die geplaatst zouden worden, maar dat zou dan wel moeten aansluiten op het bestaande onderzoek dat er al is en dat vind ik om de volgende reden. Allereerst omdat je je de vraag kunt stellen of het de taak van de provincie is om zulk onderzoek. Maar goed, dat is een beetje een formeel argument. Een praktisch argument is dat op het moment dat wij tiltmeters gaan plaatsen, onafhankelijk onderzoek gaan doen, produceren en tegenover dat van het SodM zetten, wij tegelijkertijd niet de massa kunnen organiseren om daar een onderzoek te maken dat hetzelfde niveau haalt. Dus op het moment dat wij met zo'n onderzoek komen, hebben we wetenschappers nodig en moeten we dus een hele *pool* van mensen organiseren. Daar zijn we als provincie niet toe in staat. En op het moment dat wij dan een rapport presenteren dat daaruit voorkomt, dan zetten we dat tegenover dat van het SodM en wordt het heel gemakkelijk van

tafel geveegd omdat dan gezegd wordt: 'Ons onderzoek is veel meer diepgravend, er is veel meer tijd aan besteed en beter wetenschappelijk onderbouwd dan het rapport dat u presenteert.' Daarmee wordt het een welles-nietesspelletje, waarbij ik ben bang dat wij het onderspit delven. Dat is de reden waarom ik daar niet vóór ben.

Dat is eigenlijk vergelijkbaar als het gaat om motie 3 inzake de contraexpertise. Ik zal u eerlijk bekennen dat wij binnen de organisatie er ook over nagedacht hebben of we dat moesten doen. Maar we zijn tot de conclusie gekomen dat we ook daar niet de massa bij kunnen opbrengen om dat op zodanige manier te doen dat je met een heel sterk verhaal kunt komen en je beter onderbouwde conclusies kunt leveren dan de rapporten die er op dit moment worden gemaakt. En dat betekent dat je ook daar met een verhaal komt dat zwakker zal zijn tegenover het verhaal dat er ligt en je die discussie niet zult winnen. Daarmee lijkt het me ook niet een verstandige weg om te bewandelen en dat is de reden dus dat ik die motie afraad.

De VOORZITTER: Dan is nu het woord kort aan de Staten. Ik begin bij de heer Ram en als de verschillende Statenfracties het woord hebben gehad, dan is er nog een reactie van het College.

De heer RAM (PVV): Ik ben blij met de steun voor motie 1 over de openbaarheid van de meetgegevens. We weten dat de gedeputeerde al een keer gevraagd heeft aan de minister om de gegevens die het gasbesluit onderbouwen, openbaar te maken. Onze motie gaat ook ietsje verder: wij willen dat de meetgegevens niet alleen van de NAM maar allemaal openbaar gemaakt worden, dus dat is wel even een kanttekening daarbij.

Daarnaast het onafhankelijk meetnetwerk. U hebt gelijk: het is geen taak van de provincie, maar ja, voor alle duidelijkheid – ik heb dat ook aangegeven in onze motie: de NAM en de hele rijksoverheid doen het niet. Dus het is ook wel degelijk een risico dat de provincie loopt met daaraan gekoppeld de aansprakelijkheid. Op het moment dat het risico voor bedrijven bij gebouwen niet duidelijk is voor banken en verzekeraars, zullen zij een opslag vragen. Dat is ook een risico dat wij als provincie lopen op het moment dat die aansprakelijkheid en de bewijsvoering niet rond zijn. Dus daar wil ik ook nog graag een reactie op. Dus ik vind, als de rijksoverheid en bijvoorbeeld ook de NAM hun verantwoordelijkheid niet nemen, dat wij ook als provincie een taak hebben om te stappen daarin moeten zetten juist om die rijksoverheid aan te jagen om wél haar verantwoordelijkheid te nemen.

Daarnaast kunt u ook ervoor kiezen om dit meetnetwerk en de tiltmeters te bepleiten bij de Nationaal Coördinator. Het verzoek is dan ook om dat te doen en daar vraag ik ook een duidelijke toezegging op.

Een ander punt is dat er in Groningen een open consortium is, Open Seismisch Sensor Grid (OSSG), van verschillende bedrijven waar ook de Rijksuniversiteit in zit. Dat kan dit soort onderzoeken wel degelijk organiseren, ook met zo'n grote kennisinstelling daarachter en er kunnen ook heel veel andere bedrijven zich nog bij dat open consortium aansluiten. Zij hebben maar een beperkt bedrag nodig om op te starten. Dus ik wil u ook vragen om daarnaar te kijken of dat ook een mogelijkheid is om daar ook zo'n meetnetwerk van tilsensoren tot stand te brengen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ja, ik ben blij dat u dat OSSG noemt. We hebben daar ook contact over gehad, maar dat zijn toch wel twee verschillende dingen. Want eerst pleit u alleen voor die tiltmeters: dat gaat om één bedrijf.

De heer RAM (PVV): Nee nee nee, dat hebt u mis. Ik heb dat ook in de mail gezet: met een openbare aanbesteding zijn er meerdere bedrijven die dit soort dingen kunnen uitvoeren. Dus dat was niet het geval wat u nu zegt, mevrouw Wulfse.

Mevrouw WULFSE (VVD): Mag ik u dan vragen of u ervan op de hoogte bent dat er een consortium van bedrijven al bezig is met allerlei verschillende meters – ook het consortium dat u noemt? Dat consortium wordt in de Stad al gesteund en is in elk geval ook in overleg hier met het College of met de ambtenaren in huis. 'Meten is weten', dus hoe meer hoe beter. Wellicht is het slim uw motie aan te houden omdat dat overleg loopt. Wellicht frustreren wij nu wat er al gaande is.

De heer RAM (PVV): Ik heb ook natuurlijk veel ondernemers gesproken. Ik heb van de gedeputeerde nog helemaal niets gehoord over OSSG Groningen, wat voor soort subsidies daar spelen en in welke vorm dat gaat. Dus ik wil graag ook weten van de gedeputeerde hoe dat zit en hoe de provincie daar een actieve rol in kan spelen om op korte termijn tot zo'n meetnetwerk te komen.

Dat gezegd hebbende, ook over de contraexpertise. Ik denk dat als je een goed meetnetwerk en een goede basis kunt creëren, je ook een stukje kunt investeren in technologie in onze Groningse

samenleving, net zo goed als we dat doen met consortia in de *smart industry* en je daar een meerwaarde uit kunt halen voor de provincie. Ik denk dat je daar ook de *body* en de massa creëert om zo'n contraexpertise wel dégelijk goed uit te voeren. Dus de vraag aan is of u ook bereid bent daarnaar te kijken.

Mevrouw WULFSE (VVD): Nog een korte opmerking. Toen de Nationaal Coördinator, meneer Alders, hier zat, sprak ik over een *critical review* die hij wilde doen naar aanleiding van alle onderzoeken. Dus dat zit al in de pijplijn. De eerste onderzoeken die twee jaar geleden zijn opgeleverd, zijn ook door een aparte groep bekeken. Die groep hebben wij niet ingesteld, die is onder leiding van het minister ingesteld, namelijk een onafhankelijke denktank met een groot aantal wetenschappers dat van die gegevens bekeken heeft of die gegevens wel onafhankelijk genoeg zijn. Is dat niet een veel beter plan om het niet naar ons toe te trekken en zich daarbij neer te leggen? En wellicht is de gedeputeerde daar ook wel voor te porren om op die manier ook een *critical review* landelijk te laten doen. Hoe kijkt u naar deze suggestie?

De heer RAM (PVV): Nou ja, ik vind het goed dat u dit inbrengt. De reden dat de minister zelf van zogenaamd 'onderzoek', die maatregel niet heeft uitgevoerd om die goede tiltmeters – die letterlijk zettingsgraden kan berekenen bij aardbevingen – te installeren. En dan vraag ik me af of je dat aan zo'n minister kunt toevertrouwen. Ik vind dat wij onze verantwoordelijkheid moeten nemen naar onze burgers in Groningen en voor hun belang moeten staan om daar vervolgens dan een extra stap in te zetten. Want als wij het niet doen, gebeurt het niet, mevrouw Wulfse.

Mevrouw WULFSE (VVD): Ik ben het helemaal met u eens, maar het gaat om een onafhankelijke groep die die onderzoeken controleert, niet de minister. Dan moeten we dat zo organiseren en die *critical review*, die Hans Alders beschrijft, gaat die richting al op: laten we daar nu op inzetten.

De heer RAM (PVV): Dan ziet u het verband niet tussen mijn opmerking en die onafhankelijke onderzoekers, dus dan zal ik dat nog een keer duidelijk maken. Het gaat erom dat er ook meetdata zijn die onafhankelijk zijn. Op dit moment wordt er gekeurd door de NAM, wordt het uitgevoerd door de NAM en vervolgens wordt het ook nog een keer beoordeeld door de NAM. De vraag is dan: hoe onafhankelijk is dat dan?

Mevrouw WULFSE (VVD): Tot slot – want het wordt zo een veel te lang debat – wil ik u meegeven dat het consortium bij al die verschillende meters – dus niet alleen de NAM – ook samenwerkt met TNO. En TNO is een onafhankelijk instituut dat dergelijke zaken beoordeelt. Dus ik denk dat het wat breder ligt.

De heer RAM (PVV): OSSG heeft inderdaad ook contacten met TNO onder andere.

De VOORZITTER: Dan kijk ik even rond wie van de verdere fracties nog wil reageren. Dat is als eerste mevrouw Stolk namens de PvdA-fractie.

Mevrouw STOLK (PvdA): Even een vraagje omdat eigenlijk de gedeputeerde toch wel min of meer bij de eerste motie heeft aangegeven dat dit al gebeurt. Is die daarmee dan niet overbodig geworden?

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): Ik zou de gedeputeerde nog iets mee willen geven. Onze naam staat niet voor niets boven de drie moties. Ik heb achter mij mevrouw Beckerman van de SP een opmerking horen maken over 'lef'. Ik zou zeggen: een beetje meer lef bij de moties 2 en 3. Niet te bang zijn dat we te weinig massa kunnen genereren. Er zijn een heleboel knappe koppen in deze provincie die zich allemaal dit onderwerp aangrijpen. Probéér het in ieder geval te organiseren.

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): In principe wil ik me daar wel bij aansluiten: een beetje lef mag altijd wel.

Ik wil de gedeputeerde ook vragen om eens even te informeren bij Waterschap Noorderzijlvest. Wat men heeft daar inmiddels de tiltmeter in de dijken zitten en ik heb begrepen van iemand van die organisatie dat het een uitstekend meetinstrument is.

Wij hebben deze motie mede ingediend omdat wij vinden dat Groningen slechts een winbegin is voor de NAM en helaas ook voor de beschermheer van de NAM, de minister van Economische Zaken. Dus wij zullen alle drie moties steunen.

De VOORZITTER: Hartelijk dank. Dan kijk ik even naar het College voor een reactie, de heer Eikenaar.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): De heer Ram zei net dat deze motie verdergaat dan wat ik eerder bepleit zou hebben. Ik heb de tekst even gelezen en afgaande op het verzoek is dat niet het geval. Het is precies hetzelfde als wat ik eerder gezegd heb, het komt precies overeen. Maar ik vind het een prima motie hoor, ik ben het er geheel mee eens.

Dan even geen misverstand: ik niks tegen tiltmeters, ik vind het hartstikke goed dat die ingezet worden. Als zo'n consortium daarmee bezig is, dan vind ik dat ook heel goed. Ik stimuleer de innovatie vanuit de samenleving op dit punt zeer. Alleen, ik wil de illusie wekken dat wij als provincie dat onderzoek gaan uitvoeren, ik vind dat dat geschoven moet worden onder de bestaande onderzoeken, die dan onafhankelijker moeten worden. Laten we die massa creëren in plaats van zelf met iets komen wat die massa en die waarde niet heeft. Dat levert een discussie op die wij niet gaan winnen en die alleen maar ruis gaat opleveren, in plaats van dat wij gaan investeren in beter en ook onafhankelijker onderzoek dat gewoon moet gebeuren. Want de veiligheid van de Groningers is hier in het geding: het kán niet zo zijn – dat ben ik wel geheel met u eens – dat de NAM een hele grote vinger in de pap heeft bij dat onderzoek. Dat is zo helder als glas. Maar laten we daar dan onze energie in steken. Tegelijkertijd ben ik zeer bereid innovatie te stimuleren, ook op dit punt, maar dat moet dan wel onder de bestaande onderzoeken geschoven worden en niet als een parallel onderzoek dat wij gaan doen. Dat lijkt mij onverstandig en zo moet u mijn woorden interpreteren.

Aan lef ontbreekt het mij niet, dat is volgens helder. Volgens mij kan ook niemand mij daarvan beschuldigen.

Ik hoef niet te vragen aan Noorderzijlvest hoe die tiltmeters bevallen: ik ben niet tegen die tiltmeters of vóór die tiltmeters. Alleen, ik ben er niet vóór dat wij de illusie wekken dat wij als provincie een eigen onderzoeksinstituut en vervolgens allerlei wetenschappers in te vliegen die een onderzoek gaan doen, dat tegenover een ander onderzoek zetten en dat vervolgens niet de massa heeft dat het onderzoek van het SodM heeft. Dat is wat ik heb gezegd.

De VOORZITTER: U wilt nog interrumpen, zie ik, meneer Ram. Maar dan moet dat wel een verhelderende vraag zijn. Anders gaan we dezelfde argumenten herhalen en dat hoeft niet.

De heer RAM (PVV): Ja, ik deel de inzet van de gedeputeerde om tot onafhankelijk onderzoek te komen. Dat is ook de reden waarom ik pleit voor een pilot. De pilot is niet bedoeld om een permanent provinciaal netwerk op te zetten, het gaat erom dat we samen naar de Nationaal Coördinator gaan en de rijksoverheid, zodat ze proces overnemen. Dat is de achterliggende gedachte van mijn insteek.

En ik wil ook graag weten wat u gaat doen bij de Nationaal Coördinator en OSSG? En op welke termijn? Dat zijn mijn vragen en daar wil ik graag een verhelderend antwoord op.

De VOORZITTER: Dit was eigenlijk bijna alweer een herhaling van wat eerder is gezegd. Dus u moet zich alleen beperken tot verhelderende vragen, mevrouw Voerman.

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): Als wij een pilot hebben, dan krijgen wij ook wapens in handen. Dus als wij een andere soort meting doen, ook al is het maar heel kleinschalig, dan hebben wij bepaalde wapens – ook naar onze inwoners toe – waarmee we gewoon ook eens een keertje iemand om de oren kunnen meppen.

De heer EIKENAAR (gedeputeerde): Kort daarover: dat is nou net precies mijn punt. Ik ben bang dat wij een wapen hebben dat zo klein is dat we daar niet iemand mee om de oren kunnen meppen en dan heeft het geen zin. Dat is mijn punt.

Het tweede punt: ik ben zeer bereid ook met de Nationaal Coördinator ook die tiltmeters binnen dit consortium onder de aandacht te brengen. Ook daar geen verschil van mening over. Het gaat me erom dat wij als provincie niet de illusie moeten wekken dat wij die massa kunnen opbrengen, dat we een onderzoek tegenover een ander onderzoek kunnen zetten. Dat is een illusie, denk ik, en dat moeten we dan ook niet doen volgens mij.

De VOORZITTER: Dan sluit ik de beraadslagingen en dan kunnen we nog wel een stemverklaring doen.

De heer RAM (PVV): Ik wil even een kleine schorsing aanvragen om me even te beraden met de mede-indieners, als u dat goedvindt.

De VOORZITTER: Hoelang? 10 minuten?

De heer RAM (PVV): 5 minuten.

De VOORZITTER: Oké, dan beginnen we om tien voor vijf weer met de vergadering. Ik schors de vergadering.

[Schorsing van 3 minuten.]

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. De heer Ram heeft het woord.

De heer RAM (PVV): Dank u wel voor het intermezzo, we hebben nog even overlegd.

Motie 1 willen we indienen als ondersteuning van het beleid. We gaan voor hetzelfde doel en daarvoor willen we graag steun vragen, samen met de mede-indieners.

Moties 2 en 3 willen we graag aanhouden. Voor ons is het erg belangrijk om het vertrouwen te herstellen van de Groningers in het hele proces. Daarbij willen we toch kijken of we de komende tijd een presentatie kunnen organiseren over de tiltmeters en de sensoren. Dus dat is ook onze insteek de komende tijd. Dus motie 2 en 3 willen we aanhouden.

De VOORZITTER: Dan is dat mede namens de mede-indieners, neem ik aan? Dat wordt bevestigd.

Dan ga ik gewoon naar de stemverklaringen bij motie 1, want dat is de enige motie waar we nog over gaan stemmen zodadelijk. Ik begin bij mevrouw Beckerman.

Mevrouw BECKERMAN (SP): Wij zullen vóór motie 1 stemmen. We zijn het helemaal eens met dit doel. We zijn het trouwens ook eens met het doel van meer en onafhankelijk openbaar onderzoek. We weten alleen nog niet wat het juiste middel is, het is dus een heel goed voorstel om daar nog eens wat dieper op in te gaan.

Mevrouw STOLK (PvdA): Wij zullen ook vóór motie 1 stemmen ter ondersteuning van het beleid, alhoewel we dus eigenlijk constateren dat de motie in die zin misschien overbodig is.

De heer ZWERTBROEK (D66): Ja, wij hebben de motie ook bekeken. Dit hebben wij ook al eerder gezegd, dus het maakt mij vrolijk om tegen de PVV-fractie te zeggen dat wij vóór zullen stemmen.

Mevrouw WULFSE (VVD): Voor de VVD geldt dezelfde overweging. Dit hebben wij natuurlijk al héél vaak ingebracht. Het is het beleid van het College maar sterker nog: in Den Haag wordt ook gekeken hoe we hier invulling aan kunnen geven. Wij vinden de constateringen en overwegingen wat onhandig geformuleerd. We hebben dus dezelfde overweging als D66, maar we stemmen toch tegen, want we vinden de motie echt overbodig.

De VOORZITTER: Dan ben ik toe de stemming zelf over motie 1. Wie is daarvóór? Dat zijn alle fracties behalve die van de VVD. Dan is deze motie aangenomen.

Moties 2 en 3 zijn aangehouden.

4. Hamerstukken

A. Voordracht Vaststelling van het luchthavenbesluit voor de luchthaven Stadskanaal (2015/55), 25 augustus 2015

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

B. Voordracht Achtergestelde lening Bank Nederlandse Gemeenten (2015/46), 23 juni 2015

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

C. Voordracht Oprichting GR-BVO-Prolander (2015/56), 8 september 2015 en brief oprichting GR-BVO-Prolander, 30 juni 2015

De heer SCHMAAL (Groninger Belang): In de commissie had ik al gemeld dat de fractie van Groninger Belang wordt geacht tegen deze voordracht gestemd te hebben.

De VOORZITTER: Dat had u inderdaad gemeld en dat is bij dezen vastgelegd.

Zonder verdere beraadslaging of stemming vastgesteld.

D. Voordracht Opwaardering hoofdvaarweg Lemmer-Delfzijl en vervangen brug Aduard (2015/39), 2 juni 2015

Mevrouw VOERMAN (Partij voor de Dieren): Wij hebben hierover een stemverklaring. We zien hele grote nadelen en schade voor de bij de brug verblijvende vleermuizen. Dit door het verdwijnen van de oude brug met de oude structuren en door de extra ruimte voor wegen en verlichting. Wij zullen daarom tegen deze voordracht stemmen.

Zonder verdere beraadslaging of stemming vastgesteld.

E. Voordracht Realisatiefase Verbetering Busverbinding Corridor-West (2015/43), 16 juni 2015

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

F. Voordracht Vervangen geluidsschermen Ring-Noord en tevens asfaltonderhoud Ring-Noord en Ring-Oost (2015/42), 16 juni 2015

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

G. Voordracht Verordening Versneller Innovatieve Ambities (VIA) (2015/51), 30 juni 2015

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

5. Ingekomen brieven

A. Ingekomen brieven van Gedeputeerde Staten

B. Ingekomen brieven van derden

6. Kortetermijnagenda volgende cyclus commissievergaderingen

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

7. Notulen vergaderingen Provinciale Staten van 24 juni en 1 juli

Zonder beraadslaging of stemming vastgesteld.

8. Sluiting

De VOORZITTER: Dan dank ik u allen voor de medewerking. Er staat een maaltijd klaar voor u hier vanaf 17.00 uur in het atrium. Normaal hier in Groningen is dat om 18.00 uur, maar blijkbaar nu al om 17.00 uur. Heerlijk! Eet u allen smakelijk.

Dan is de vergadering bij dezen gesloten (16.56 uur).